

Skällby

En gård från järnålder/folkvandringstid
Fossil åkermark och röjningsrösen

Fornlämning 296 och 297, Arby socken, Småland

Susanna Eklund
Lindsay Lloyd Smith
Ellen-Anne Pedersen

Redaktionsgrupp:

Gert Magnusson

Tinna Lenhammar

Viktoria Magnusson

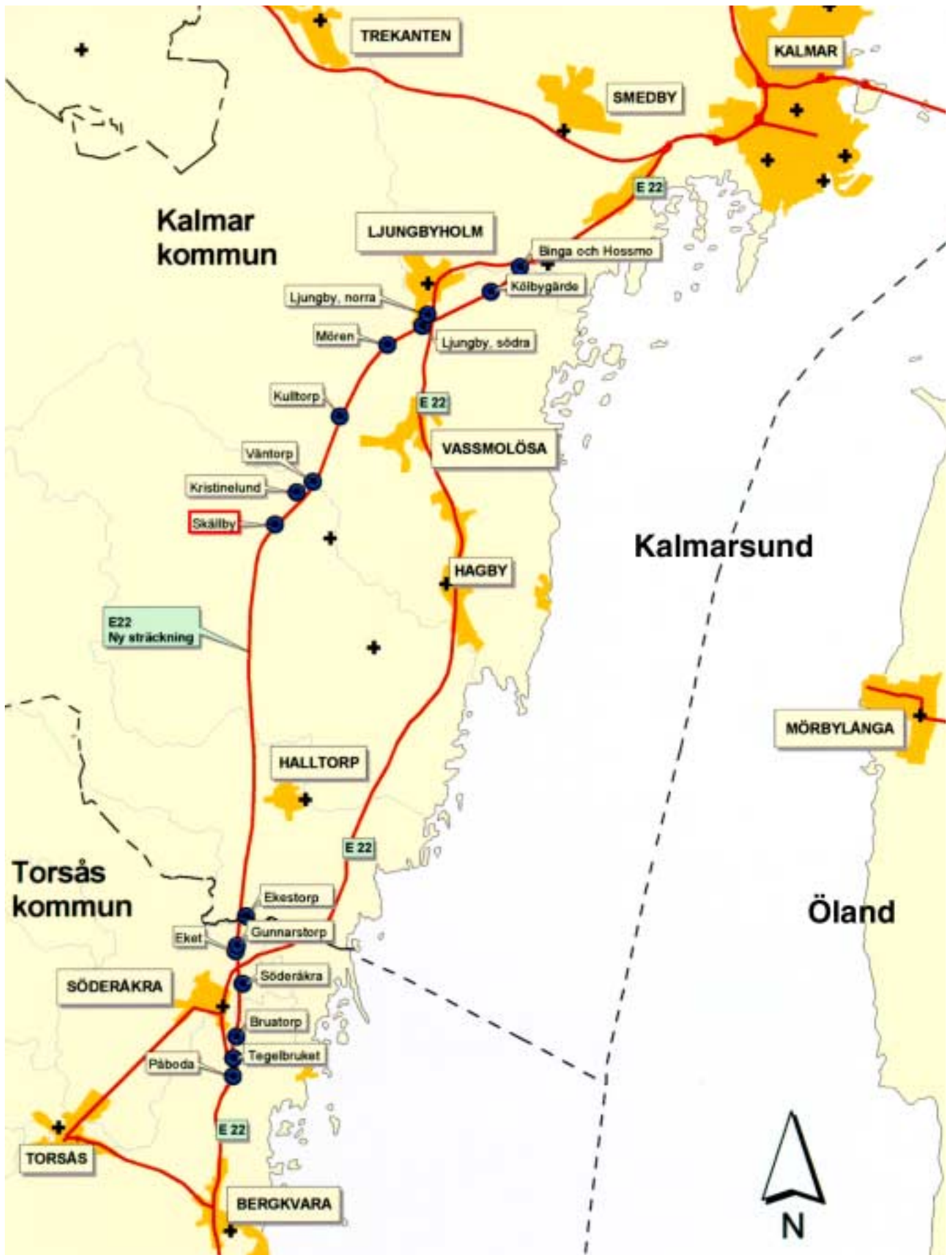
Kartor: Publicerade i enlighet med
tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket

Utgiven av Kalmar läns museum

ISSN 1400-352X

INNEHÅLL

Förord	5
Sammanfattning	7
Undersökningens förutsättningar	11
Topografi	11
Fornlämningsmiljö	13
Tidigare husundersökningar	14
Målsättning	14
Undersökningens genomförande och resultat	15
Metodval och genomföra	15
Det arkeologiska källmaterialet	17
Områdesbeskrivning	17
Anläggningar	19
Husen	19
Härdar	28
Vattenavsatt lager	29
Skålgropsblocken	29
Övriga anläggningar	29
Fyndmaterialet	30
Det äldre kulturlandskapet	31
Röjningsrösen innanför undersökningsområdet	32
Beskrivning av området	34
Det fossila landskapet delområde 5:1	34
Fårhagen och hästhagen	36
En jämförelse med kartan från 1756	37
Kulturhistorisk tolkning	41
Boplatsen	41
Husen	41
Gården	44
Kult eller magi	46
Gården i landskapet	46
Härdområdet	46
Fynden	47
Det fossila åkerlandskapet	47
Rösen inom vägområdet	47
Utvärdering	49
Summary	53
Referenser	55
Tekniska och administrativa uppgifter	57
Bilagor	
Bil 1 Anläggningslistor, fyndlistor	58
Bil 2 Beskrivning av rösen	69
Bil 3 Kol-14-tabell	71

Figur 1. Översiktskarta med undersökningsområdet samt nya vägsträckningen markerade. Skala 1:150 000.

FÖRORD

Sedan 1960-talet har betydelsen av en ny förbättrad dragnings av väg E 22 söder om Kalmar – den tre mil långa sträckan mellan Hossmo och Söderåkra - varit aktuell. Att lösa frågan om sträckningen av den nya vägen har varit komplicerat. Här finns starka motstående intressen i form av höga natur- och kulturvärden och vattentäcksfrågor och tre alternativ har prövats. Slutlig ställning togs 1994 för att lägga vägen i ett västligt alternativ som innebär att man väjt undan för det synnerligen värdefulla kulturlandskap och fornlämningsmiljöer som ligger närmare kusten.

Kalmar läns museum har kontinuerligt deltagit med arkeologiska utredningar och arkeologiska förundersökningar som syftat till att identifiera vilka fornlämningar som finns och vilken karaktär de har. Den nya vägsträckningen går till stor del genom odlad åkermark, vilket innebär att fornlämningar som boplatser är svåra att upptäcka innan matjordsskiktet har schaktats bort.

Våren 1997 beviljades Vägverket medel för vägarbetena av regeringen med kort varsel och de arkeologiska slutundersökningarna fick sättas igång med stor hast. Fältarbetena utfördes därefter under tre år 1997-99. Projektet har sedan 1997 letts av docent Gert Magnusson och under tiden som det arkeologiska fältarbetet pågått har ett tjugotal arkeologer varit extra anställda per säsong.

Samtidigt som länsstyrelsen skulle ta beslut om de arkeologiska undersökningarna längs E 22 stod kulturminneslagen inför en ändring som ställer större krav på kostnadseffektivitet och vetenskaplighet än vad som tidigare varit fallet. För att möta dessa krav upprättades ett vetenskapligt program för projektet. Dessutom gjordes en specifik undersökningsplan för vart och ett av de 17 delområden som de arkeologiska undersökningarna delats upp på, där kunskapsläge och frågeställningar inför slutundersökningen preciserades, utifrån de tidigare gjorda förundersökningarna. Tidigare har bara ett fåtal arkeologiska undersökningar gjorts i området. I programmet och undersökningsplanerna har de viktigaste frågeställningarna för att öka kunskapen om Möres förhistoria försökts ringas in.

För att bli vetenskapligt hanterligt har projektet delats in i sju programområden enligt en kronologisk modell - mesolitikum, neolitikum, bronsålder, äldre järnålder, yngre järnålder och medeltid. Två programområden - bebyggelse och järnframställning – ligger tematiskt och följer utvecklingen över tiden. Dessutom finns tre naturvetenskapliga stödprogram - odlingslandskapet, strandförskjutningen och miljöarkeologi. Till vart och ett av programområdena finns en programansvarig. Arbetet har också följts av en extern referensgrupp som består av representanter från olika delar av det svenska arkeologiska forskarsamhället. Arbetet har också följts av länsstyrelsen som haft en liknade referensgrupp, där även en representant från Vägverket ingått.

I det vetenskapliga programmet är de viktigaste frågorna definierade som är avsedda att styra undersökningarnas övergripande inriktning, ex frågor om den äldsta bebyggelsestrukturen, fångstkulturens förändring och kontinuitet, frågan om en regional kronologi och varudistribution. Strandförskjutningsanalyser, som inte tidigare har gjorts i området, är viktiga för förståelsen av strandboplatsernas utveckling och hela kulturlandskapet längs kusten. Andra grundläggande frågor är bronsålderns rituella landskap, den äldre järnålderns bebyggelse och markanvändning runt Mören, liksom frågor om hur järnframställningen förändrades över tiden och om hur den framväxande centralmakten under övergången till medeltid speglas i området.

När nu fältundersökningarna är slutförda kan de viktigaste resultaten sammanfattas enligt följande:

1. Den äldsta bosättningen, där nya fynd har belyst livet hos de första möreborna (Söderåkra, Kölbygårde).
2. Jordbrukets introduktion och utveckling fram till den stora förändringen under mellersta bronsålder (Söderåkra, Mören).
3. Bronsålderns storskaliga bebyggelse och bebyggelsemiljö och influenser från skånskt/danskt område (Bruatorp).
4. Det äldre odlingslandskapet och dess utveckling (Kölbygårde, Våntorp, Mören, Kristinelund).

5. Den äldsta metallurgin, där brons mötte järn (reduktionsugnen vid Eket).
6. Järnålderns bebyggelse, gravar och familjestruktur (Skällby, Mören, Kulltorp, Kristinelund).
7. Europeiska influenser kring jordbruk, keramik och metallurgi (Gunnarstorp m fl.)
8. Ljungby- framväxten av en storgård med västeuropeiska influenser i Möre.
9. Hossmo – ett politiskt centrum i det forna smålandet Möre.
10. Barn- och skolverksamheten.

Avrapporteringen av undersökningarnas resultat sker i fyra steg;

Steg 1 utgörs av primärrapporter för de 17 delområdena var för sig, med presentation och sammanställning av grunddata från undersökningen, diskussion, tolkning och utvärdering av resultaten utifrån de undersökningsplaner som ställdes upp. Här finns också arkivförteckning. Dessa rapporter kan hämtas på läns museets hemsida www.kalmarlansmuseum.se och kan också beställas i papperskopia.

Steg 2 blir en samlad vetenskaplig monografi där resultat och problemställningar är insatta i ett större, mer övergripande perspektiv i enlighet med undersökningsprogrammet. Också vissa, specifika frågeställningar bearbetas och speglas tematiskt.

Steg 3 är en populärvetenskaplig bok om Möres förhistoria som samtidigt både är årsbok för läns museet år 2000 och katalog till den nya utställningen. Boken utgår från tolkningsavsnitten i primär-

rapporterna och försöker berätta om hur livet kunde ha gestaltat sig för människorna i Möre under förhistorisk tid.

Steg 4 är en permanent utställning på museet som öppnade i juni 2000.

Föreliggande rapport av Susanna Eklund, Lindsay Lloyd-Smith och Ellen-Anne Pedersen behandlar en gård från äldre järnålder och det närliggande odlingslandskapet inom nuvarande Skällby gårds marker i Arby socken.

Här har en sammanhållen gårdsbebyggelse hittats som bidrar med väsentlig kunskap om den äldre järnåldersbebyggelsen. Frågor kring husens funktion och konstruktion, gårdens organisation, bosättnings placering i landskapet samt boplatsens varaktighet har kunnat besvaras. Det regionala jämförelse-materialet har således ökat avsevärt med ny, värdefull kunskap om den äldre järnålderns bebyggelse. De erhållna resultaten är också viktiga som små fragment för att bygga upp förståelsen av äldre tiders markanvändning i Möre.

Jag vill rikta ett varmt tack till rapportförfattarna och alla andra som lagt ner ett hängivet arbete för att få fram det lyckade resultatet.

Kalmar den 16 oktober 2000

Maria Malmlöf
Landsantikvarie/länsmuseichef

Sammanfattning

Under hösten 1998 undersökte arkeologer från Kalmar läns museum en förhistorisk boplatz med tyngdpunkt i äldre järnåldern, vid Skällby i Arby socken. Orsak till undersökningen var Vägverkets nydragning av väg E 22 på sträckan Hossmo - Söderåkra.

Undersökningsområdet ligger på gränsen mellan Möres öppna slättbygd och skogsbevuxna inland. Det ligger på en svagt kuperad liten höjdrygg, som sträcker sig i öst-västlig riktning i områdets norra del.

Sammanlagt dokumenterades tre huslämningar med en treskeppig konstruktion, ett härdområde, spridda lösfynd och anläggningar samt tre skålgropsförekomster. Inom undersökningsområdet fanns även agrara lämningar i form av odlingsrösen som undersökts.

Den grundläggande målsättningen med undersökningen var att klarlägga boplatzsyornas och röjningsröseområdets inbördes kronologi samt att bidra till grundforskningen kring boplatser.

De förhistoriska lämningarna

Området kring torpet i Skällby har varit bebott till och från under förhistorien, från yngre stenålder till äldre järnålder. De första spåren efter mänsklig aktivitet på platsen kommer från neolitikum, i form av skrapor och en pilspets.

Spåren från neolitikum och äldre bronsålder är så pass sporadiska att det förmodligen rör sig om tillfälliga aktiviteter på platsen.

Två framträdande aktivitetstyper kunde urskiljas. Det var ett härdområde med en datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder och en gårdsbebyggelse som daterats till yngre romersk järnålder/folkvandringstid.

Härdområdet ligger strax nordost om gårdsbebyggelsen, på krönet av moränryggen. Det är möjligt att härdarna representerar en aktivitetstyp i ut-

kanten av ett boplatzområde som ligger utanför den undersökta ytan. En annan möjlighet är att eventuella byggnader inte lämnat några spår, eller att härdarna utgör rester av en mer tillfällig aktivitet på platsen.

Två av de påträffade husen var samtida och bildar en ”typisk” liten gårdssenhetsenhet, med det mindre huset i rät vinkel i förhållande till det stora. Huvudbyggnaden låg uppe på själva höjdryggen och det mindre huset lite längre ner i slänten.

Boningshuset var drygt 24 meter långt med en ingång på den norra långsidan. Det låg placerat i nordost-sydvästlig riktning i en svag sydsluttning. Med hjälp av stolparnas placering och det rika arkeobotaniska materialet går det att funktionsbestämma de delar som ingått i huset. Det har varit uppdelat i en bostadsdel och en fähusdel, där människorna bott nordost och djuren sydväst om husets ingång. I den nordöstra änden finns en mellanvägg och utanför den ett eventuellt förråd. De markkemiska analyserna antyder en avvikande funktion i den nordöstra delen i förhållande till huset i övrigt. En tänkbar möjlighet är att denna del fungerat som verkstad.

Det mindre husets ringa storlek samt den jämna placeringen av stolphålen, tyder på att det bestått av ett sammanhängande rum och förmodligen bara fyllt en funktion. Den miljöarkeologiska analysen antyder att huset kan ha haft någon form av köksfunktion. Det är också möjligt att det fungerat som ängs- eller trösklada. Gårdens struktur och husens funktionsindelning tyder på att gården utgjort en självförsörjande enhet.

Det tredje huset skiljer sig markant från de övriga två husen till sin karaktär. Någon tillfredställande datering finns inte från huset och det går således inte att avgöra om det har ingått i gårdsstrukturen eller ej.

Figur 2. Utdrag ur topografiska kartan (A Andersson Länsstyrelsen, Kalmar) med den nya vägsträckningen samt undersökningsområdet inlagt. Skala 1:50 000

Det fossila landskapet

I undersökningen vid Skällby ingick att kartera och undersöka röjningsrösen inom vägarbetsområdet och att klarlägga röjningsröseområdets och boplatsytornas innebördes kronologi. Misstankar fanns om att rösen kunde dölja gravanläggningar, vilket vid undersökningen inte visade sig vara fallet.

Det ingick även att söka svar på frågor om odling, vegetationshistoria och markanvändning. Ett tio hektar stort område som omger undersökningsområdet karterades med avseende på landskapselement som röjningsrösen, stenmurar, spår av äldre åkertegar och husgrunder och jämförelser gjordes med de äldre historiska kartorna.

Kartbilden från 1756 visar att flera av de mest iögonfallande rösen, bland annat de fem största inom vägarbetsområdet, redan på den tiden hade fått sin nuvarande form och storlek.

Det framkom att det fossila landskapet i och omkring vägarbetsområdet består av åkermark med långsmala parceller, större blockformiga ytor och röjningsrösen i varierande storlek. Området har alltså karaktären av *fossil åkermark med röjningsrösen*, och kan därför inte klassificeras som ett klassiskt röjningsröseområde. Ett av huvudkriterierna i definitionen av

ett röjningsröseområde är *avsaknaden* av åkerspår i den (ofta) välröjda markytan mellan rösen.

Ägogränserna mellan Skällby och de mindre enheterna norr om byn, samt ägogränsen mellan Torpet och Fårhagen är markerade med 1800-talets stenmurar. Sentida vallar av stora röjningssten döljer delvis dessa. Stora delar av området odlades fortfarande under slutet av 1930-talet. Området var på den tiden så öppet att röjningsrösen kunde ha ritats in direkt från den ekonomiska kartan. Stenmurslandskapet har en helt annan struktur än det äldre 1700-talslandskapet.

Röjningsrösen har utan tvivel kommit till i ett äldre skede. De mest iögonfallande – bl.a. de fem största inom vägarbetsområdet – existerade i åkermark omkring 1750. Man kan inte utesluta att några av de större röjningsrösen utanför vägarbetsområdet döljer äldre gravar.

Kvarvarande element av äldre röjning och eventuellt odling finns inom två små impediment i Torpets sydöstra respektive nordöstra del. Dessa kan hypotetiskt vara rester efter odlingslandskapet omkring gården från romersk järnålder eller ännu tidigare (jfr härdarna från yngre bronsålder).

Förutom ålderdomliga och mindre rösen finns inom södra impedimentet spår av äldre bebyggelse, troligen efter ett av båtmanstorpen som fanns i området på 1750-talet.

Undersökningens förutsättningar

Under hösten 1998 genomförde Kalmar läns museum en arkeologisk slutundersökning av fornlämningarna Raä 296 och Raä 297 i Arby socken. Platsen ligger i utkanten av Skällby by c:a 25 km söder om Kalmar. Undersökningen föranleddes av nydragningen av väg E 22 på sträckan Hossmo-Påboda. Raä 296, Arby socken och Raä 297, Arby socken var registrerade som två boplatssområden. Uppdragsgivare var Vägverket, Region Sydöst, Kalmar.

Undersökningen föregicks av en utredning i två etapper och en förundersökning. Etapp I i utredningen innefattade en fördjupad fältinventering samt kart- och arkivstudier (Nilsson 1995). Etapp II utfördes i form av utredningsschaktning samt fosfatkartering under våren och hösten 1995. Förundersökningen gjordes under sommaren och hösten 1995 (Schulze 1996).

Dessa undersökningar resulterade i att ett fåtal anläggningar påträffades, bl a två härdar som daterades till yngre bronsålder och ett lösfyndsmaterial som främst bestod av avslag, spån och skrapor av sten/bronsålderskaraktär. Dessutom karterades fem stora och fyra mindre röjningsrösen inom vägarbetsområdet. Två av de större rösena undersöktes delvis med hjälp av provschakt och ur dessa framkom ett förhistoriskt fyndmaterial som bestod av keramik, brända ben, kvarts- och flintavslag samt slagg. På ett av rösena fanns påtagligt med skärvig sten i ytan och detta tolkades som ett möjligt skärvstensröse. Träkol från de två undersökta rösena daterades till senmedeltid och nyare tid. Både dateringarna och sentida odlingssten i rösenas yta talade för att odlingsmarken med röjningsrösena hade nyttjats in i sen tid. Det framstod som sannolikt att även äldre odlingskikt kunde finnas i området. Man drog därav slutsatsen att området utnyttjats till och från under en längre period av förhistorien och in i modern tid (Schulze 1996, s 12).

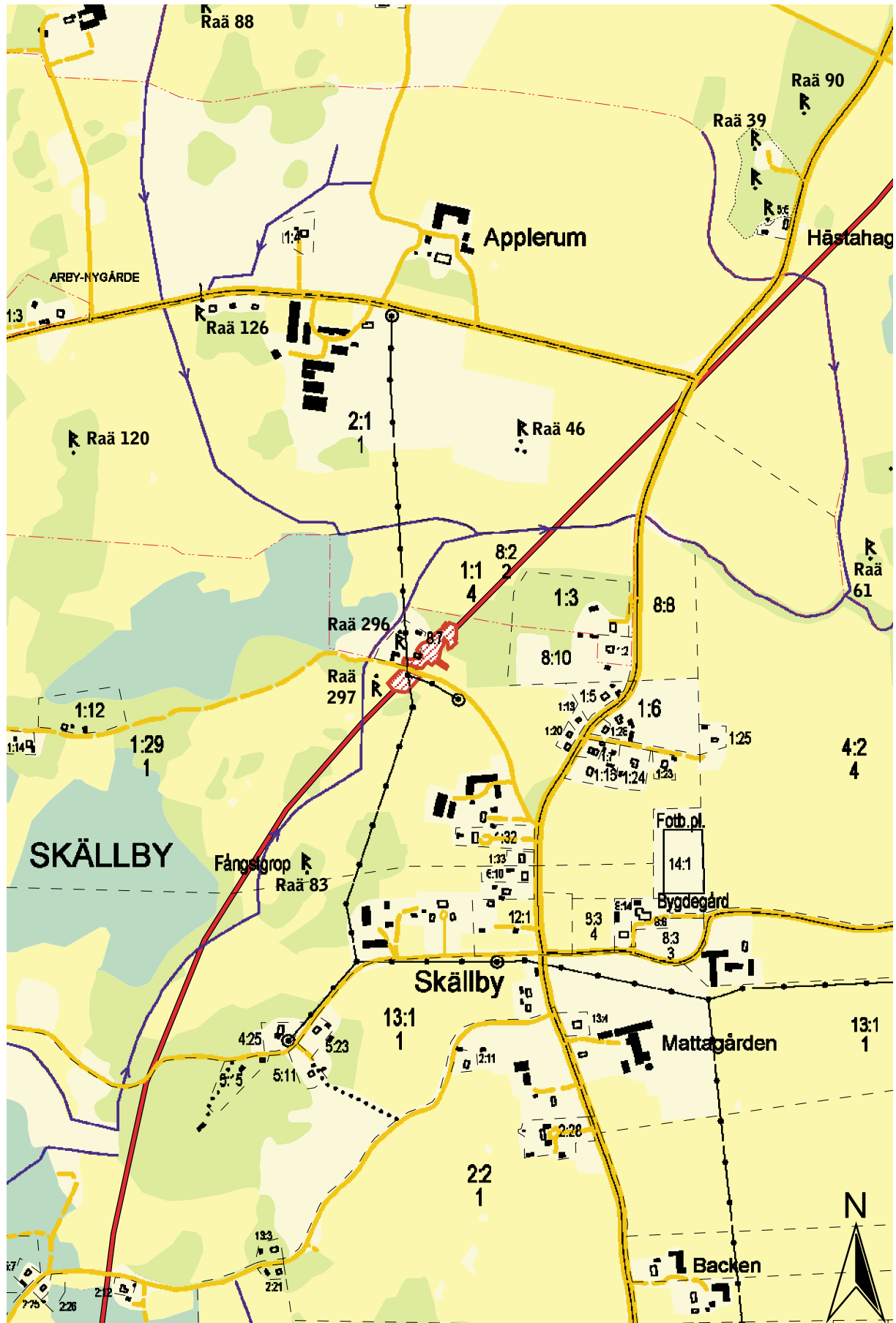
Ansvariga för fältarbetet och den efterföljande rapportskrivningen har varit Susanna Eklund och Lindsay Lloyd-Smith. Ellen-Anne Pedersen har ansvarat för karteringen av det fossila odlingslandskapet och kapitlet om de agrara lämningarna. Miljöarkeologiska laboratoriet i Umeå har utfört den miljöarkeologiska undersökningen, som redovisas i ett eget kapitel.

Topografi

Undersökningsområdet ligger i Arby socken i södra Möre. Namnet Möre har sitt ursprung i det fornsvenska ordet för myr och de många våtmarksområden, ”mörar”, som tidigare dominerat landskapet längs Kalmarkusten. Dessa är idag till stor del igenväxta, utdikade och uppodlade (Hagberg 1979, s 48).

Topografiskt och geologiskt kan landskapet i Möre indelas i två typer. En lågt liggande, öppen slättbygd som huvudsakligen breder ut sig längs med kusten och en något kuperad skogsbygd med sjöar, kärr och myrmarker som ligger i landets inre. Slättbygden har en berggrund som utgörs av underkambrisk sandsten och skogsbygdens berggrund består av urberg, huvudsakligen Växjögranit (Stenald 1989, s5). Mellan dessa två landskapstyper finns en övergångszon och det är just här, på gränsen mellan skogsbygd och slättbygd, som undersökningsområdet ligger.

Arby är en inlandssocken som ligger ungefär en halv mil från kusten. Den östra delen ingår i den bördiga jordbruksbygden, medan den västra och största delen av socken utgörs av skogsbygd. Två åar, Hagbyån i öster och Åleboån i väster, avvattnar bygden. På sina ställen har inlandsisen satt spår i form av rullstensåsar som löper i sydostlig riktning i landskapet. Åsarna och åarna har haft betydelse vid etableringen av förhistorisk bebyggelse och kommunikationsnät. Särskilt gynnsamt var läget vid åmynningarna (Gräslund 1993, s 10).

Figur 3. Ekonomisk karta (A Andersson, Länsstyrelsen, Kalmar) med fornlämningar och undersökningsområdet utmärkta. Skala 1:10 000

Undersökningsområdet sträcker sig på båda sidor om en svag, men tydlig, moränrygg som är en förlängning av den ås som en del av bebyggelsen till Skällby by ligger på. Moränryggen sträcker sig i östvästlig riktning och ligger 23-25 meter över havet. Landskapet norr om moränryggen skiljer sig märkbart från landskapet söder därom. Åt norr öppnar landskapet sig i ett flackt odlingslandskap. På den södra sidan är terrängen ganska sluten. En svacka omges i öster av den åsrygg som Skällby by ligger på. I väster höjer sig marken kraftigt och här tar Möres skogsbevuxna inland vid.

Själva undersökningsområdet delas i två ytor av en liten grusväg som löper parallellt med ovan nämnda moränrygg. Norr om vägen ligger ett torpställe med fyra uthus, en igenvuxen liten åker samt en björkbevuxen beteshage. Fårhagen odlades fram till mitten av 1900-talet. Söder om grusvägen finns åkermark. Undersökningsområdet är beläget 21-24 m över havet. Jordarterna verkar i grova drag följa höjdnivåerna, med morän utmed åsarna och silt eller lera i svackorna. Strax väster om området där den nya vägen ska gå fram slingrar sig en liten, troligen utdikad, bäck. Några hundra meter längre norr ut ansluter den till Applerumbäcken, som i sin tur är ett biflöde till Hagbyån.

Figur 4. Bild på torpet. Foto Susanna Eklund.

Fornlämningssmiljö

I Möre finns drygt 3 000 registrerade fornlämningar. I Arby socken återfinns ungefär 350 av dessa. Fornlämningarna ligger i de allra flesta fall i den bördiga slättbygden, ofta på impediment i odlingslandskapet. De fasta fornlämningarna utgörs av gravar och gravfält, skålgropsförekomster, järnframställningsplatser och boplatser av stenålderskaraktär. Lösfynden domineras av enkla skafthålsyxor, tunnackiga flintyxor, dolkar och avslag.

När man studerar spridningen av de neolitiska tunnackiga flintyxorna i Möre går det att skönja en koncentration i södra Möre kring socknarna Arby, Hagby, Voxtorp och Halltorp. Spridningsbilden är

likartad i senneolitikum med flintdolkar och också under bronsåldern, då det finns rika bronsfynd i trakten, särskilt från period II. Ett exempel på detta är två skafthålsyxor i brons funna i en uppodlad mosse vid Gräsgårde i Arby socken (Raä 107, Arby socken). Yxorna är praktexemplar med rik spiralornamentik, pärlbandsmönster och sick-sackränder. De hittades med åtta års mellanrum, men endast några få meter från varandra och torde vara nedlagda samtidigt (Hagberg 1979, s 49 ff). I Arby har man dessutom funnit åtta depåfynd från yngre bronsålder. Här finns även ett ganska stort antal rösen som förmodligen är från bronsålder.

Utmärkande för Arby socken är den stora mängden skålgropsförekomster. Här finns också Möres enda kända hällristning.

Äldre järnålder är en ganska fyndfattig period i Möre. Bland de lösfynd som kan räknas dit hör eldslagingsstenarna. Dessa visar ungefär samma spridningsbild som föremål från tidigare perioder med undantag av att inga eldslagingsstenar har påträffats i den sydligaste socken, Halltorp. Av de fasta fornlämningarna kan de mindre och perifert belägna gravfälten förmodligen hänföras till äldre järnålder (Winberg 1979, s 115). I Arby socken finns åtta registrerade gravfält med mellan fem och trettio gravanläggningar. Oftast rör det sig om runda stensättningar eller rösen. Dessutom finns ett 50-tal gravar av samma typ som ligger enskilt eller i små grupper.

Ett stort antal slaggförekomster, som förmodligen hör samman med järnframställning, har registrerats i Arby socken. Dessa kan härröra från en lång period, från järnålder och framåt, eventuellt ända in i modern tid. En av de närbelägna järnframställningsplatserna (Raä 202, Arby socken) har daterats till förromersk/ äldre romersk järnålder.

Lösfynden från yngre stenålder och bronsålder och gravarna från äldre järnålder tyder på en kontinuitet i bosättningsmönstret. Från yngre järnålder är spårerna nästan obefintliga. Detta beror troligen på en förändring i bebyggelsens lokalisering. Kanske har man flyttat till den bästa odlingsmarken, där dagens byar ligger.

I undersökningsområdets direkta närhet har tidigare registrerats tre skålgropsförekomster (Raä 42, 61 och 145). Här finns också nio slaggförekomster (Raä 60, 202-205, 216, 281 och 282), tre rösen (Raä 31, 42 och 74), tre stensättningar (Raä 42, 63 och 120), en fångstgrop (Raä 83), spår efter fossil åkermark (Raä 75) samt ett tiotal lösfynd från stenålder (Raä 82, 151, 168, 207, 247, 275, 285, 287, 288, 301, 305 och 306). Ungefär 900 m norr om området ligger det stora, delvis undersökta gravfältet i Kristinelund (Raä 39).

Skällby by omnämns första gången 1493 i Viksamlingen, då Staffan Birgersson får en gård i byn, ”Skelby” (Ferm m fl 1987, s 38). Ortnamn med ändelser på -by, såsom Skällby, talar dock för en tidig etablering av fast bebyggelse. Sannolikt kan by-namnen knytas till den kraftiga bebyggelseexpansionen under yngre järnålder (Hellberg 1979, s 37; Vikstrand 1993, s 34 ff).

Tidigare undersökningar av hus

Huslämningar som undersökts på Kalmar läns fastland är fåtaliga. Före E-22 projektets utgrävningar hade endast ca 20 hus undersökts. De är vitt spridda såväl geografiskt som kronologiskt och omfattar allt från mesolitiska hyddor och bronsålderns långhus till medeltida tomtningar. Varje ny boplatzlämning som undersöks är således viktig genom sitt bidrag till kunskap om regionen.

Husforskningen i Sverige har främst inriktat sig på att besvara frågor kring husens konstruktion och funktion, samt försökt upprätta någon form av huskronologi. Under det senaste årtiondet har det även gjorts försök att ideologiskt och kognitivt tolka huskonstruktionerna (Säfvestad 1995, s 19 f).

Målsättning

I det undersökningsprogram som upprättats för E-22 projektet presenteras en rad frågeställningar. De övergripande berör landskapet, produktionen, bebyggelsen och den sociala organisationen (Magnusson 1997).

Efter förundersökningen antog man att delområdet kronologiskt skulle belysa främst bronsålder och i viss mån landnamstiden under tidig- och mellanneolitikum. De frågeställningar som undersökningen förväntades besvara uppställdes i en undersökningsplan. Slutundersökningen skulle:

- klarlägga boplatstornas och röjningsröseområdets inbördes kronologi,
- bidra till grundforskningen kring boplatser: anläggningstyper och huskonstruktioner,
- belysa bosättning på hushållsnivå,
- klarlägga boplatzlämningarnas kvantitativa och kronologiska relation till gravar och depåfynd,
- belysa skärvtenshögar och/eller härdgropar som belägg för kulturkontakter gentemot Mellaneuropa och Mellansverige, eller gentemot Danmark-Skåne,
- studera flinta och annat stenmaterial, å ena sidan som belägg för importfunktioner, och å andra sidan som belägg för kvardröjande, lokal stenteknologi, i den mån importfunktionen styrts över från flinta till metall,

- klarlägga när odlingen etableras, dess kontinuitet och övergivningsfas,
- undersöka röjningsrösen i vägarbetsområdet för att funktionsbestämma dem – var det gravar, skärvtensrösen eller äldre röjningsrösen under relativt modern röjningssten,
- kartera det fossila åkerlandskapet i hagmarken omkring vägarbetsområdet för att sätta in de stora rösen i ett rumsligt sammanhang och därigenom få möjlighet att studera det fossila landskapet i förhållande till det äldre kartmaterialet,
- kombinera arkeologisk-stratigrafiska analyser med naturvetenskapliga analysmetoder (pollenanalys och markkemiska analyser) i röjningsrösen för att kunna beskriva vegetationshistorien och markanvändningen i området.

Justeringar i målsättningen

Eftersom det vid slutundersökningen visade sig att de lämningar som kom fram delvis var av annan karaktär än vad förundersökningsresultatet givit vid handen, blev det relevant att också infoga frågor om den äldre järnålderns samhälle, landskap och bebyggelse. Tyngdpunkten har kronologiskt kommit att förskjutas från neolitikum/äldre bronsålder till yngre bronsålder/äldre järnålder. Boplatzundersökningar kan delas in i tre nivåer: från de enskilda husen, över gårdstrukturen, till hur bosättningsmönstret i stort gestaltade sig i landskapet. Frågeställningar med en framskjutande plats är :

- Hur har husen varit konstruerade och vad har de haft för funktion ?
- Hur har gårdarna varit organiserade; hur ligger byggnaderna grupperade kring gårdstunet och vilka funktioner har de olika byggnaderna haft?
- Hur ligger bosättningarna i landskapet i förhållande till andra fornlämningar, såsom gravar, rituella platser, resursområden och annan bebyggelse ?
- Hur lång varaktighet har boplatserna haft ?

Undersökningens genomförande och resultat

Metodval och genomförande

Fält- och dokumentationsmetoder

När undersökningen påbörjades förelåg tre övergripande uppgifter. Det största röset, röse C, som med sin storlek, runda form och antydning till kantkedja erinrade om en grav skulle undersökas. Odlingsrösen innanför undersökningsområdet skulle dokumenteras och boplatsen undersökas med hjälp av markkemisk kartering, rutgrävning och avbaning.

Röse C avtorvades och finrensades för hand. Lösa, sent påförda stenar avlägsnades med hjälp av grävmaskin. Röset fotograferades därefter från skylift. Efter en livlig diskussion om målsättningen med arbetet med röjningsrösen beslöt vi att frånga undersökningsplanen och snitta röset med maskin istället för att handgräva det. Trots dess runda form framstod det klart att det inte kunde vara en grav och att snitta röset för hand skulle ta alldeles för lång tid i anspråk. Men då röset antogs representera samma sentida röjningshorisont med ”gravlika” röjningsrösen som vi hade fångat under sommarens undersökningar i delområde 6:2A (Mören), ansåg vi det värdefullt att dokumentera och datera denna horisont på båda platserna i kunskapsuppbyggande syfte. Vidare kunde man förmoda att röset skulle kunna vara en parallell till skärvstensröset på delområde 5:7 (Väntorp), där lerkärl var nedsatta mellan stora stenblock, då röse C på motsvarande sätt var upplagt omkring tre tämligen stora, låga jordfasta stenblock.

Röset snittades således med maskin under noggrann övervakning för att kontrollera om det fanns några underliggande gravkonstruktioner eller fyndförande lager. Röset rensades och profilen dokumenterades. Pollenprover och makroprover togs i syfte att kunna spåra den tidigaste fasen av odling.

Alla odlingsrösen innanför vägsträckningen beskrevs och fotograferades i plan och de som var stora nog, dvs bestod av synlig röjningssten omkring ett markfast block, snittades med maskin och dokumen-

Figur 5. Rensning av röset. Foto S Eklund

terades i profil. Två av rösen, röse A och B, dokumenterades delvis redan vid förundersökningen. I dessa rösen var det därför endast nödvändigt med en smärre tilläggsdokumentation. I båda rösen lades nya profilsnitt längs med terrängens sluttning för att bättre fånga utvecklingsförloppet i rösen. Schakten grävdes djupa och långa för att lättare urskilja olika skikt under och i rösen.

Röjningsrösen och den fossila åkermarken fortsätter utanför vägsträckningen och karterades i sin helhet med hjälp av totalstation.

Före avbaningen grävdes 42 provrutur i matjorden. Provrutorna placerades ut i överensstämmelse med rikets koordinatnät. Norr om grusvägen grävdes rutur var tjugonde meter. Söder om grusvägen lades rutorna tätare, var tionde meter, eftersom det här framkom relativt rikligt med fynd vid förundersökningen. Rutorna var en kvadratmeter stora och grävdes i tio-centimeters stick tills steril markyta nåddes. Fyllningen sållades genom 4 mm såll och fynden från de olika sticken samlades in separat. Syftet med rutgrävningen var att begränsa boplatsen geografiskt och kronologiskt, samt att binda fyndmaterialet till eventuellt underliggande anläggningar eller kultur-

Figur 6. Rutgrävning i matjord. Foto S Eklund

lager. Sju rutor grävdes utanför exploateringsytan, i den förhöjning i åkern som är registrerad som Raä 297.

Avbaningen föregicks också av en markkemisk kartering. Syftet med denna var att klargöra de eventuella boplatsernas rumsliga organisation och utbredning. Inom undersökningsområdet togs prover var tionde meter, på sammanlagt 118 provpunkter. Utanför vägarbetsområdet karterades det mer extensivt. Prover togs var 20:e eller var 40:e meter beroende på terrängens framkomlighet.

Ytan avbanades med grävmaskin för att frilägga underliggande anläggningar och massorna forslades undan med en dumper. Jorden schaktades direkt ned till steril nivå, såvida inget intressant lager påträffades. Sammanlagt frilades 4900 m².

Två schakt drogs utanför undersökningsområdet. Schakt 1 var 33 m långt och förlades söder om grusvägen, inom ett tio meter brett dräneringsområde. Schakt 2 drogs inom vägarbetsområdet för en av de nya tillfartsvägarna. Syftet med dessa schakt var att kontrollera boplatsernas utbredning utanför undersökningsområdet, samt att få en bättre bild av jordarternas fördelning.

Vid schaktning inne på själva tomten till torpet påträffades ett mörkfärgat lager bestående av grå silt.

Prov togs på lagret i den ena schaktväggen för en markkemisk analys. Tretton rutor grävdes i det grå lagret för att kontrollera om det var fyndförande. De anläggningar som syntes i lagret snittades på sedvanligt sätt och först därefter fortsatte avbaningen ned till steril markyta.

De anläggningar som framkom sedan matjorden banats av, undersöktes i allmänhet genom att halva anläggningen grävdes och profilen dokumenterades. Anläggningar med särskilt intressanta konstruktionsdetaljer ritades även i plan. Fyllningen från anläggningar har sällats i de fall det ansetts befogat.

Alla anläggningar (inklusive rösen), lösfynd, provrutor, schaktkanter och lager inmättes med totalstation. Fotodokumentation i svart-vitt och dia har genomförts kontinuerligt under undersökningens gång.

Naturvetenskapliga analyser

De naturvetenskapliga metoder som använts är osteologisk analys, ¹⁴C-analys, vedartsanalys, pollenanalys, makrofossilanalys samt markkemisk analys. Alla ben som framkom i anslutning till anläggningar har analyserats av osteologen Ylva Bäckström i Uppsala. Det huvudsakliga syftet var att ta reda på om det var djur- eller människoben, vilket är av intresse för den vidare tolkningen av anläggningarna. Kol-

prover har tagits för datering av olika anläggningar för att därigenom kunna klargöra boplatstornas inbördes kronologi samt bosättningens kontinuitet. I det urval av kolprover som sändes på analys till Ångströmlaboratoriet i Uppsala prioriterades prover från huskonstruktionerna. Innan proverna skickades för datering genomgick de en vedartsanalys av Vedlab i Kattås, dels för att ta reda på vilka trädslag som används till olika aktiviteter, dels för att ta reda på vilka prover som innehåller trädslag med hög egenålder, som bör undvikas för datering. Pollenprover har tagits i odlingsrösen för att få en bild av vegetationsutvecklingen i området. För provtagningen ansvarade Ellen-Anne Pedersen och Åsa Zetterström och pollenanalyserna utfördes av Nils-Olof Svensson. Makrofossilprover har tagits främst i de stolphål som ingår i huskonstruktioner, för att kunna säga något om husens funktion. Makroprover har även tagits ur några av härdarna i härdområdet samt i röseprofilerna. Makrofossilproverna och de markkemiska proverna analyserades av Miljöarkeologiska laboratoriet i Umeå.

Försvårande omständigheter

En försvårande omständighet var att marken varit plöjd och att anläggningarna därmed var skadade av plogen. Flera recenta dräneringsdiken löpte också över området och har stört lämningarna.

Ytterligare en försvårande omständighet var att innehavarna av torpet ägde tillträde till boningshuset och vi kunde således inte schakta lika stora ytor som vi önskat. Allt tyder dessutom på att en central del av den förhistoriska boplatstytan ligger under själva torpet där vi ej kunnat schakta. Detta försvårar självfallet tolkningsarbetet.

I undersökningsplanen betonades frågeställningar rörande det fossila agrara landskapet. Men inga medel hade avsatts, varken till naturvetenskapliga analyser eller till riktade landskapsundersökningar, en förutsättning för en djupare analys av landskapet. Landskapsundersökningarna har därför karaktären av en visuell jämförelse mellan den upprättade detaljkartan och kartor från 1750, 1939 och 1975, vilket innebär begränsade tolkningsmöjligheter. Det fanns inte heller möjlighet att studera texterna till den äldsta kartan och därför kan t ex inte ägostrukturerna mellan torpen och hägnaderna eller båtsmanstörpsinstitutionen belysas närmare. Lagaskifteskartan från 1842 har inte studerats och en jämförelse med denna karta saknas därför. Pollenanalyserna kommer att vara klara efter det att rapportarbetet avslutats. Förhoppningsvis kan resultaten arbetas in i projektets slutpublikation.

Prioriteringar

Vi valde att snitta rösen med maskin istället för att handgräva dem. Att handgräva rösen skulle ta alldeles för stor tid i anspråk i förhållande till ett förmodat resultat. Denna prioritering grundade sig på att vi efter noggrann rensning hade den uppfattningen att rösen var odlingsrösen och ej gravar. Maskinsnittningen skedde dock under noggrann övervakning för att kontrollera om där fanns några underliggande gravkonstruktioner eller fyndförande lager. Söder om grusvägen framkom ett 40-tal diffusa och svårdefinierade mörkfärgningar. Denna yta undersöktes extensivt. Endast ett representativt urval av anläggningar undersöktes och dokumenterades. Samtliga anläggningar inmättes med totalstation.

Eftersom anläggningarna var mycket fåtaliga i moränen i den norra delen av undersökningsområdet avbröt vi schaktningen tidigare än planerat och schaktade endast 4 900 m² av de 6 000 m² som beräknats.

En av huskonstruktionerna såg ut att sträcka sig utanför vägområdet. Med tillstånd från markägaren och länsstyrelsen, avbanades 90 m² utanför exploateringsytan så att husets avgränsningar kom fram.

Det arkeologiska källmaterialet

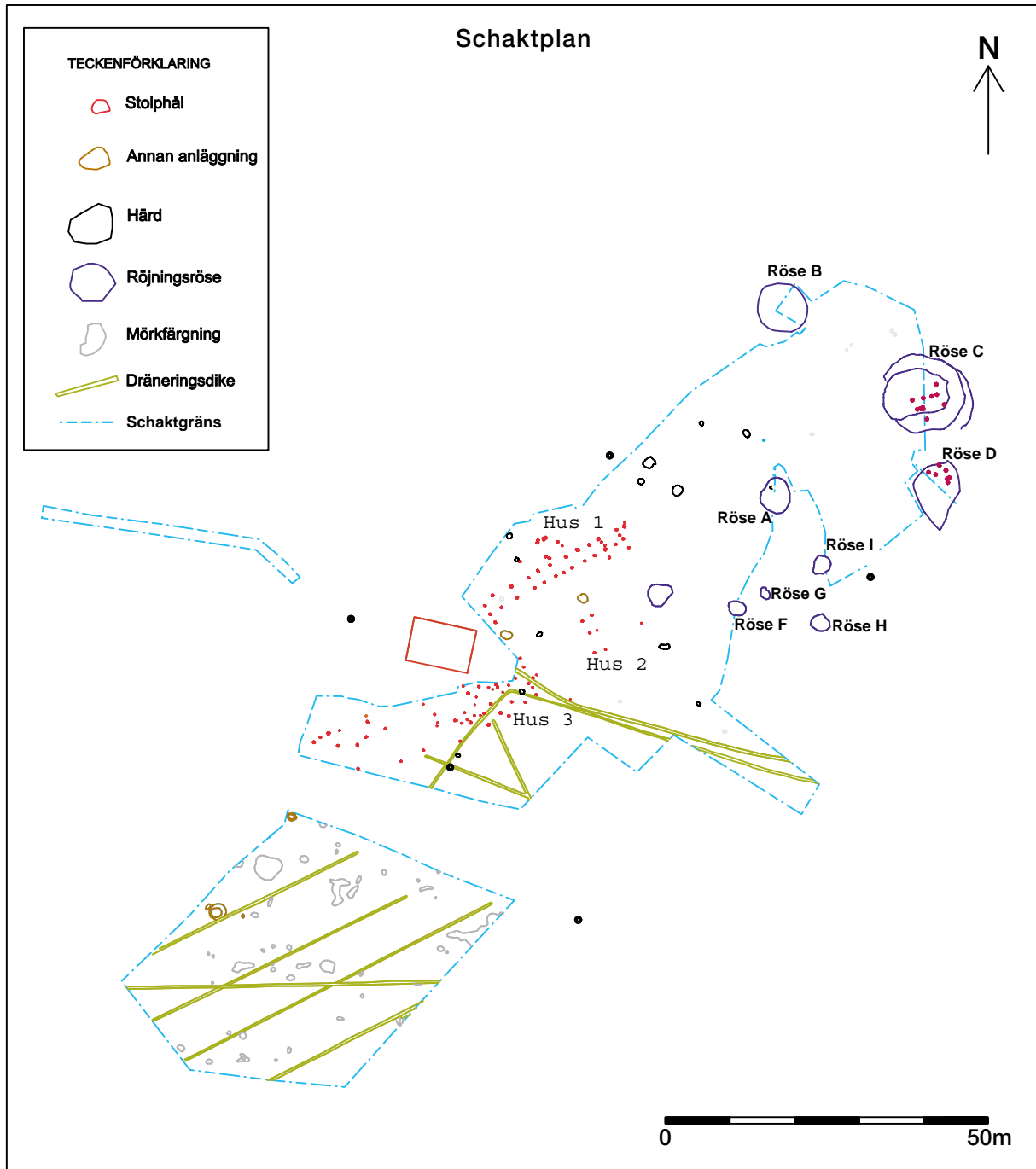
Områdesbeskrivning

Det undersökta området omfattade 4 900 m² och delades på två ytor av en liten grusväg. Söder om vägen undersöktes 1 555 m² och norr om 3 345 m². Matjordens djup varierade från 0,25-0,6 m. Djupet var störst inne på torpets tomt, där man inte plöjt i modern tid.

Området är svagt kuperat med en liten höjdrygg som sträcker sig i öst-västlig riktning i områdets norra del. Jordmånen följer i princip höjdstreckningen (se figur 34) och på de högsta partierna finns sandig blockig morän. Gränsen till den fina silten går vid

Figur 7. Flygfoto över undersökningsområdet. Foto S Eklund

Figur 8. Schaktplan över delområdet. Skala 1:1000

22-23 m ö h och på de lägsta delarna, söder om grusvägen, består jordarten av postglacial lera. Ytan genomkorsades här av sentida dräneringsdiken, vilket tyder på att området varit vattensjukt. Ytan söder om grusvägen har förmodligen varit ett våtmarksområde, kanske en gammal sjöbotten.

Anläggningar

Anläggningarna uppträdde främst i den fina silten och låg koncentrerade på en ganska begränsad yta, strax norr om grusvägen. Sammanlagt framkom 124 anläggningar, varav 88 stolphål, tretton härdar, elva

pinnhål, tio odlingsrösen, sex mörkfärgningar, fyra gropar, en kokgrop och en nedgrävning.

Husen

Av de sammanlagt 88 stolphålen gick det att urskilja tre huskonstruktioner redan i fält. Två av husen låg vinkelrätt i förhållande till varann. Över hälften av alla stolphål ingick i någon konstruktion, vilket får sägas vara en osedvanligt stor andel. Husen låg inom ett mycket begränsat, cirka 30 x 30 meter, stort område och var placerade i den fina silten. Alla tre husen har varit treskeppiga långhus.

Som källkritisk aspekt bör nämnas att husen inte var särskilt välbevarade, vilket försvårar tolkningen. Det är främst groparna efter de takbärande stolparna som bevarats. Få spår efter väggar och ingångar återstod.

Hus 1

Hus 1 framträdde tydligt efter schaktning, eftersom området nästan var helt rent från andra anläggningar. Det låg i en svag sydslutning, på gränsen mellan morän och silt i utkanten av moränryggen. Några meter av husets sydvästligaste del låg i den blockiga moränen, men den största delen av huset var placerad i den fina silten.

De flesta stolphålen var runda och ganska tydligt avgränsade i plan, men hade en varierande profilform och ett varierande djup. Generellt var stolphålen bättre bevarade på den norra långsidan. Fyllningen i stolphålen var väldigt likartad, det rörde sig om olika nyanser av gråbrun silt. I fem anläggningar gick det att skilja mellan primär och sekundär fyllning. Den sekundära fyllningen (där själva stolpen en gång stått) var mer grå och sandig till karaktären. I vissa av anläggningarna framkom enstaka större stenar som förmodligen utgjort stenskoning och i tre av stolphålen hittades små fragment av bränd lera, eventuellt rester av lerklining.

Vedartsanalysen visar att kolet som hittades i stolphålen härstammar från björk och ek. Björk är ett trädslag som ruttar snabbt och inte lämpar spå sten-enig för stolpar. Ek är däremot ett starkt trädslag som passar vid husbyggen och det är troligt att stolparna i Hus 1 varit av ek (Danielsson 1998).

Figur 9. Hus 1 under framrensning. Foto S Eklund.

Konstruktion

Avsaknaden av andra anläggningar i långhusets direkta närhet tillåter oss att diskutera husets konstruktion lite mer ingående. Byggs hela huset på en gång, eller kan man skönja flera konstruktionsfaser?

Flera olika alternativ beaktades, såväl ute i fält som under rapportarbetet. Dessa idéer stimulerades av

stolphålens karaktär och inbördes placering. En möjlighet var att huset till en början endast bestått av sex tätt placerade takbärande stolpar (A 317/318 – 330/331) och att husets nordöstra och sydvästra delar tillkommit vid ett senare skede.

Långhuset tycks vara medvetet placerat i den sten-fria silten, endast den sydvästra delen ligger i den steniga moränen. Detta faktum visar på en annan tänkbar möjlighet, att den sydvästligaste delen (A 344-347), som ligger i moränen, skulle vara en senare tillbyggnad och att det ursprungliga huset haft nio takbärande stolpar (A 315/316-332/333). Dateringen av den kokgrop som är belägen i denna ända av huset har fått ett något senare dateringsintervall än de daterade stolphålen i huset (se ¹⁴C tabell). Skillnaden är dock inte tillräckligt stor för att varken bekräfta eller förkasta antagandet om att den sydvästra gaveln skulle vara en senare tillbyggnad. Mycket pekar dock på att hela huset tillkommit vid ett och samma tillfälle. Det finns exempelvis ingen större skillnad i stolphålens karaktär. Att vissa stolphål bevarats bättre än andra beror förmodligen mer på vad de var nedgrävda i för jordart och hur det sentida åkerbruket påverkat anläggningarna. Det finns heller inget som tyder på att någon av stolparna omstolpats, vilket skulle vara troligt om huset haft flera konstruktionsfaser.

Det bör påpekas att husets begränsning i sydväst är något osäker. På grund av elkablar i anslutning till torpet kunde vi inte schakta längre åt sydväst. Det är därför teoretiskt möjligt att huset fortsätter utanför undersökningsschaktet. Sannolikt är dock hela huset undersökt – delvis på grund av en synbar anpassning till topografin. Slutningen blir kraftigare i sydväst och stenblocken fler. Stolphålen i ändarna är dessutom något indragna, vilket skulle kunna betyda att det är de ursprungliga gavlarna.

Vid den sydvästra gaveln låg ett stort stenblock som enligt beräkningarna ligger innanför vägglinjen på huset. Man har förmodligen använt stenen i väggkonstruktionen. Intressant i sammanhanget är att vi hittade små fragment av bränd lera på stenen, som skulle kunna utgöra rester efter den lerklinade väggen.

En av husets ingångar har spårats till mitten på den norra långsidan, eftersom det här saknas ett takbärande stolphål och vägglinjen är indragen. Ytterligare två stolphål ligger i anslutning till ingången, några meter norr om den. Funktionen av dessa är oklar. En möjlighet är att det funnits en utbyggnad, någon form av förstuga, i anslutning till ingången. I den nordöstra änden av huset saknas också ett takbärande stolphål i den norra långsidan. Det är troligt att det legat en ingång även här med tanke på den mellanvägg (A 348 och A 349) som förmodligen avskärmat den nordöstra änden av huset från in-

Figur 10. Bild på hus 1 uppstolpat. Foto S Eklund

gången på mitten av den norra långsidan. Poängteras bör att ett undersökningsschakt från förundersökningen gick genom denna del av huset. Man missade anl 332, 342 och 343 vid förundersökningen och det kan hända att man av misstag schaktat något för djupt och att en eventuell stolphålsrest försvunnit (se fig 12).Eftersom de andra stolphålen som låg i

schaktet finns kvar, är det trots allt troligt att där aldrig funnits något stolphål.

Det är möjligt att det även funnits andra ingångar, exempelvis på den södra långsidan eller i någon av gavlarna som vi idag inte kan se eftersom vägglinjen till stor del är bortplöjd.

Hus 1

Se figur 10,11,12 och 13

Objektet: **Treskeppigt långhus.** I silt och sandig grusig morän. 22,2-22,6 m ö h. NO-SV.

Yttre form: Rektangulär, 21,7 / 24,88 x 5 m.

Vägg: Enstaka stolpar på södra långsidan. Ingång markerad av minst två stolphål, efter yttre och inre dörrstolpar på mitten av den norra långsidan.

Tak: 24 stolphål efter elva parställda stolpar. På den södra långsidan fanns två stolpar som saknar parkamrat, ett vid ingången och ett i husets nordöstra ände (ev bortschaktat vid förundersökningen). Bockbredd: 1,77 – 2,2 m. Bockavstånd: 1,34- 3,15 m.

Övriga konstruktioner: En kokgrop i mittskeppets sydvästra del. En eventuell rumsindelning i husets nordöstra del. Två stolphål ligger i anslutning till ingången. Funktionen av dessa är oklar.

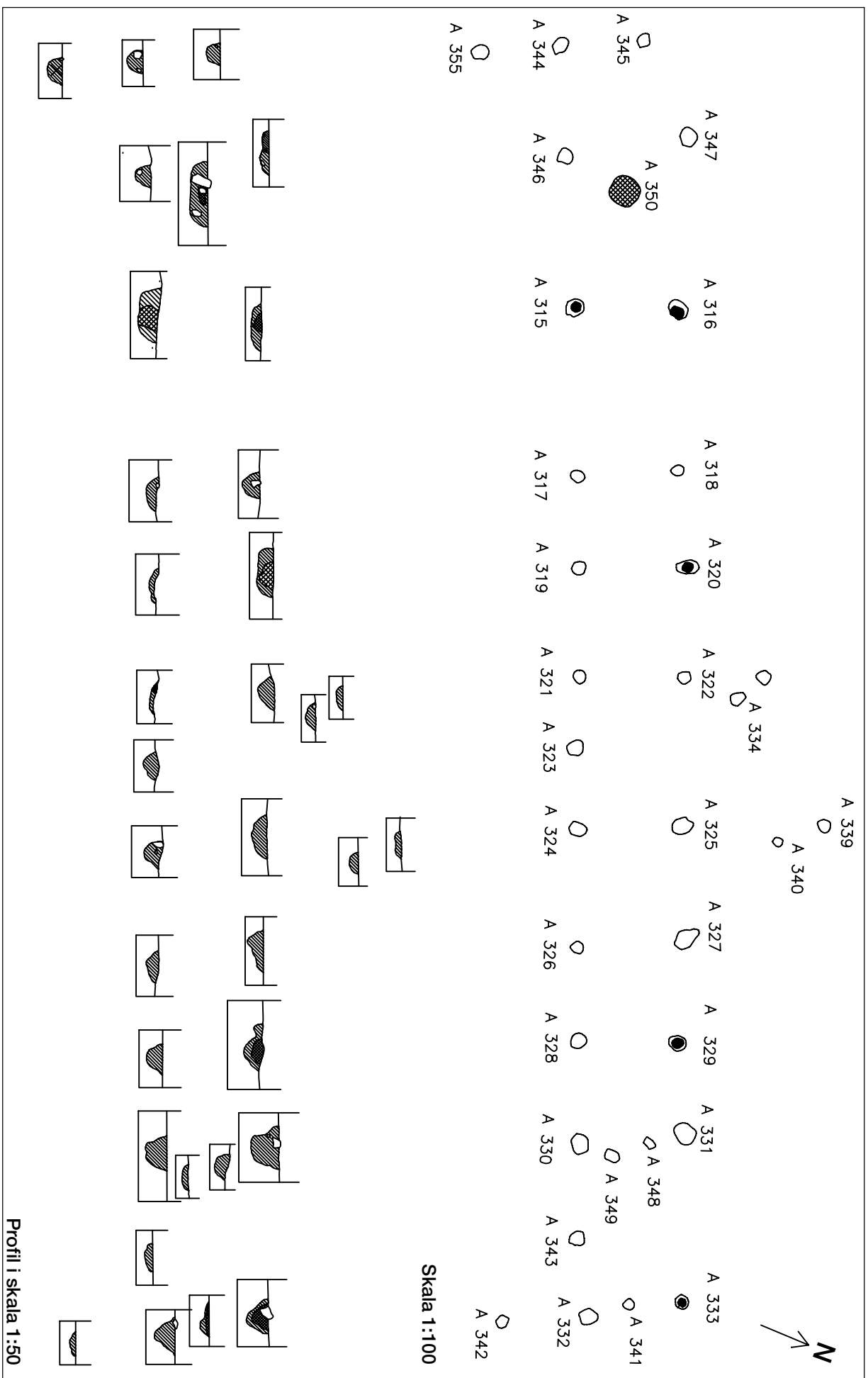
Stolphålsdjup: Takbärande: 0,05-0,26 m. Väggstolpar: 0,06-0,09 m.

Fynd: En liten järnklump i ett av stolphålen vid ingången. Fragment av bränd lera påträffades i tre av stolphålen. Ett flintavslag hittades i nära anslutning till huset.

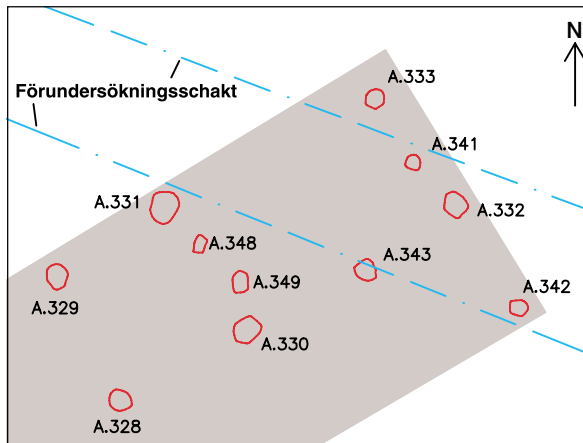
Analyser: Makrofossilanalys, vedartsanalys.

Datering: **Yngre romersk järnålder / folkvandringstid**

¹⁴C från tre takbärande stolphål; anl 320,324,och 330 samt från en kokgrop; anl 350.

Figur 11. Hus 1 i profil och plan

Figur 12. Detaljbild på hus 1 och förundersökningsschaktet.

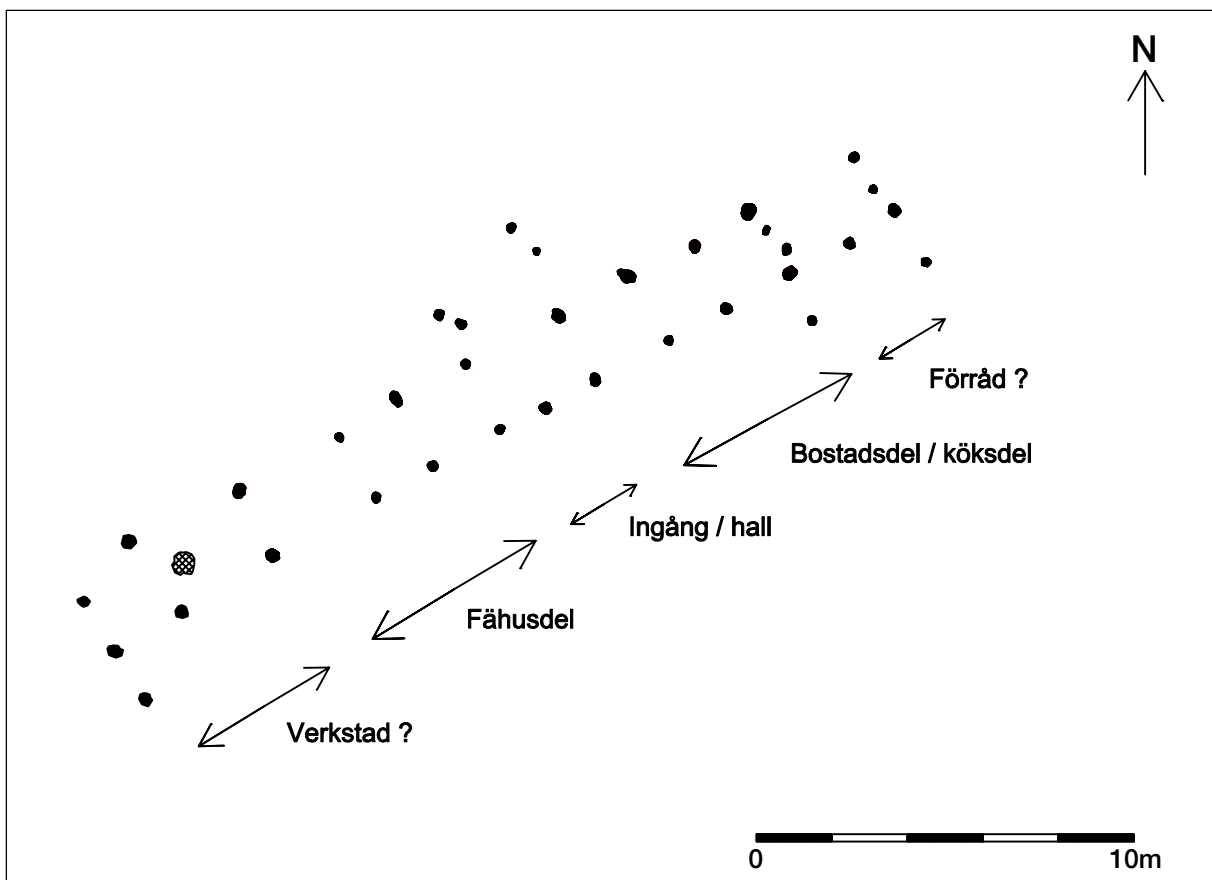
Det tämligen rika arkeobotaniska materialet tyder på att huset, eller delar av huset, har brunnit (Engelmark m fl 1999).

Funktionsindelning

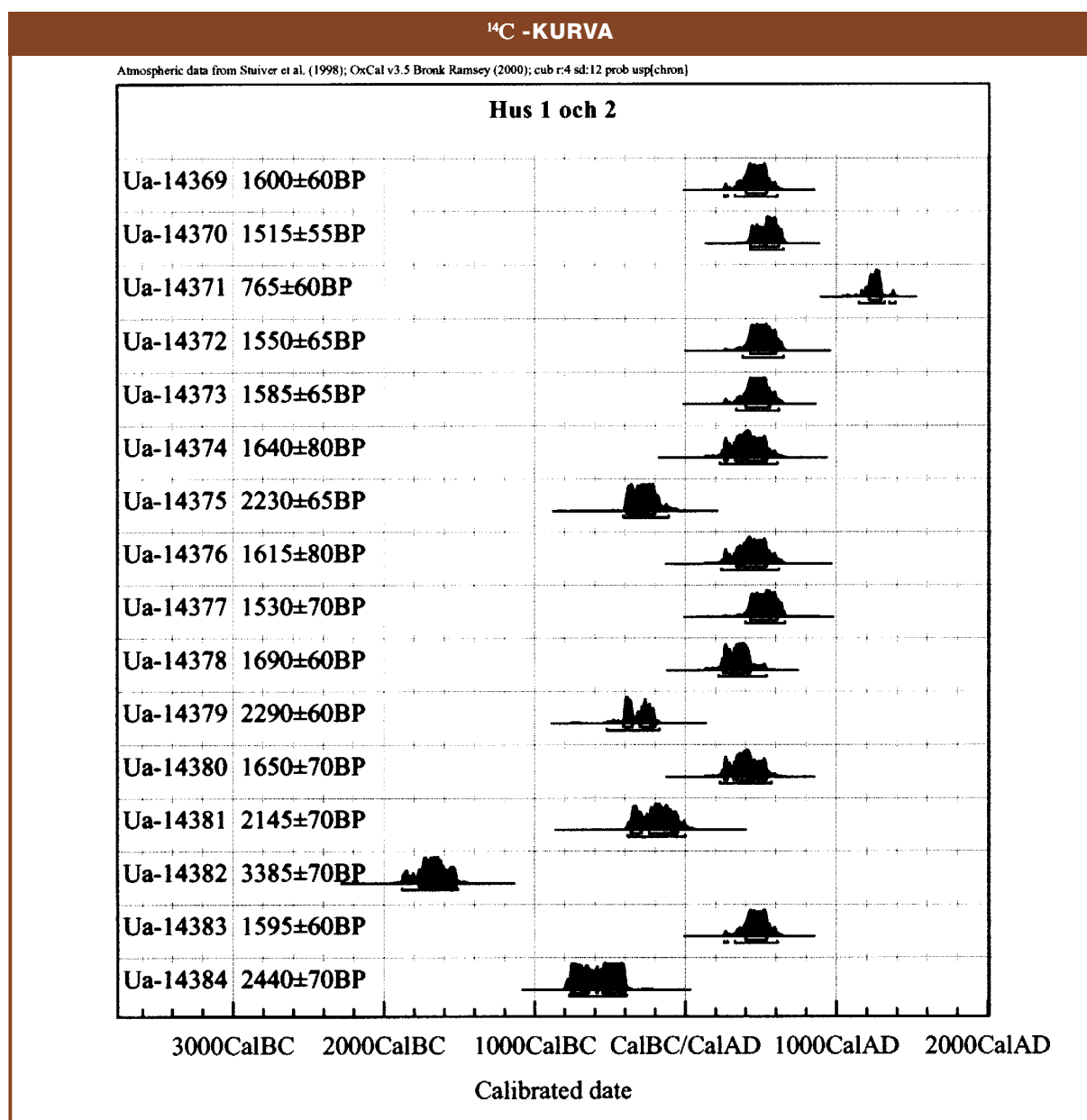
Den miljöarkeologiska analysen indikerar att Hus 1 varit uppdelat i en bostadsdel och en fähusdel, där människorna bott nordost och djuren sydväst om husets ingång. Bostadsdelen och fähusdelen omfattar

enligt denna funktionsindelning vardera fyra spann och är sex respektive sju meter långa. Det vanliga konstruktionskriteriet för ett fähus eller stall anses vara en tätare placering av stolpparen, samtidigt som bostadsdelen ofta kännetecknas av längre spann (Göthberg 1995, s 89). Det finns dock ingen skillnad i spannens längd i Hus 1 som antyder en sådan uppdelning. Indelningen grundar sig i stället i första hand på det tämligen rika arkeobotaniska materialet. Sammanlagt tillvaratogs 157 frön, varav åtta var från odlade växter (korn, havre och dådra), 76 ogräs samt 61 ängsväxter. Enligt funktionsindelningen ligger husets bostadsdel cirka fyrtio cm högre än boskapsdelen. Denna iakttagelse stödjer teorin om att stalldelen legat sydväst om ingången, då stalldelen ofta ligger något lägre placerad än bostadsdelen, för att på så sätt förhindra att urin och avföring rinner mot bostaden.

I de anläggningar som låg längst i sydväst A 344-347, antyder de markkemiska parametrarna en avvikande funktion i förhållande till huset i övrigt. I termer av användning är denna del helt skild från resten av huset. I kombination med det som diskuterades kring husets konstruktion skulle man kunna tolka denna del antingen som att den inte ingått i hus-

Figur 13. Förslag till funktionsindelning av Hus 1 utifrån arkeologisk och miljöarkeologisk analys. Skala 1:200

Figur 14. C14 dateringarna för Hus 1 och Hus 2.

konstruktionen, eller som att det funnits ytterligare en funktion under samma tak. Det som förbryllar något är den anläggning som tolkats som kokgrop (A 350) som låg i anslutning till dessa stolphål. Den var rund i plan och hade en mörkt grå till brunsvart sotig fyllning med inslag av kol och ett flertal mellan stora skärvida stenar. Jordproven från kokgropen innehöll endast enstaka frön. Ifall man antar att den miljöarkeologiska funktionsanalysen stämmer och bostads- och köksaktiviteter ägt rum nordost om husets ingång, förefaller det konstigt att man förlagt en kokgrop till denna del av huset. En möjlighet är att köksaktivitet förekommit på två ställen i huset. En annan möjlighet är att vi feltolkat A 350:s funktion och att denna del av huset fyllt en helt annan funktion. Det är väl

känt att olika typer av härdgropar använts i en lång rad hantverk, såsom keramiktillverkning, garvning och metallframställning (Eriksson 1998, s 211). Vi vet dessutom från tidigare exempel att det kan vara svårt att skilja kokgropar från andra anläggningar. De kan exempelvis vara förvillande lika en form av enkla gropugnar (Björhem & Säfvestad 1993, s 78). En möjlighet är således att denna del av huset kan ha använts som verkstad.

I husets nordöstra ände har vi ytterligare en rumindelning i form av en mellanvägg mellan A 330 och A 331 (se figur 13). Spansen är dessutom förhållandevis korta i denna änden av huset. Det är troligt att detta lilla utrymme haft en annan funktion, förslagsvis ett förråd. Det miljöarkeologiska underlaget är

Figur 15. Bild med Hus 2 och dess placering i förhållande till Hus 1. Foto Lindsay Lloyd Smith

dock för litet för att vare sig kunna utesluta eller bekräfta ett sådant antagande.

Datering

Huset har genom ^{14}C -analys daterats till yngre romersk järnålder / folkvandringstid. Proverna togs från tre av de takbärande stolphålen, samt från kokgropen i husets sydvästra ände och gav ett samstämmigt resultat. Dateringen av kokgropen har dock ett något kortare kalibrerat intervall som faller i den senare hälften av stolphålens dateringsintervall (se Figur 14).

Hus 2

Hus 2 framträdde tydligt efter avbaning då den omgivande ytan var märkbart ren från andra anläggningar. Huset låg vinkelrätt i förhållande till Hus 1 i en svag sluttning.

Stolphålen, med undantag av A 261, var runda och tydligt avgränsade i plan. De hade en djup och ganska spetsig profil och fyllning som bestod av mörkt brungrå silt, med inslag av sot och kol i fyra av anläggningarna. A 261 skiljer sig från de övriga stolphålen med en flack profil och en ljusare fyllning

Hus 2 i plan och profil Se figur 15 och 16

Objektet: **Treskeppigt långhus** I fin silt. 21,8-22,0 m ö h. NNV-SSO

Yttre form: Rektangulär, minst 5,25 x 1,80 m.

Vägg: -

Tak: Stolphål efter 3 x 2, något skevt, parställda stolpar. Bockbredd: 1,25-1,85 m. Bockavstånd 2,0-3,2 m.

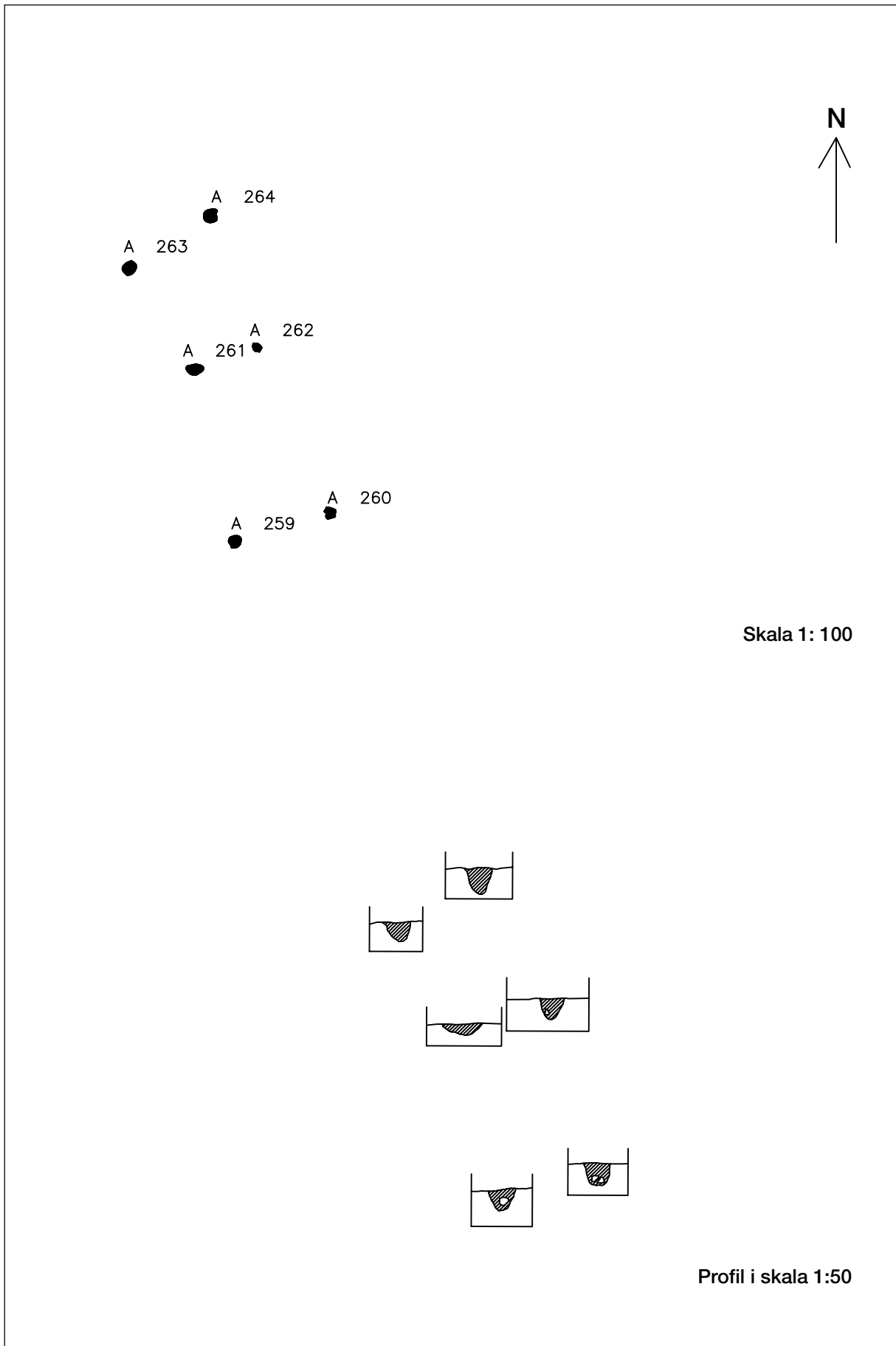
Övrigt: De fyra ytterstolparna har likartad karaktär till form, fyllning och djup. A 261, skiljer sig åt och det är något osäkert om den tillhör konstruktionen.

Stolphålsdjup: 0,10-0,22

Analys: Vedartsanalys och makrofossilanalys.

Datering: **Yngre romersk järnålder / folkvandringstid**

^{14}C från två takbärande stolphål, A 259 och A 260.

Figur 16. Hus 2 i plan och profil

Figur 17. Bild på hus 3. Foto S Eklund

och det är något osäkert om den tillhör konstruktionen.

Kolet från stolphålen kommer från björk, hassel och ek. Björk och hassel lämpar sig inte för stolpar, då björk ruttnar snabbt och hassel inte blir tillräckligt grov. Ek däremot ett starkt träslag som passar till husbyggen och det är troligt att stolparna i Hus 2 varit av ek (Danielsson 1998). Kol från ek förekom i ett av stolphålen tillsammans med hassel.

Huset har daterats till yngre romersk järnålder / folkvandringstid utifrån ¹⁴C-prover från två av de takbärande stolphålen. Hus 2 är således samtida med Hus 1.

Husets ringa storlek samt den jämna placeringen av stolphålen tyder på att huset består av ett sammanhängande rum och att det förmodligen endast fyllt en funktion. Den höga fosfathalten i två av stolphålen, samt förekomsten av kol och brända ben i anläggningarna tyder på att huset kan ha haft en köksfunktion.

Hus 3

Hus 3 skiljer sig markant från de övriga husen. Det låg i ett område med relativt mycket anläggningar och var därför svårare att upptäcka ute i fält. Stolphålen i huset var dessutom av en helt annan karaktär. De var diffust avgränsade i plan och profil och

Hus 3 i plan och profil Se figur 17,18 och 19

Objektet: Treskeppigt hus. I silt. 21,48-21,74 m ö h. NNO –SSV.

Yttre form: Rektangulär, minst 8,15 x 4 m.

Vägg: Ett antal stolphål ligger i anslutning till huset, men det är svårt att avgöra vilka som ingår i väggkonstruktionen.

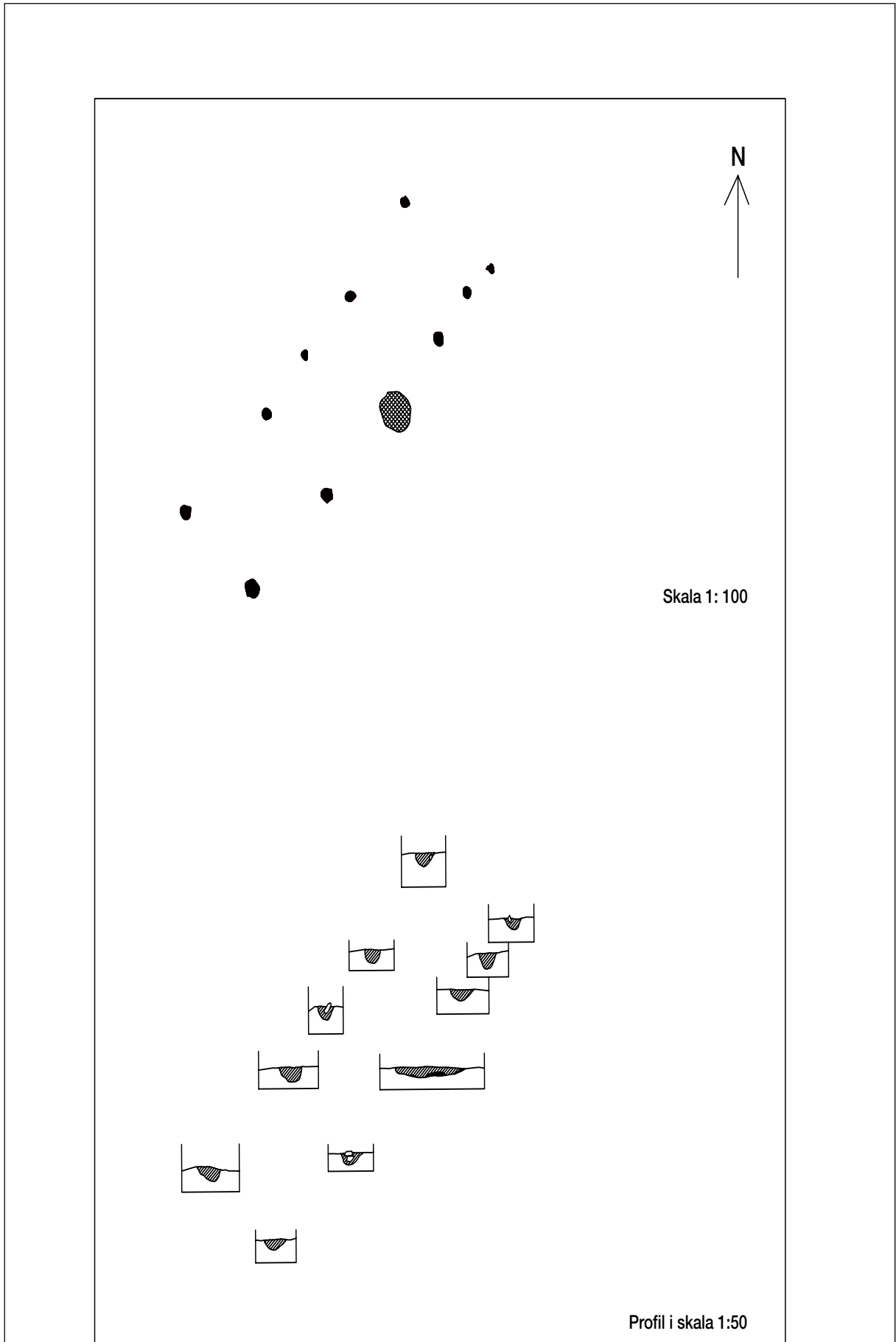
Tak: Stolphål efter 4 x 2, något skevt parställda stolpar. Dessutom två takbärande stolphål som saknar parställd stolpe. Bockbredd: 2,05-2,34 m. Bockavstånd: 1,80-2,95 m.

Övriga konstruktioner: En härd låg inne i huset. Den låg placerad i linje med de takbärande stolphålen.

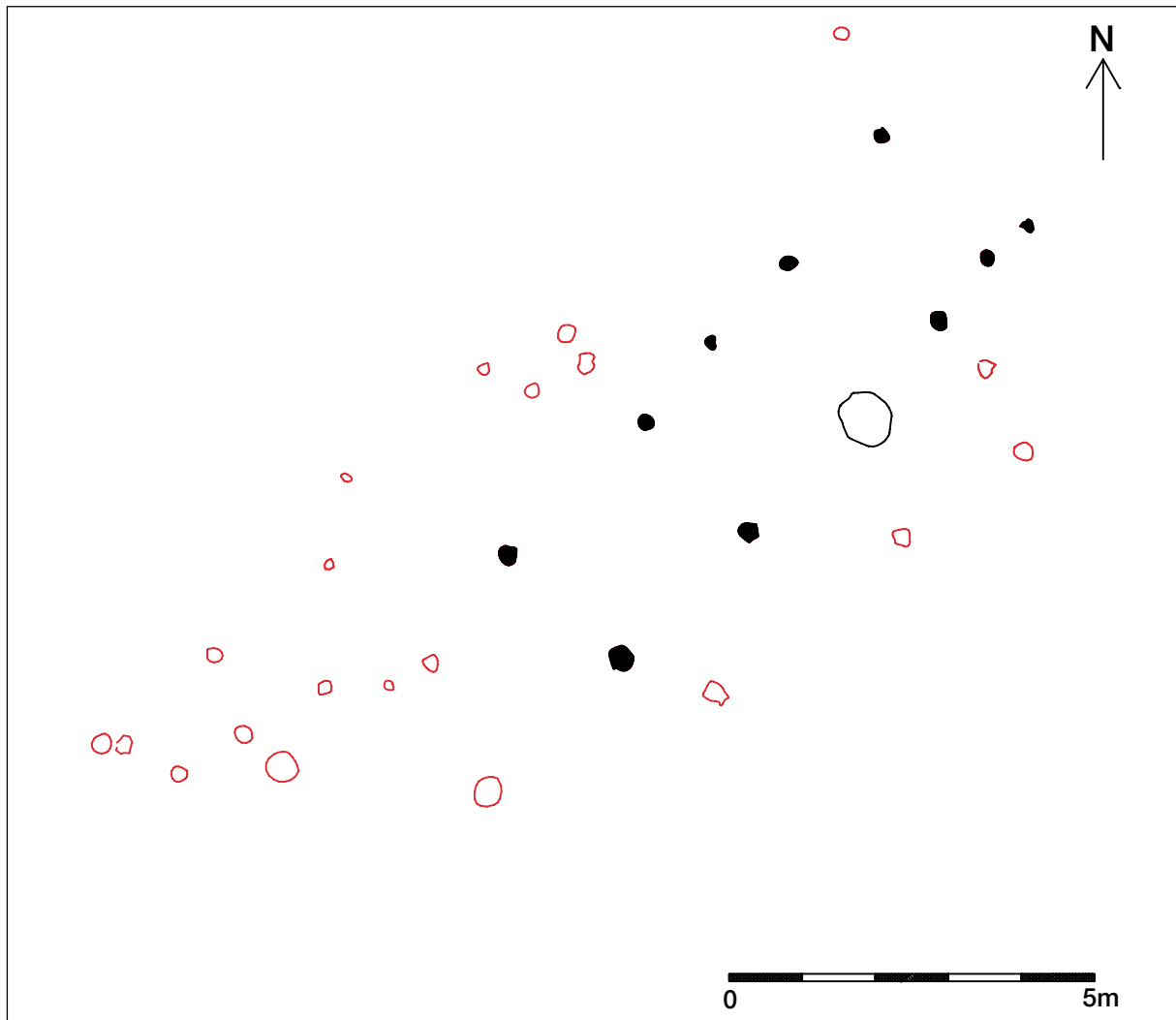
Stolphålsdjup: 0,1- 0,15 m.

Analys: Vedartsanalys och makrofossilanalys.

Datering: Äldre bronsålder alt. medeltid

Figur 18. Hus 3 i plan och profil.

Figur 19. Hus 3 med omgivande anläggningar. Skala 1:100

hade en betydligt ljusare, mer urlakad fyllning bestående av brungrå, ibland något lerig, silt.

Hus 3 avviker från de båda andra husen även vad det gäller resultatet från den miljöarkeologiska analysen. Det arkeobotaniska materialet är förhållandevis litet och de flesta markkemiska parametrar är lägre. De låga värdena antyder en kort användningstid, alternativt en användning som inte innebär någon tillförsel av fosfat eller organiskt material. Om fallet är det senare skulle Hus 3 kunnat vara någon form av förrådsbyggnad.

Dateringen från två av de takbärande stolphålen gav vitt skilda resultat. A 219 daterades till 1165-1295 e Kr, dvs medeltid, och A 235 daterades till 1880-1520 f Kr, d v s äldre bronsålder, period I. En tidig datering känns mest trolig med tanke på anläggningarnas urlakade karaktär. De treskeppiga husen uppträder dock inte Sydsverige förrän period II/III. På grund av härdens underliga placering, i linje med

de takbärande stolphålen, kan man ifrågasätta om den verkligen ingått i husets konstruktion. Härden daterades till förromersk järnålder. Det är troligt att härden är anlagd vid en annan tidpunkt än huset. Den överlagrade dock inga stolphål

Figur 20. Bild på härdområdet. Foto L Lloyd Smith

Härdar

Strax nordost om husen låg ett härdområde i den blockiga moränen med fem härdar och två sotfläckar av varierande form och storlek. Gemensamt för härdarna var den relativt flacka profilen samt den sotiga fyllningen med inslag av kolfragment och skörbrända stenar. Sotfläckarna var små och grunda, men kan förmodligen utgöra rester av sönderplöjda härdar. De tre härdar i härdområdet som daterats vid för- och slutundersökning är från intervallet yngre bronsålder / förromersk järnålder och är alltså inte samtida med husen. Kanske utgör härdområdet en aktivitetsyta i utkanten av en tidigare bosättning på platsen.

Enstaka härdar och sotfläckar låg också utspridda över området, vissa i närheten av husen. Två av dessa härdar har dateringar som tyder på att de är samtida med husen. Att härdarna på detta sätt har placerats i nära anslutning till husen var vanligt under äldre järnålder. De kan förmodligen knytas till gårdens hushållsaktiviteter, varav flera utfördes under bar himmel.

Vattenavsatt lager

Ett grått lager utbreddes sig över den sydligaste delen av torpets tomt. Lagret bestod av grå till mörkt grå, humös silt och var upp till en decimeter tjockt. Det visade sig vid rutgrävning vara fyndförande. Anläggningar uppträdde också i lagret och verkade skära genom detta. Det troliga är således att det grå lagret avsatts före anläggningarnas tillkomst.

Det är troligt att många av de diffusa och oregelbundna mörkfärgningar som uppträdde söder om grusvägen kan vara rester av samma lager som ”fastnat” i naturliga svackor. Lagret framkom mellan ploglagret och sterilen.

Lagret var svårt att tolka ute i fält, men den stratigrafiska analys som gjordes visar att det med största sannolikhet är vattenavsatt (alluvialt). Det hör

Figur 21. Antikvarie Magnus Peterson på skålgropsjakt. Foto S Eklund.

således förmodligen samman med den period då det fanns en våtmark på platsen.

Skålgropsblocken

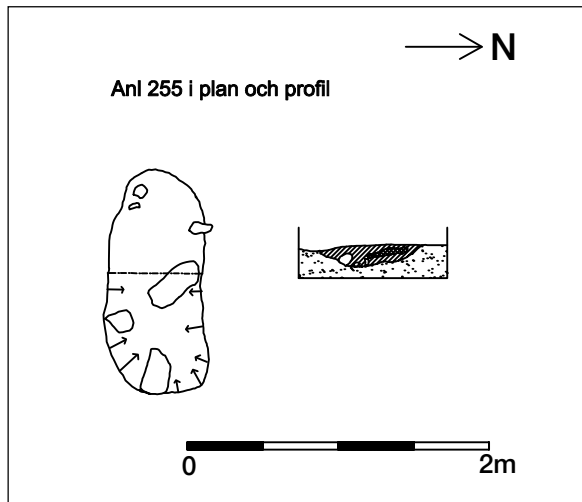
Inom det karterade området registrerades tre skålgropsblock utanför vägarbetsområdet. Cirka tjugo meter nordväst om Hus 1 upptäcktes ett skålgropsblock (A 208) med minst tre skålgropar. Det låg uppe på den naturliga förhöjning som ett av torpets uthus delvis är ingrävd i. Ytterligare två stora block (A 142 och A 147), delvis överlagrade av röjningssten, påträffades ungefär hundra meter östsydost om exploateringsområdet. Bägge blocken hade ett flertal tydliga skålgropar. På det ena stenblocket låg skålgroparna upp- och nedradade längs med en åsrygg på stenen. Avståndet mellan dessa skålgropsblock är knappt 20 m och de ligger ca 15-35 m norr om stenvallen på gränsen mot Skållbys åker.

Figur 22. Skålgropssten. Foto S Eklund

Övriga anläggningar

Spridda stolphål uppträdde inne på torptomten. Vissa av stolphålen hade påfallande likartad fyllning och profilform och hör förmodligen ihop parvis (A 202, A 204 o 209). A 202 och A 204 har en datering som överensstämmer med gårdsbebyggelsen. De parvis uppträdande stolphålen kan tänkas ha utgjort någon form av enkel konstruktion, typ vindskydd eller torkställning, placerade i utkanten på gårdstomten. De flesta av stolphålen inne på torptomten var dock ganska diffusa och urlakade till karaktären och skiljde sig därigenom från anläggningarna på resten av området. De gav intryck av att vara äldre än Hus 1 och Hus 2 och överensstämmer utseendemässigt bättre med anläggningarna från Hus 3. Tyvärr har vi inga tillfredställande dateringar från Hus 3 eller anläggningarna i dess anslutning.

Figur 23. Anl 255 i plan och i profil. Skala 1:50.

Vissa av pinnhålén uppträdde på rad och kan ha fungerat som någon form av hägnad, även om det är svårt att urskönja något tydligt mönster. Strax väster om Hus 3 låg exempelvis fyra pinnhål på rad i nord-sydlig riktning, som leder ut ur schaktet. Materialet är dock för litet för att några säkra slutsatser ska kunna dras.

Ett tiotal meter öster om Hus 2 framkom en svårtolkad anläggning (A 255) som enligt dateringen var samtida med gårdsbebyggelsen. Den var oval (1,5 x 0,67 m) i plan med en flack profil. Fyllningen bestod av mörkt brungrå, fläckvis sotig silt med enstaka kolfragment. Några flata stenar låg utmed botten på anläggningen. Anläggningen påminner i sin form något om en ganska liten flatmarksgrav. Några små benbitar (sammanlagt 0,6 gr) kan varken bestyrka eller avfärda antagandet om att det skulle röra sig om en grav. Benbitarna bestämdes till långt rörben från obestämd däggdjursart, samt ett obestämt ben-

fragment. Anläggningen skulle kunna haft funktion som avfallsgrop eller möjligtvis som härd. På ytan skiljer sig den dock markant från de andra härdarna (se fig 23).

Söder om grusvägen undersöktes ett representativt urval av anläggningar. De flesta av dessa bedömdes vara rester av det ovan omnämnda grå lager som sedimenterat i naturliga svackor. Ett fåtal visade sig dock vara ganska recenta, förmodligen senmedeltida, anläggningar. Bland annat påträffades resterna av en brunn som undersöktes ytterst extensivt. Det är sannolikt att denna härstammar från det båtsmanstorp som finns avritat på en karta från 1756 och som enligt kartöverlägget skulle ha legat söder om grusvägen (se fig 29, sid 35).

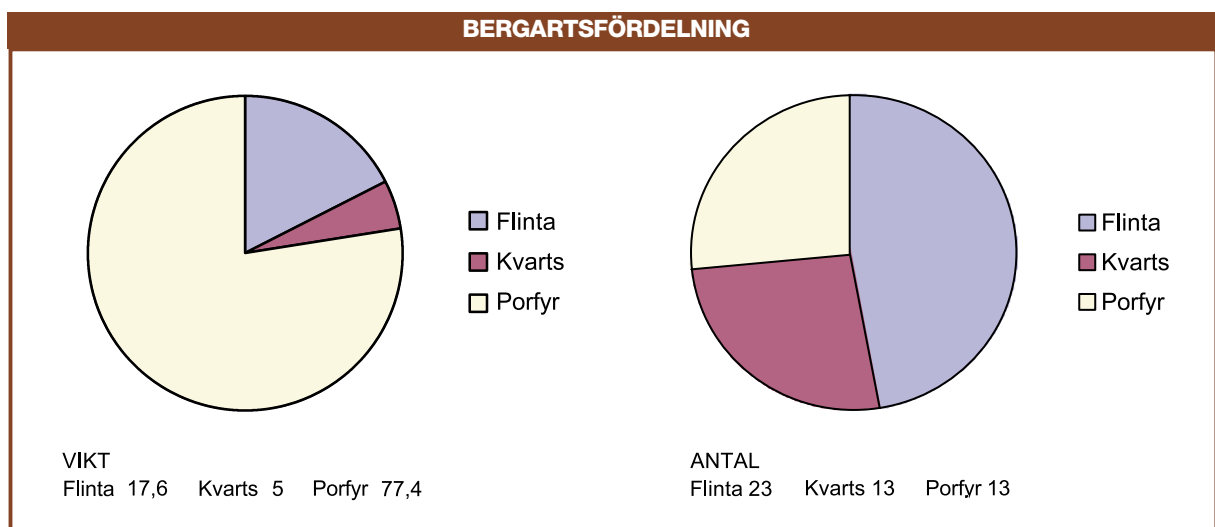
Fyndmaterialet

Fyndspridning

Sammanlagt från utredning, förundersökning och slutundersökning, finns det 160 fyndposter. De flesta fynden framkom genom rutgrävning i matjord och som lösfynd vid schaktning. Endast i några fall går de att knyta direkt till anläggningar. Fyndspridningen korrelerar dock ganska väl till anläggningskoncentrationen och kan med största sannolikhet härledas till denna.

Söder om grusvägen hittades endast ett fåtal fynd innanför vägområdet. I de rutor som grävdes utanför exploateringsytan, i den lilla förhöjning i åkern som registrerats som RAÄ 297, hittades bl a flinta och brända ben.

Inne på själva torptomten var fyndfrekvensen tästast. Många av fynden framkom i det ovan nämnda vattenavsatta lagret. Då denna yta inte plöjts i modern tid behöver man inte räkna med särskilt stor ho-

Figur 24. Diagrammen visar den procentuella fördelningen av de olika bergarterna i vikt (gram) och i antal.

risontell förflyttning av fynden.

Fyndspridningen verkar i princip följa utbredningen av anläggningar. Nordost om härdområdet är det anmärkningsvärt tomt på såväl anläggningar som fynd.

Från några av rösen, röse A,B,C och D framkom ett ganska stort fyndmaterial som framför allt bestod av slagg, keramik och brända ben. Det är tyvärr svårt att avgöra om fynden är primärt eller sekundärt placerade.

De andra två fynden som påträffades i anläggningar är dels en oidentifierad järnbit som hittades i ett av stolphålen (A 325) i Hus 1, och dels några brända benbitar som hittades i A 255.

Ett lösfynd hittades innanför vägglinjen till Hus 1, men i övrigt påträffades inga fynd inne i husen. Detta kan dels bero på att det slumpvis utlagda rutnätet inte råkade hamna rakt ovanför något av husen, men det kan också tyda på en medveten städning av husen då flertalet lösfynd hittats strax utanför den förmodade vägglinjen på såväl Hus 1 som Hus 3.

Fynden

De fynd som redovisas i kapitlet är den sammantagna mängden som påträffats vid utredning, förundersökning och slutligen slutundersökning.

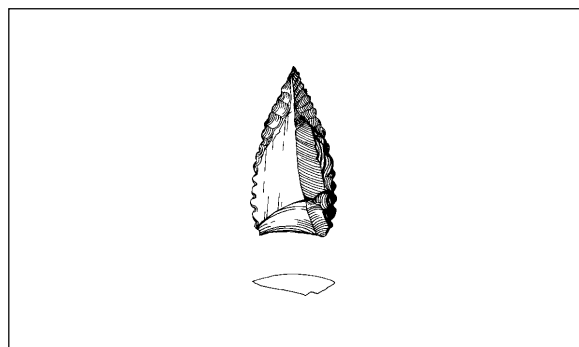
En stor del av fynden bestod av avslag och artefakter av olika bergarter såsom flinta, porfyr och kvarts. Sammanlagt tillvaratogs 91 avslag och artefakter i olika stenmaterial. En relativt stor mängd slagg, keramik och brända ben tillvaratogs också vid platsen.

Stenmaterial

Bland stenmaterialet dominerar den importerade flintan som står för närmare hälften av fynden (se fig 24). Det är främst den sydskanadinaviska flintan man använt sig av. De lokala bergarterna, porfyr och kvarts, finns representerade i mindre utsträckning. Ser man till vikten dominerar dock porfyren (se fig 24). De tillvaratagna fynden består av hela och fragmenterade avslag i form av spån, splitter och övriga avslag, åtta skrapor, två kärnor och en pilspets. Vidare hittades en slipsten och en malsten av grönsten.

Keramik

Keramik är förhistorisk, men går inte att datera närmare då det varken finns ornerade fragment eller några karakteristiska mynningsbitar. Sammanlagt tillvaratogs 272,5 gram keramik, varav den absolut största mängden framkom i röse D. Ett mindre antal fragment tillvaratogs från röse A. Det är ett ganska tjockt gods av brukskaraktär. De flesta fragmenten är gråbruna till gulbruna och strukna på ytan. De har en grov magring av granit och har bränts i oxiderande atmosfär.

Figur 25. Den flathuggna pilspetsen som hittades i en av rutorna i det gråa lagret. Teckning av Viktoria Magnusson. Skala 1:1.

Bränd lera

Sammanlagt hittades 37,6 gram fragmenterad bränd lera på området. Den brända leran framkom i tre av stolphålen som ingår i Hus 1, på det stora stenblocket invid Hus 1 samt som lösfynd. Det är troligt att leran som påträffades i anslutning till huset kan utgöra rester efter lerklinade väggar. Fragmenten är dock mycket små och inga pinn- eller stråavtryck har kunnat konstateras på den brända lerans yta.

Slagg

Den slagg som framkommit har bedömts vara smideslagg (Magnusson muntligt). Sammanlagt tillvaratogs 5602,8 gram slagg. Också den är svår att datera och kan i princip härröra från järnålder till modern tid. Slaggen framkom uteslutande i röjningsrösen.

Ben

Benmaterialet består enbart av brända ben. Sammanlagt tillvaratogs 32,4 gram. De benbitar som påträffades i anläggningar har analyserats osteologiskt. En bit från röse D bestämdes till nötboskap. Övriga benbitar, från Röse A och A 255 kunde endast bestämmas till obestämd däggdjursart.

Tyvärr har vi inga stratigrafiskt låsta situationer och endast en ledartefakt har hittats, en flathuggen pilspets med rak bas som är omgjord från ett slipat yxfragment. Sådana pilspetsar brukar dateras till senneolitikum/äldre bronsålder. Slipade flintyxor uppträder under hela neolitikum. Även en av skraporna som hittades vid förundersökningen var omgjord av ett slipat yxfragment.

Sammanfattningsvis kan man säga att fynden är av allmän boplatskaraktär och spänner över en lång tidsram.

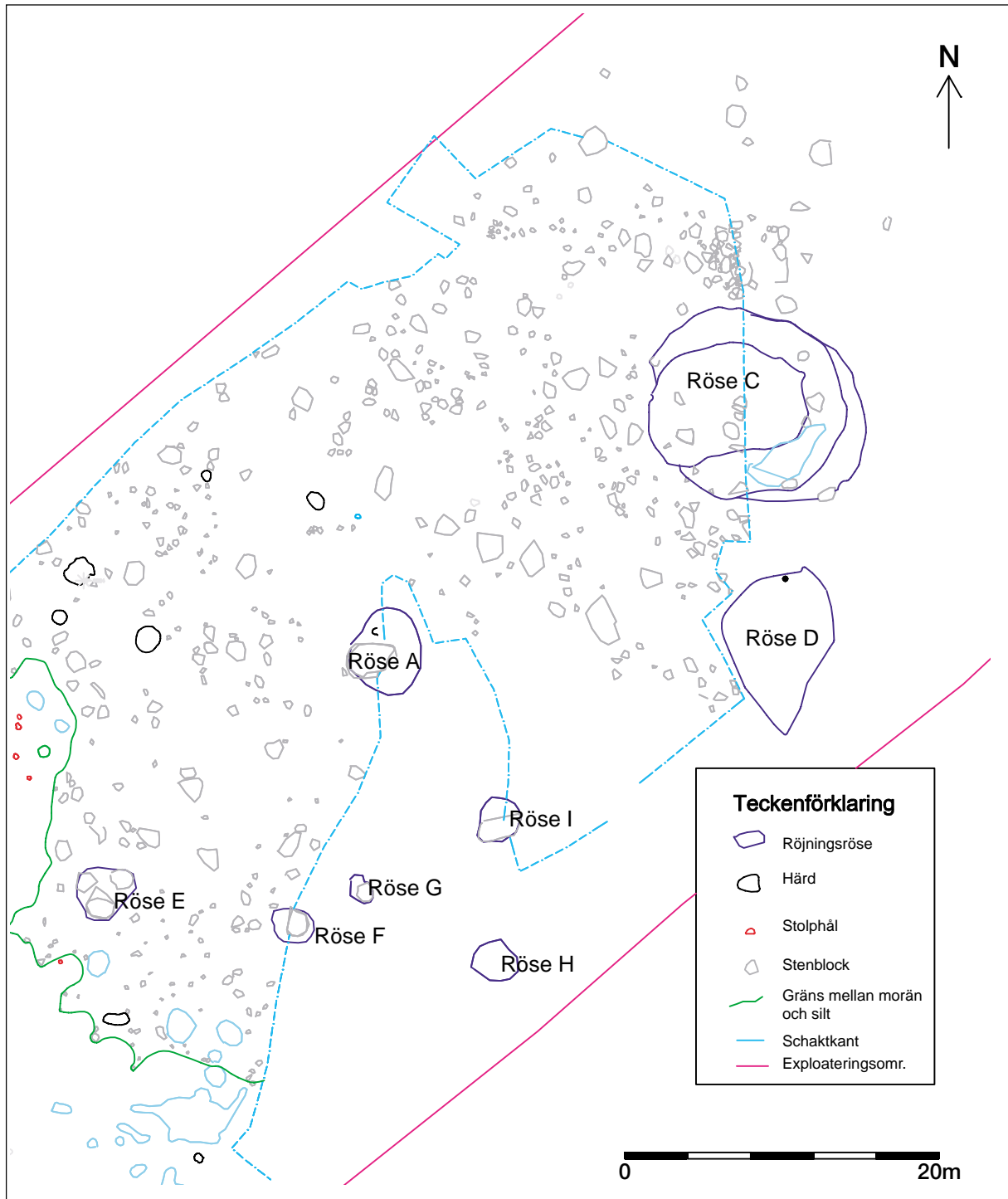
Det äldre kulturlandskapet

Det äldre näraliggande kulturlandskapet kännetecknas av betesmark med tydliga inslag av äldre odling och delvis en igenväxande äng. De äldre spåren utgörs av en stor mängd röjnings- eller odlingsrösen.

I undersökningen ingick dels att funktionsbestämma röjningsrösen i vägarbetsområdet och dels att kartera det fossila åkerlandskapet i anslutning till vägområdet för att få klarhet i de rumsliga sammanhangen och att studera dessa i förhållande till det äldre historiska kartmaterialet. Slutligen fanns ambitionen att kombinera arkeo-stratigrafiska analyser med pol-

lenanalys och markkemiska analyser i röjningsrösen för att beskriva markanvändningen i området.

Inom ett tio hektar stort område karterades landskapselement som röjningsrösen, stenmurar, spår av äldre åkertegar och husgrunder och en jämförelse med gjordes den bild de äldre historiska kartorna ger.

Figur 26. Röjningsrösen innanför vägsträckningen. Skala 1:400

Figur 27. Röse B. Foto S Eklund

Röjningsrösenas innanför undersökningsområdet

De rösen som låg innanför vägarbetsområdet var av olika storlek och karaktär. Gemensamt för de flesta rösen var att de var placerade kring stora markfasta block. Löst liggande stenar har förmodligen relativt sent påförts den äldre kärnan. I ett av torpets uthus fanns en stor stensläde som kan tänkas ha använts för ändamålet i senare tid.

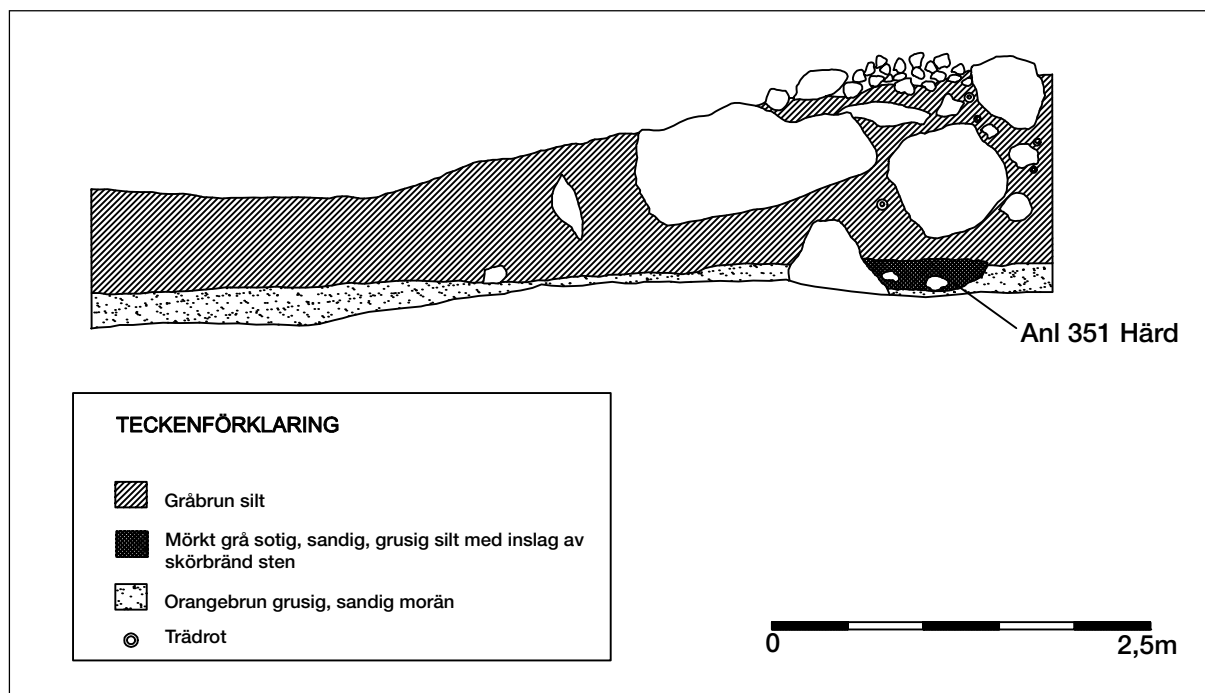
Diametern varierade från 1,8 - 14 m. Det största röset, röse C, var osedvanligt stort och runt för att vara ett odlingsröse och det fanns misstankar om att det kunde röra sig om en grav. På grund av rösets något gravliknande karaktär undersöktes det mycket noggrant. Inga underliggande gravkonstruktioner, fyndförande lager eller tecken till kantkedja påträffades dock och antagandet att det skulle vara ett gravröse kunde avfärdas. Röset såg dessutom mycket högt ut, men visade sig efter snittning vara tunt och uppbyggt av två till tre lager sten på en naturlig förhöjning.

Röset har förmodligen tillkommit i olika etapper. Den tidigaste fasen tycks ligga kring några av de stora markfasta blocken i rösets sydvästra del. En senare tillkommen halvmåneformad del som bestod av stora uppkastade block utkristalliserade sig i rösets östra del. Ett ganska tjockt jordlager hade ackumulerats mellan den äldre delen av röset och den senare till-

komna delen. Kanhända var detta medvetet gjort för att bilda en ramp där man kunde köra upp med en stensläde. Många stora, sent påförda block uppe på röset tyder på att man haft tillgång till ett dylikt hjälpmedel (se fig 36, röse C i profil, utvik i slutet av rapporten).

Stenmaterialet i de undersökta rösen var av blandad karaktär. Huvudsakligen innehöll de 0,1-0,5 meter stora stenar. Formen på de flesta rösen var rundaktigt oregelbunden. Det fanns inga tydliga spår efter en äldre kärna i något av rösen. Skärvig sten framkom i Röse A och D. Det var dock svårt att avgöra om stenen var eldpåverkad eller skärvig av andra anledningar (exempelvis frostsprängd). En relativt stor mängd fynd av förhistorisk karaktär framkom också i rösen. Det är svårt att fastställa såväl om fynden som de skärviga stenarna blivit primärt placerade i rösen eller om de påförts sekundärt. Den största delen av den skärviga stenen låg dessutom ovanpå torvlagret, vilket tyder på att den blivit uppkastad i ett sent skede. Det troliga är att den skärviga stenen och fynden som hittades i rösen kastats upp tillsammans med röjningssten från den omgivande bo-platsen.

Kolprover från två av rösen A och B, analyserades redan vid förundersökningen och gav sena dateringar, 1805-1940 e Kr (kal. 2 sigma) och 1435-1665 e Kr (kal. 2 sigma). Under röse A påträffades en härd (A 351) som daterades till yngre bronsålder (Se fig 29).

Figur 28. Röse A i profil samt underliggande härd A 351. Skala 1:50

Beskrivning av området

Undersökningsområdet ligger längst norrut inom i Skällby bys ägor, på gränsen mot Applerum. Redan på den äldsta kända kartan från mitten av 1700-talet framträder det som ett utkantsområde med torp och stugor. I dag ligger fortfarande ett av torpen kvar i västra delen av området, medan torpområdet i öst till stor del har övergått till villabebyggelse eller mindre jordbruksenheter som kantar västsidan av huvudvägen (Eriksson 1997).

Det karterade området sträcker sig väster och öster om delområde 5:1B. Det omfattar förutom torpets mark i väst (Skällby 1:29 (8:7)), även "Hästhagen" (Skällby 8:2/Applerum 1:1) i nordöst, och "Fårhagen" (Skällby 8:10/Applerum 1:2) i sydöst. I fortsättningen kommer de tre områdena att benämnas Torpet, Hästhagen och Fårhagen.

Torpets mark ligger på en låg moränrygg mellan skogsbygdens kuperade terräng i väster och en större åsrygg i öster, på gränsen mellan det vida utdikade åkerlandskapet omkring Applerum och Kristinelund i norr och det mera småbrutna, fullodlade åkerlandskapet vid Skällby i söder. Hästhagen och Fårhagen ligger i åsryggens väst-sluttning, med villabebyggelsen ovanför på åsryggens högsta krön. Höjden i området varierar mellan 21-29 m över havet.

Hagarna i öster tillhör två av bebyggelseenheterna längs med vägen och används, som man förstår av namnen, som beteshagar för hästar respektive får (muntlig meddelande Gösta Larsson, Applerum). Torpet är avhyst på den planerade E22-sträckningen. Marken har övertagits av Skällby 1:29 och används

huvudsakligen till bete och ett mindre område även till vall-odling (muntlig meddelande Peter Gustafsson, Skällby). Dock har betesverksamheten legat nere på Torpet någon tid och hagmarken är därför delvis beslyad, särskilt i nordöst. Området norr om bebyggelsen har planterats med gran. I de östra delarna av undersökningsområdet har betet i senare tid varit intensivare och Hästhagen är en ren björkhage, medan Fårhagens röjningsrösen och murar är bevuxna med taggiga buskar eller mindre träd.

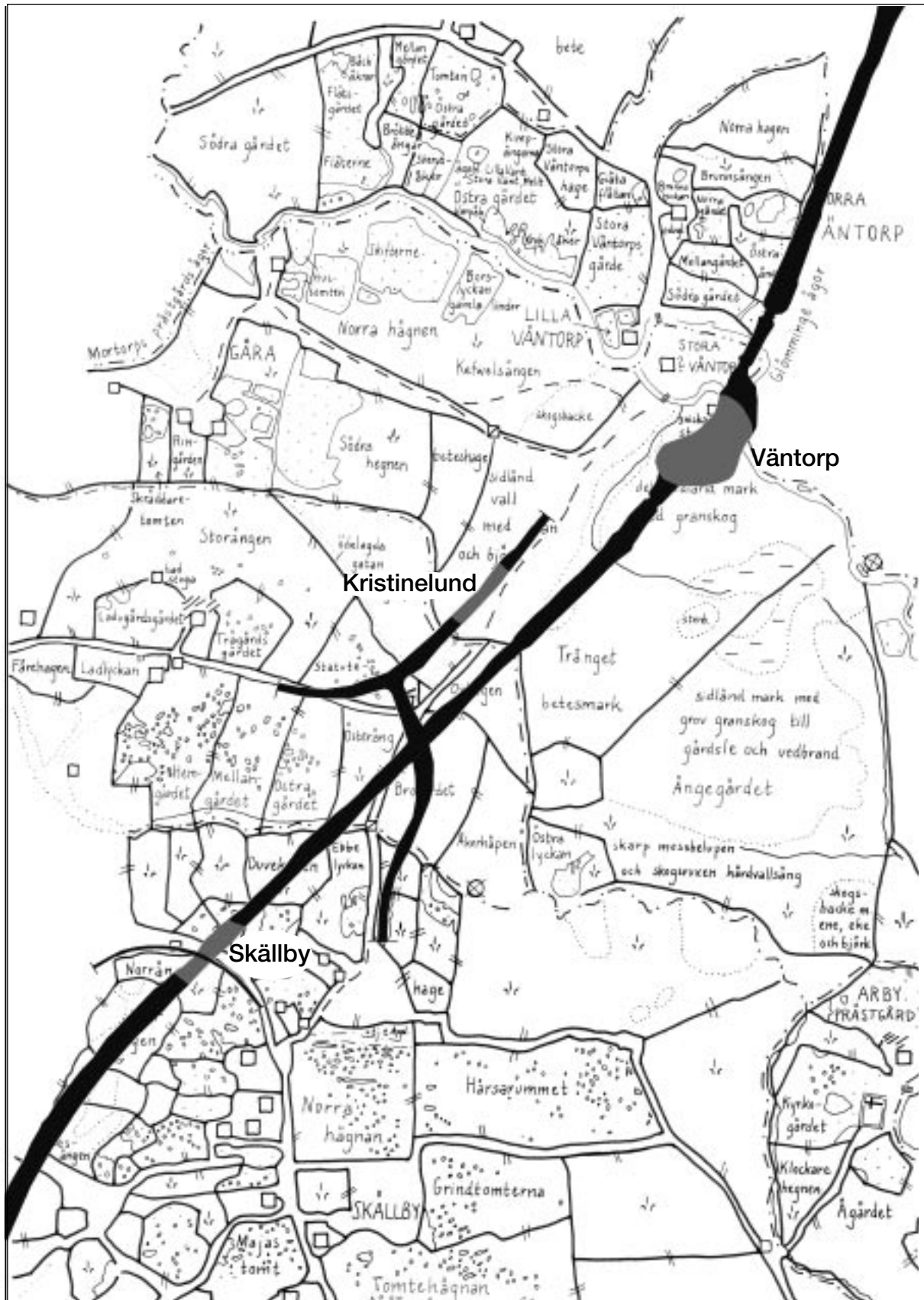
Det fossila landskapet omkring delområde 5:1

Det karterade området omfattar en 400 x 250 m stor rektangel, dvs ca 10 hektar. De dominerande formerna i landskapet utgörs, förutom de drygt 100 röjningsrösen, av stenmuren som avgränsar området mot modern åkermark i söder och resterna av en stenmur på gränsen mellan Torpet och Fårhagen. I markytan finns svagare och starkare spår av långsmala tegindelade åkrar. Dessa förekommer väsentligen inom Hästhagen och Fårhagen och sporadiskt inom Torpets östra del.

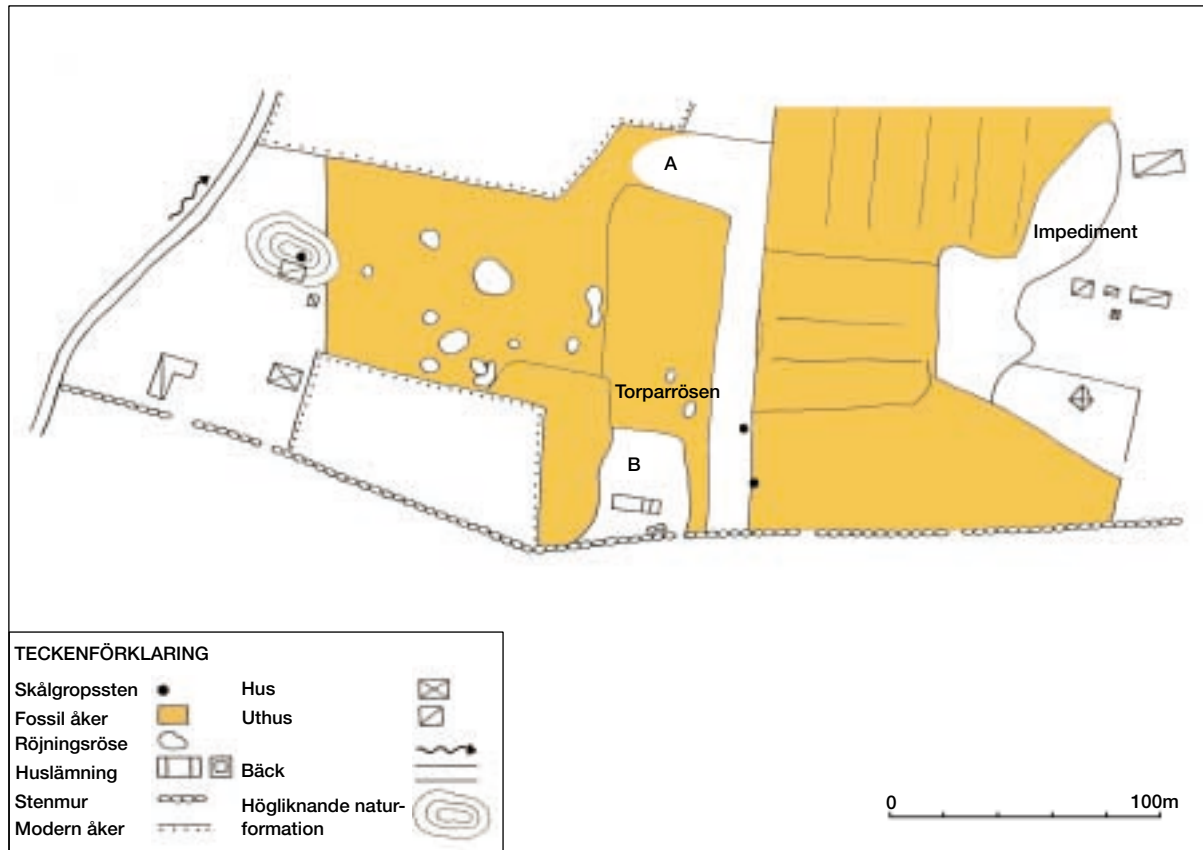
Fårhagen och Hästhagen

Åkerfårorna

I Fårhagen finns spår av tre långsmala åkertegar utlagda i väst-öst-lig riktning. De är 55-60 m långa och 13-24 m breda och avgränsade av låga V-formade åkerfårar. Den mittersta åkertegen avslutas i en liten terrasskant mot stenmuren längs med gränsen mot torpet och visar att åkertegarna i Fårhagen har odlats efter

Figur 29. Historiskt kartöverlägg med undersökningsområdet utmärkt (efter Eriksson 1997).

Figur 30. En förenklad tolkningskarta över det fossila åkerlandskapet delområde 5.1.

det att muren anlades. I Hästhagen finns åkerfårar från åtta smala åkertegar i nord-sydlig riktning. De är 15-20 m breda och längden varierar från 35 till mer än 90 meter. Flera av åkertegarna i Hästhagen sträcker sig ut förbi gårdesgården mot norr, där en liten markväg tar vid. Dessa åkrar har alltså ursprungligen varit längre och är äldre än avstyckningen av Hästhagen. I sydvästra delen av Hästhagen har tegmönstret försvunnit och åkerfårorna bryts i söder av en liten markväg som korsar hagen från öster. Åkertegarna är alltså äldre än markvägen.

Generellt kan man säga att systemet med långsmala åkertegar huvudsakligen hänger ihop med djurdragna plöjningsredskap och att de upphörde då med att traktorn infördes. Det försvagade tegmönstret kan ha uppstått som följd av en utjämning under harvning eller annan ytlig bearbetning under senare tid.

Röjningsrösen

Röjningsrösen och impediment i Hästhagen och i Fårhagen bildar långsmala band eller små grupper snett mot åkertegarna, antingen i nordväst-sydöstlig riktning som i norra delen av Hästhagen, eller i nordöst-sydvästlig riktning. De framstår som rester av ett äldre röjningssystem som ligger kvar i de mest blockrika partierna. Rösen i den södra gruppen är ganska iögonfallande. De är tämligen stora (7-8 m i tvär-

mått), höga (1,5 m) och väl samlade, med ett något blandat stenmaterial. Huvudsakligen innehåller de 0,2-0,5 m stora stenar. På flera av de största rösen står välvuxna träd. De flesta av rösen har en avlång form, med en eller ett par raka sidokanter, ofta vinkelrätt mot rösebandets riktning.

Stenmurar och röjningsvallar efter 1750
Längs Torpets och Fårhagens gräns mot Skällby i söder löper en två meter bred stenmur. Även gränsen mellan Torpet och Fårhagen har varit markerad med en motsvarande mur, som nu delvis är bortplockad och delvis är överhöljd med oregelbundna vallar av yngre röjningssten, huvudsakligen från Torpets sida. Hästhagens västra gräns mot Torpet består av en sammanhängande sträng av stora kantiga block, som tydligt tillhör ett yngre skede. Ingen av dessa gränser existerade på den äldsta kända kartan från 1756 och av allt att döma har de uppkommit efter lagaskiftet eller senare.

Hästhagen och Fårhagen på Ekonomiska kartan från 1938-39

På Ekonomiska kartan från 1939 är Fårhagen markerad med gul färg som åkermark. Den tegindelade marken här odlades alltså fortfarande under slutet av 1930-talet. Hästhagen är däremot utlagd till bete el-

ler ohävdad ängsmark med buskar och klungor av träd.

Lövängens dansbana

I Hästhagens sydvästra del, strax söder om markvägen, finns resterna av "Lövängens dansbana" ett välldat sexkantigt stenfundament till en dansplatta. Enligt Gösta Larsson i Applerum, fanns dansbanan redan på 1930-talet och existerade fram till 1960-talet, då den lades ner. Det finns inga spår av dansplattan på Ekonomiska kartan från 1939 och möjligtvis har den tillkommit strax efter.

Dansbanans namn - Lövängen - hjälper oss föga att datera när odlingen upphörde. Det kan vara ett marknamn från tiden innan man tog upp tegarna, eller ett namn som dansbanan fick efter att ha existerat ett tag.

Torpet

Torpets hus låg i sydväst, intill och nedanför en hög gravliknande kulle med starkt sluttande sidor. I slutningen mot den utdikade bäcken längst i väster och nedanför kullen, låg några mycket små åkrar. Strax öster om gårdsplanen var en liten rektangulär åker upptagen och norr om denna låg gruppen med de stora rösen längs med moränryggens krön (se fig 35 och 37 utvik). I kontrast till området med de stora rösen, var den östra delen av Torpets inmark en större tämligen stor rösefri yta, med spår av tidigare odling mellan träden. Här fanns två rösen av "torp-karakter", höga i förhållande till storleken och uppmurade åt två håll för att hålla stenarna på plats. Denna typ av rösen är typiska för små enheter, med starkt begränsad tillgång till åkerjord. Oregelbundna röjningsvallar döljer delvis stenvallen på gränsen mellan Torpet och Fårhagen, samt bildar delvis gräns för ett litet impediment i södra delen av den stora rösefria ytan. Dessa röjningsvallar innehåller uppenbart stenmaterial från en senare röjning, någon gång mellan 1850 och 1930. Det är rimligt att antaga att det även inom den östra ytan inom Torpets ägor tidigare har funnits röjningsrösen på liknande vis som längre västerut på Torpet eller i Fårhagen.

Den fossila åkerytan gränsade till mindre impediment både i norr och i söder. Inom det norra impedimentet (A) finns rösen av en mycket ålderdomlig karakter, varav två ligger halvvägs under den storblockiga gränsen mot Hästhagen. Även den något oregelbundna marken visar att det är mycket länge sedan det odlades här. Det södra impedimentet (B) är omgärdat av en kraftig stenvall i väster och norr, och innanför stenvallen finns en handfull mindre rösen i blockrik mark, samt en husgrund och en jordkällare. Jordkällaren är delvis dold under stenvallen mot Skällby och det lilla huskomplexet är alltså

äldre än stenvallen. Båda impedimenten finns med på ekonomiska kartan från 1938-39. För övrigt odlades så gott som all mark öster om husen på Torpet på den tiden. Rösen trädde mycket tydligt fram på kartan. Röse C ingick då i ett smalt sammanhängande impediment tillsammans med röse D.

Husgrunderna i södra impedimentet

Strax norr om stenvallen mot Skällby ligger en långsmal rektangulär husgrund (A 113), orienterad i östvästlig riktning. Grunden består av en sammanhängande låg ram av tätliggande stenar och minst två skiljeväggar, förmodligen efter tre sammanbygda hus, varav ett större i väst och två mindre och smalare i öst. Möjligen finns ett lågt spismursröse (A 114) vid huvudhusets östra gavelvägg. Husgrundens totala längd är 18 m. Det västra huset är 11,5 m långt och 6-5 m brett, mellersta huset 4 m långt och 3 m brett, och det östra huset 3,5 m långt och 2,5 m brett. Grundens stenar sticker upp 5-10 cm över torven.

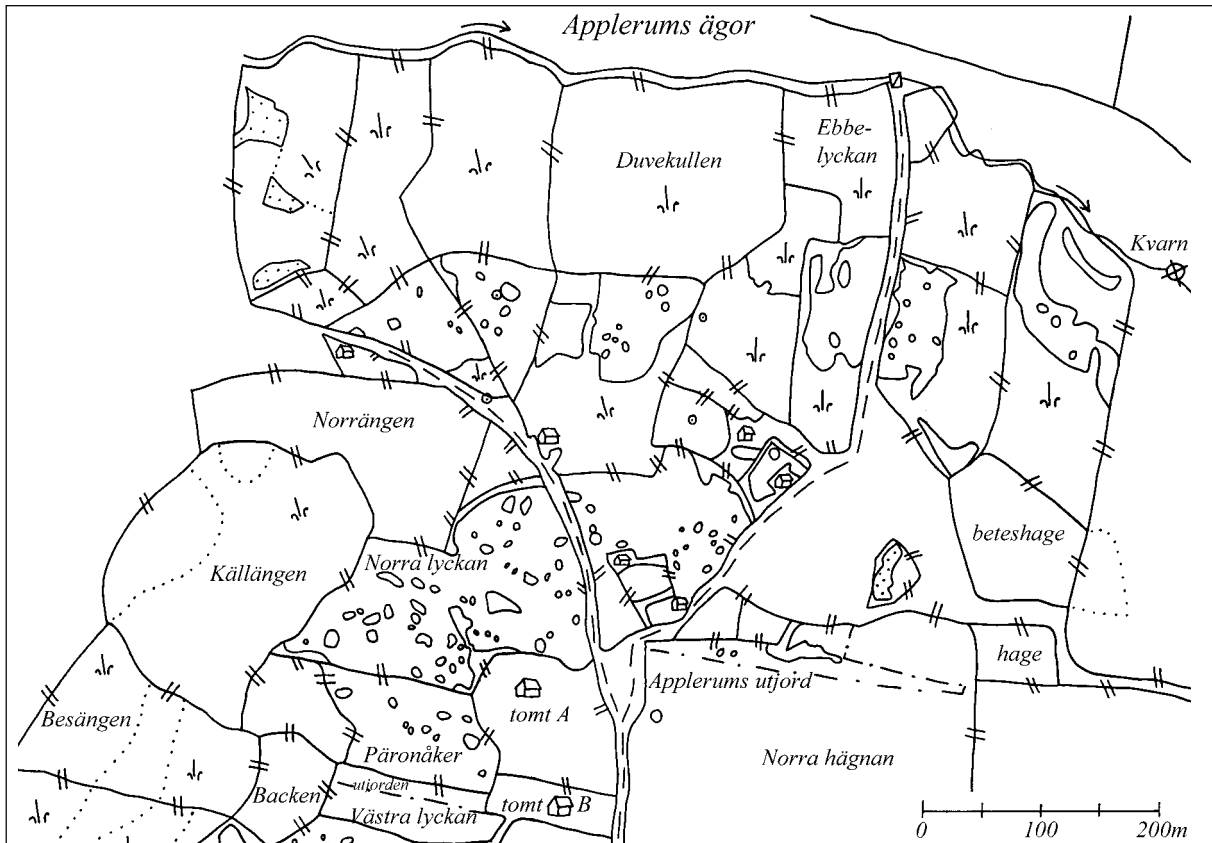
6-7 m söder om husgrunden ligger en jordtäckt stenkällare (A 115), till hälften dold av stenvallen mot Skällby. Nordvästra väggen med båda hörnen samt ett par meter av källarutrymmet är synliga. Källarmuren var minst 1,5 m tjock och den synliga väggens yttre mått var 6 m, medan källarutrymmet var 4,5 m långt. Det fanns inga spår av öppning i den synliga delen.

Vid ett första ögonkast kan man uppfatta stenvallen omkring impedimentet med husgrunden som uppfört i samband med denna. Men vid närmare betraktande förefaller det vara så att vallen huvudsakligen består av röjningssten från de rösefria åkrarna väster och norr om impedimentet.

En jämförelse med kartan från 1756

Vid mitten av 1700-talet bestod Skällby by av åtta hemman som låg i nord-sydlig riktning längs med huvudvägen som passerade genom byn (se fig 31 s 38). I byns norra utkant ledde en fägata mot utmarken i nordväst. De båda vägsträckningarna har sedan mitten av 1700-talet knappast ändrats. Huvudvägen har breddats och fått en mjukare kurvatur, medan fägatan har blivit en smal grusväg kantad med stenvallar på båda sidor. (Se fig 3, s 12).

I området norr om väggkorsningen låg sex torp, varav tre längs med fägatan och tre längs med huvudvägen. Mellan torpen och Appelerumbäcken i norr fanns ett tiotal särhågnade mindre lyckor och i hägnadsstrukturerna kan man kanske (?) skymta sammanhanget mellan de små åker- och ängsgårderna och fyra av de sex torpen. Hägnadsstrukturerna går i nord-sydlig riktning, med ängsgården i den låglänta norra

Figur 31. Utsnitt av kartan från 1756 över Skällby.

delen mot Appelmumsbäcken och åkrar i den södra mera höglänta delen av området. Hästhagens västra respektive östra del hette Duvekullen och Ebbelyckan på kartan från 1756.

Några av torpen har försvunnit, andra finns kvar. Uppe vid huvudvägen i öster återfinns platsen för två av 1700-talstorpen i tomten Skällby 1:5. I västra delen av området, nära gränsen mot utmarken, återfinns vi torpet Skällby 1:29 (8:7), fast på södra sidan om fäгатan. Det existerade alltså redan 1756, men har uppenbart under tiden flyttats från södra till norra sidan om fäгатan (eventuellt har uthusen på torpet hela tiden legat norr om vägen). De övriga torpen har försvunnit i samband med att åkerarealen strax norr om vägskalet sedan mitten av 1700-talet har utvidgats både mot norr och mot söder (jfr fig 31 och fig 32).

Det norra av dessa försvunna torp låg i vägkröken 15-20 m rakt i söder om platsen för de registrerade huslämningarna A 113-115 (se fig 32). Om hus-symbolen gäller boningshuset (som det tycks göra på norra Skällby och eventuellt även Torpet), kan husgrunden och jordkällaren alltså vara resterna efter uthusen på det försvunna torpet, alternativt efter en äldre bebyggelse i norra kanten av samma tomt.

Jämför vi torplandskapet på 1900-talet med förhållandena vid mitten av 1700-talet, ser vi att huvudstrukturerna i landskapet har ändrats, medan vissa element kan återfinnas (se fig 32).

Tre åkrar kan urskiljas;

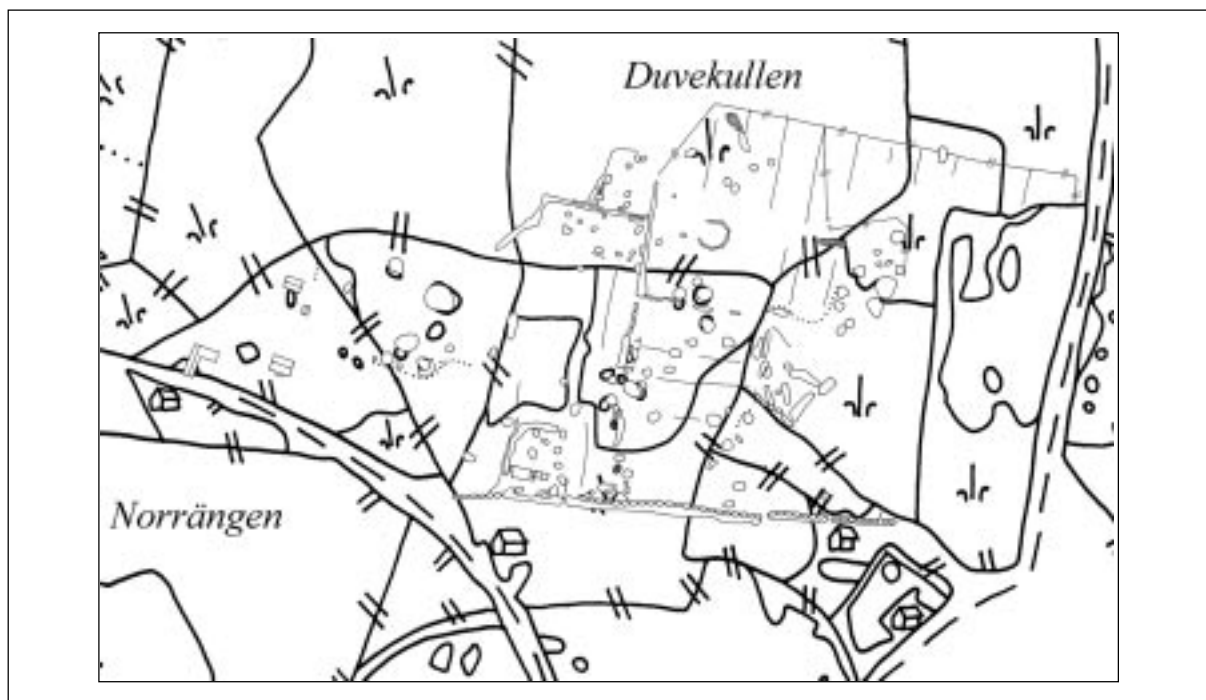
1) Längst i väst fanns en trapetsformad åker, ca 1,4 ha stor, som med en gårdesgård var uppdelad i två trekantiga små gårderna. Den sträckte sig från slutningen av kullen bakom Torpets lada till det långsträckta röset 104 inom Torpets östra del. De fem röjningsrösen i vägarbetsområdet 5:1B återfinns i den norra åkertrekanten. Röse C var redan då ett stort röse, ca. 18 x 12 m.

2) Den mittersta åkern sträckte sig från södra impedimentet i Torpets östra del, över Fårhagen och en snipp in i Hästhagen. Åkern var något oregelbunden, ca. 0,7-0,8 ha stor. När de nuvarande gränserna drogs mellan Torpet, Fårhagen och Hästhagen fick Torpet en del av den västra kanten av åkern och Hästhagen en smal strimma av den norra kanten. I sydväst och i nordost fanns två grupper av rösen. Den nordöstra rösegruppen kan identifieras som röse 229, 234 och 131 vid gränsen mellan Fårhagen och Hästhagen.

I den södra gruppen kan tre av de fem (140, 137, 139) rösen identifieras.

3) Längst öster mot huvudvägen fanns ett långsmalt gärde, med en något oregelbunden åker i norra delen, 0,6 ha stor. Gärdet motsvarar ungefär de två tomtorna Applerum 1:1 och 1:2, där bebyggelsen till Hästhagen och Fårhagen nu ligger.

Torpets nuvarande ägor omfattar huvudsakligen det område som var åkermark under 1700-talet. Även Fårhagen i sydöst har avstyckats från den gamla åkermarken. De särskägnade små ängsgårdarna som låg på rad i norr mot Applerumsbäcken, tillhör idag Skällby 8:2/Applerum 1:1 som även förfogar över Hästhagen.

Figur 32. En jämförelse mellan karterade landskap 1756 och 1999 över torpområdet norr om Skällby by.

Kulturhistorisk tolkning

Boplatsen

De första spåren efter mänsklig aktivitet på platsen är från neolitikum. En av skraporna från förundersökningen, samt den flathuggna pilspets som påträffades vid slutundersökningen, var omgjorda från slipade yxfragment.

Den ovan nämnda pilspetsen härstammar från senneolitikum/äldre bronsålder. Skålgropsförekomsterna brukar också, även om de är svåra att datera, hänföras till bronsålder.

Kronologiskt och geografiskt går det att skönja ytterligare två aktivitetsytur inom undersökningsområdet. Här fanns ett härdområde från yngre bronsålder/förromersk järnålder. Vidare fanns en gårdsbebyggelse från yngre romersk järnålder/ folkvandringstid.

En viktig fråga att utreda är huruvida det rör sig om kontinuerligt utnyttjande av marken eller olika aktivitetsfaser. Mycket tyder på att platsen utnyttjats till och från under en lång tid, men ej kontinuerligt. Indikationerna från neolitikum och äldre bronsålder är så pass svaga att det förmodligen rört sig om tillfälliga aktiviteter på platsen. Vad beträffar härdområdet är det svårt att avgöra om det avspeglar en tillfällig aktivitet eller en mer permanent bosättning. Det verkar hursomhelst finnas ett avbrott i bosättningen under äldre romersk järnålder.

Den yngsta fasen i det förhistoriska materialet, med en gårdsbebyggelse från yngre romersk järnålder/ folkvandringstid, känns mest påtaglig. Denna fas kommer därmed att behandlas mer ingående i tolkningskapitlet. Boplatsmaterialet kommer att behandlas utifrån tre nivåer från de enskilda husen, över gårdsstrukturen, till hur bosättningsmönstret i stort gestaltade sig i landskapet.

Husen

En av målsättningarna med undersökningen var att bidra till grundforskningen kring boplatser. Mer spe-

cifikt ska vi försöka besvara frågor kring hustypernas konstruktion och funktion.

Hus 1

En allmän tendens hos hus från äldre järnåldern är att mittskeppen blir smalare än tidigare. Utvecklingen går från en balanserad takkonstruktion, mot en underbalanserad, där mittskeppet utgör mindre än hälften av husets totala bredd. Husens bockpar tenderar också att bli färre (Tesch 1993, s 174; Göthberg 1995, s 73). Tre huvudtyper av treskeppiga hus kan urskiljas konstruktionsmässigt från och med yngre romersk järnålder fram till vendel-/vikingatid. Det vanligaste är en typ av relativt korta hus, med få, glest och regelbundet satta stolppar. Dessa hus överstiger sällan 20 meter och har förmodligen bara haft en funktion. Den andra hustypen har en tydlig indelning i två sektioner, markerad genom olika avstånd mellan de takbärande stolphålsparerna. Dessa har fungerat som huvudbyggnader på gården och har haft minst två skilda funktioner under samma tak, såsom exempelvis bostadsdel och stalldel. Den tredje typen har en mer komplicerad konstruktion, där stolparnas placering antyder en indelning i minst tre, eller fyra delar, där bostadsdelen oftast är centralt placerad (Göthberg 1995, s 103, Tesch 1993, s 188-190). Utöver de treskeppiga husen finns även fyrstolpekonstruktioner och grophus.

Konstruktionsmässigt överensstämmer Hus 1 rätt bra med andra hus från tiden yngre romersk järnålder /folkvandringstid. Huset har exempelvis en underbalanserad takkonstruktion där mittskeppet utgör ca 40 procent av husets totala bredd. Det är dock något ovanligt med så många som 11 takbärande bockpar.

Hus 1 uppvisar mest likheter med den tredje av de ovan uppräknade huvudtyperna. Visserligen har vi inte lyckats göra någon rumsindelning utifrån de takbärande stolphålsens placering, men med hjälp av ingångens placering, en mellanvägg samt den miljö-

arkeologiska analysen har vi lyckats urskilja fem möjliga funktioner i huset; en ingångsdel/förstuga, en bostadsdel/köksdel, en stalldel/fähusdel ett eventuellt förråd samt en del som vi inte lyckats funktionsbestämma, men som helt klart skiljer sig från resten av huset. En möjlig tolkning är att denna del av huset kan ha fungerat som verkstad.

Jämför man med andra flerfunktionella hus, exempelvis Hus 1 och 2 i Gene (Rahmqvist 1983 s 151 ff), Hus 1 i Darsgårde och Hus 1 i Snytberga (Göthberg 1995, s 72 ff), ser man att det vanligaste funktionen utöver bostadsdel och stalldel är förråd, arbetsrum, kök eller ett extra boningsrum.

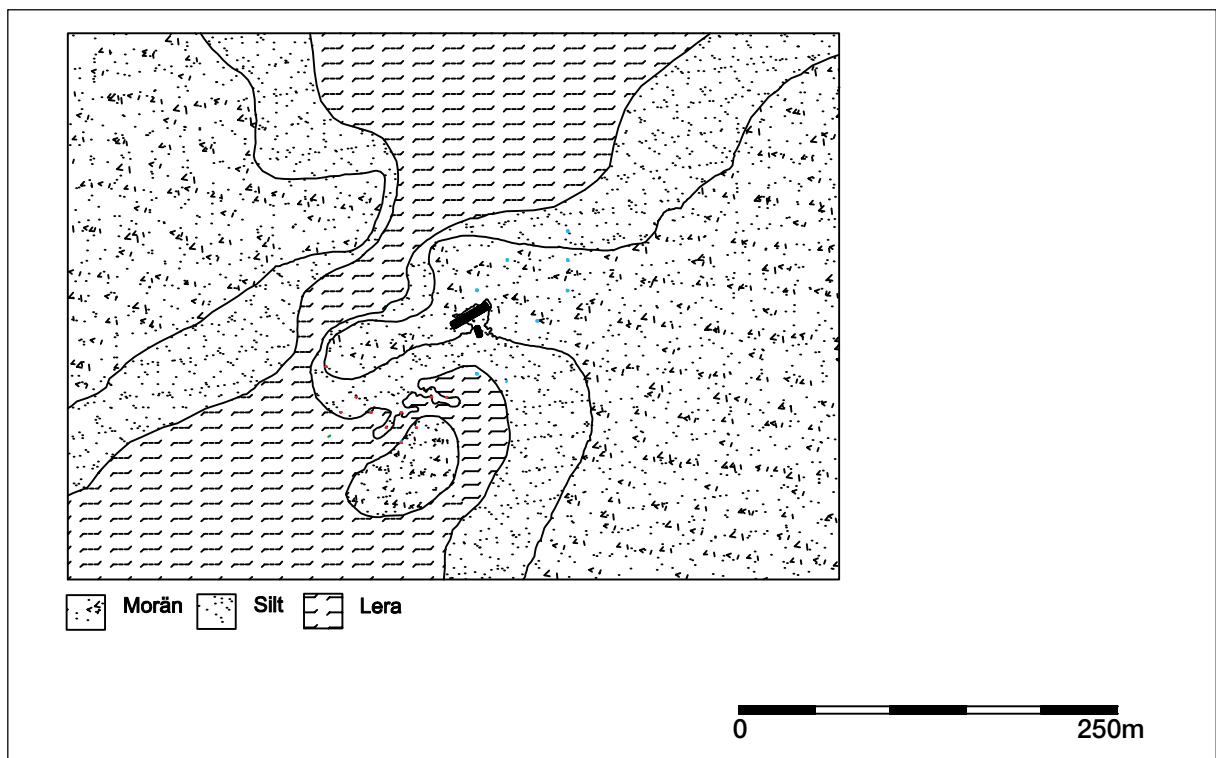
Att härdar på detta sätt saknas i den förmodade köksdelen i långhus från äldre järnålder är ingen ovanlighet och behöver ej innebära att det inte funnits någon härd. Det är tvärtom ganska sannolikt att många av inomhushärdarna legat i golvplan eller varit uppbyggda ovan golv och därigenom blivit bortplöjda och saknas i det arkeologiska källmaterialet. Ur ljus- och värmehänsyn bör en sådan ytlig eller uppbyggd konstruktion vara mycket fördelaktig (Eriksson 1998, s 222).

Hus 1 ligger orienterat i nordost-sydvästlig riktning, vilket skiljer sig något från den vanligaste placeringen i rakt öst-väst eller östsydöst-västnordvästlig riktning. Husens placering verkar dock inte vara riktigt lika

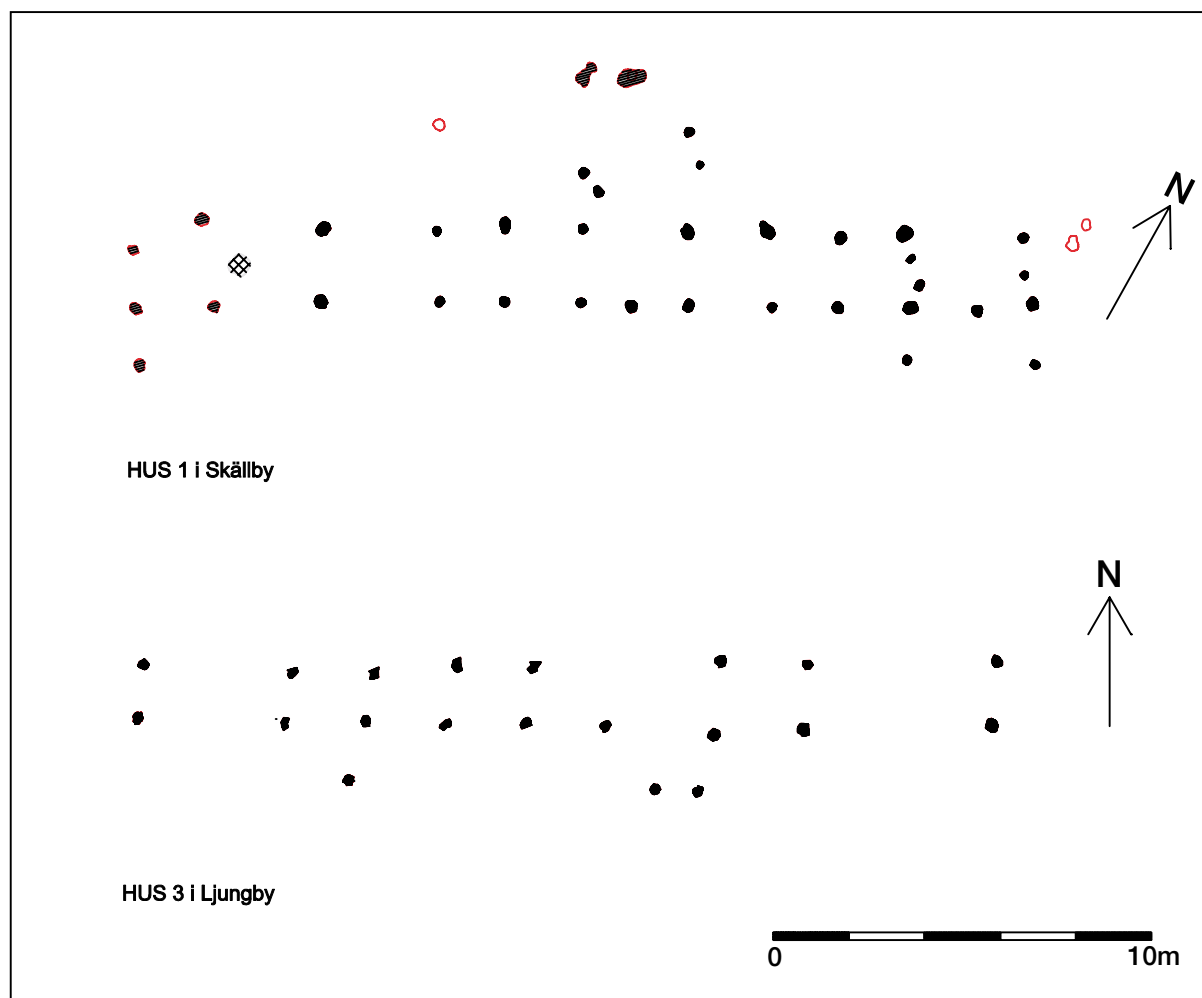
strikt under folkvandringstid som under den tidigare järnåldern. Variationer förekommer och detta är förmodligen ett tecken på att man i högre grad anpassat sig efter lokala topografiska förhållanden (Björhem & Säfvestad 1993, s 113).

Placeringen av Hus 1 ger i högsta grad ett intryck av att man tagit hänsyn till och rättat sig efter terrängen. Huset är byggt i en liten ficka av fin silt, precis på gränsen till den blockiga moränen. Man har kanske velat lägga huset så högt som möjligt i terrängen utan att det ska behöva ligga på stenig mark. Endast den sydvästra gaveln ligger i moränmark, vilket möjligen kan indikera att denna del är en senare utbyggnad. Ett sådant antagande är dock mycket svårt att vare sig bekräfta eller förkasta. Dateringen på kokgropen som låg i den sydvästra delen av huset gav ett något senare intervall jämfört med dateringen från stolphålen, dock ej tillräckligt för att kunna styrka teorin om att huset skulle ha tillkommit under flera faser. Huset hade dessutom samma nordost-sydvästliga orientering som den moränsträckning det ligger i utkanten av.

Av väggkonstruktionen fanns endast några få stolphålsrester bevarade. Små fragment av bränd lera som hittats i de takbärande stolphålen antyder att väggarna varit lerklinade. Invid husets norra långsida låg ett stort markfast stenblock som enligt beräk-

Figur 33. Hypotetisk jordartskarta med gårdsbebyggelsen utmärkt. Inom undersökningsområdet har de olika jordarterna mätts in med totalstation. Utanför området har, med hjälp av sökschakt, meterrutor, sondning och höjdkurvan gjorts en uppskattning av hur jordarterna fördelar sig. Skala 1:5000

Figur 34. Hus 3 på Mören och Hus 1 i Skällby. Skala 1:200

ningarna hamnar delvis innanför husets vägglinje. På stenen hittades små fragment av bränd lera. Det är troligt att man utnyttjat stenen i väggkonstruktionen.

Det finns tyvärr ännu bara ett mindre regionalt jämförelsematerial att utgå ifrån, men Hus 1 är samtida med ett hus (hus 3) som påträffades på en utgrävning vid Mören i Ljungby socken tidigare samma år (Andersson m fl 1999, rapportmanus). De båda husen uppvisar en hel del likheter. Bägge husen ligger ungefär på 22 meters höjd över havet och har daterats till yngre romersk järnålder / folkvandringstid. Bockbredden överensstämmer ungefärligen och ingångarna till husen är placerade mitt på den ena långsidan. Det som skiljer konstruktionerna åt är att huset i Skällby är någon meter längre och har elva takbärande bockpar jämfört med nio. Huset i Ljungby är dessutom placerat i direkt öst-västlig riktning till skillnad från huset i Skällby som ligger i sydvästlig – nordöstlig riktning. Det arkeobotaniska materialet var dessvärre ej tillräckligt stort för att man skulle

kunna göra en funktionsindelning av huset i Ljungby socken. Man tror dock att huset haft en kort användningstid (Andersson m fl 1999, rapportmanus).

Hus 2

Hus 2 bestod av en kort treskeppig konstruktion med tre takbärande stolppar. De mittersta stolparna har varit något indragna och stolphålen är ej lika djupa som de yttre stolphålen. Tyvärr saknas både spår av väggstolpar och antydning till var ingången kan ha legat. Husets ringa storlek tyder dock på att det rör sig om ett hus med endast ett rum och en funktion. Analys av makrofossil från stolphålen antyder att huset haft en köksfunktion. Man kan tänka sig att huset kan ha fungerat som ett sommarkök. Det ”vanliga” i en gårdsstruktur med två hus är dock att det andra huset fyller funktion som trösklada med hö- eller sädesförråd (Olausson 1997, s 112). Det finns ingenting i den miljöarkeologiska analysen som motsäger att så kan ha varit fallet. I stolphålen hittades frön från korn, råg, vicker och klöver.

Mindre hus av samma typ som Hus 2 börjar uppträda under den äldre järnåldern. De förekommer oftast i en gårdsstruktur tillsammans med ett större långhus (Larsson 1995, s 54, Tesch 1993, s 173).

Hus 3

Hus 3 bestod också av en treskeppig, men något skev konstruktion. Det är svårt att avgöra vilka stolphål som ingick i vägglinjen. Hus 3 skiljer sig till karaktären från de övriga husen. Stolphålen hade en mer urlakad fyllning och anläggningarna var ganska diffusa, såväl i plan som i profil. De två dateringarna har gett vitt skilda resultat. A 219, som vi med viss tvekan tolkat som en av stolparna i vägglinjen, fick en datering till medeltid, och en av de takbärande stolphålen fick en datering till bronsålderns period I. Den sena dateringen är inte särskilt sannolik pga anläggningarnas urlakade karaktär och den tidiga dateringen passar inte heller in, då de treskeppiga husen når Sydsverige först under bronsålderns period II/III (Larsson 1995, s 59). Det är således svårt att avgöra om det tredje huset varit samtida med den övriga gårdsbebyggelsen, även om det förefaller föga troligt med tanke på husets avvikande karaktär.

Den miljöarkeologiska analysen antyder att huset haft en mycket kort användningstid, alternativt en användning som inte innebär någon tillförsel av fosfat eller organiskt material. Om fallet är det senare skulle hus 3 kunnat haft funktion som någon form av förrådsbyggnad.

Gården

En av målsättningarna i undersökningsplanen var att kunna säga något mer om bosättning på hushållsnivå. Vi ska bland annat försöka svara på hur gården varit organiserad. Hur ligger byggnaderna grupperade kring gårdstunet och vilka funktioner har de olika byggnaderna haft? Vi ska dessutom försöka klarlägga den inbördes relationen mellan röjningsröseområdet och boplatstorna.

Den vanligaste gårdsstrukturen under äldre järnålder består antingen av ett ensamt flerfunktionellt hus, eller en flerfunktionell huvudbyggnad tillsammans med ett mindre hus. Det mindre ”andra huset” brukar ligga vinkelrätt eller parallellt i förhållande till det större huset.

Hus 1 och Hus 2 är samtida och bildar en ”typisk” liten gårdsenhet, med det mindre Hus 2 i rät vinkel i förhållande till Hus 1. Huvudbyggnaden ligger uppe på själva åschrönet och det mindre huset lite längre ner i slänten. Det är en gårdsstruktur där flera olika ekonomiska funktioner finns representerade. I det stora boningshuset identifierades en stalldel, samt ett möjligt förråd och en möjlig verkstadsdel. Det mindre ”andra huset” kan ha haft någon form av köksfunktion,

men det är också möjligt att det fungerat som ängs- eller trösklada. Det råder viss osäkerhet kring gårdens funktionsindelning, men allt tyder på att den representerar en självförsörjande enhet.

Vi har inte hittat några spår som tyder på att gårdstomten varit inhägnad. En möjlighet är att sådana eventuella spår kan vara bortodlade, en annan att det aldrig funnits någon inhägnad. På de ställen där hägnader saknas i form av stensträngar eller spår av gårdsgårdar, kan andra företeelser ha fungerat som avgränsning för gårdstomten. Naturliga förutsättningar, såsom en ändring i topografin kan utgöra en gräns i fysisk och symbolisk bemärkelse. Gårdstunen är som regel mellan 1.000 till 2.000 m² stora (Olausson 1997, s 102 ff). Husets placering i den sydliga änden av en moränrygg som vetter mot ett lägre liggande våtmarksområde ger intryck av att tomten begränsats av de naturliga förutsättningarna. Det var anmärkningsvärt tomt på anläggningar i den blockiga moränen som tar vid någon meter öster om husets nordöstra gavel. Här låg ett härdområde från en tidigare fas på platsen. Kanske utgör den steniga moränen en osynlig gräns för gårdstomten i nordost. Avsaknaden av hägnader kan självfallet vara betingat av produktionssättet och den sociala organisationen.

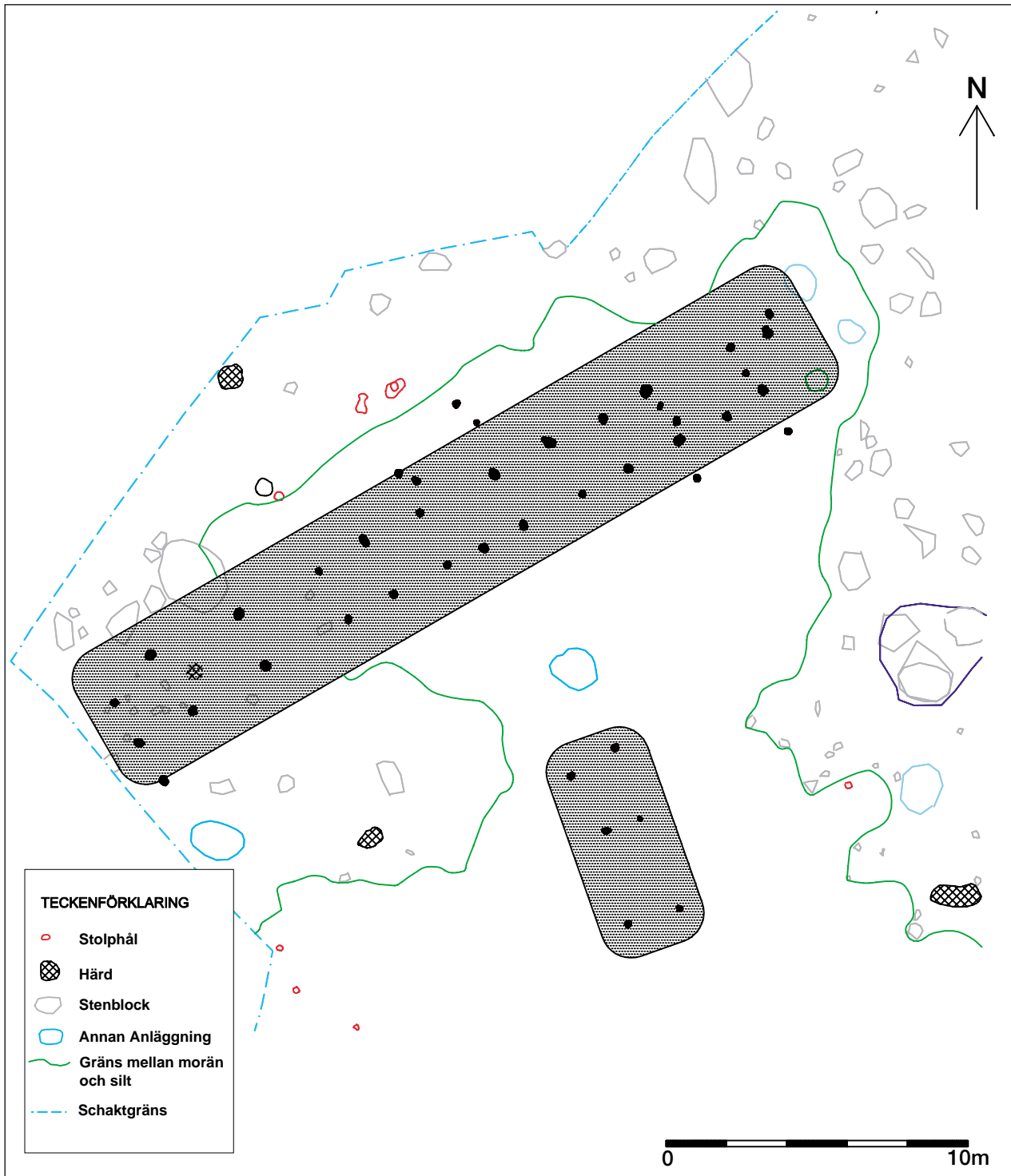
Det är intressant att titta närmare på vad för aktiviteter som pågått på gårdsplanen. Mellan Hus 1 och Hus 2 låg en härd och en nedgrävning. Härden var samtida med husen och kan förmodligen knytas till någon form av hushållsaktivitet. Även norr om den stora byggnaden låg en härd och en sotfläck. Enstaka spridda härdar, eller härdområden uppträder nästan regelmässigt på äldre järnåldersboplatser, i nära anslutning till husen. Ungefär tjugofem meter sydväst om Hus 1 fanns fyra stolphål som tycks höra ihop parvis. Deras datering överensstämmer med gårdsbebyggelsen och de kan tänkas utgöra någon form av enklare konstruktion, typ vindskydd eller torkställning, placerade i utkanten på gårdstomten.

Vedartsanalysen antyder att närmiljön kring boplatsten antagligen varit ganska öppen (Danielsson 1999). Resultaten från den markkemiska analysen visar på en inte alltför intensiv brukning av platsen. De högsta koncentrationerna av fosfathalt fanns dock i anslutning till de tre huskonstruktionerna med en utbredning norr, öster och väster om huslämningarna (Engelmark m fl 1999). Det är värt att notera de höga fosfatvärdena utanför undersökningsområdet, strax norr om gården. Troligt är att de kan sammankopplas med denna fas. En annan möjlighet är att värdena avspeglar resterna efter en tidigare boplats, som hör samman med härdområdet. Förhöjda fosfatvärden återfinns även ca 50m nordost om gårdsenheten.

Det gick inte att till fullo klarlägga relationen mellan röjningsröseområdet och boplatsytorna. Karteringen av röjningsröseområdet visade dock att det på två impediment, ett sydöst och ett nordöst om gårdsbebyggelsen fanns kvarvarande element av äldre röjning och eventuellt odling. Tyvärr har dessa ej kunnat daterats, men det är hypotetiskt möjligt att det

kan vara rester efter odlingslandskapet omkring gården. Hursomhelst har vi en ganska god bild av hur gården kan ha varit organiserad, särskilt när vi tar i beaktande hur gården ligger i landskapet.

Det är allmänt känt att åsryggarna haft en viktig roll som kommunikationsvägar i det förhistoriska samhället, särskilt i Möre där det fanns rikligt med

Figur 35. Figuren visar gården i plan, med den stora huvudbyggnaden och det mindre huset i rät vinkel, samt andra anläggningar på gårdsplanen. Skala 1:200

svårframkomliga våtmarksområden (Gräslund 1993, s 10ff). Med tanke på Skällbygårdens placering förefaller det rimligt att anta att man närmat sig husen från nordöst, utmed moränryggen. Det är således troligt att den mer offentliga gårdsplanen låg norr om huvudbyggnaden vid den stora ingången och att en mer privat bakgård bredde ut sig på den sydvästra sidan, mellan de två husen. Om man tänker sig att man närmar sig från nordost eller direkt från norr så skymmer husen bakgården. Man får intryck av att man på så sätt skapat en väldefinierad och privat sfär i landskapet.

Kult eller magi

I ett av de takbärande stolphålen vid husets ingång hittade vi en liten bit av ett oidentifierat järnföremål. Det kan tänkas att detta är resterna av ett sk husoffer. Stolphålsoffer förekommer från mesolitikum ända in i modern tid. Ett särskilt utvalt föremål läggs på en speciellt utvald plats. Kanske för att skydda byggnaden från eldsvåda, eller för att skydda husets inneboende människor och djur från olycka och sjukdom, troll och trolldom. Placeringen är strategiskt vald och föremålen påträffas oftast antingen vid ingången eller i hörnen (Karsten 1994, s 274).

Det är alltid svårt att avgöra om föremål i anläggningar är avsiktligt deponerade eller hamnat där av en slump, kanske i samband med igenfyllningen av stolphålet. Placeringen vid ingången, samt fyndfattigdomen i övrigt, stödjer dock teorin att det rör sig om ett husoffer.

Som ytterligare ett led i den privata kulturen har vi det närbelägna skålblocksblocket, som ligger knappt 35 m från ingången till Hus 1. Det förefaller troligt att människorna som bodde i huset hade kännedom om stenen eftersom den ligger så tydligt i landskapet, ensam uppe på en naturlig förhöjning. Även om det är troligt att skålgroparna tillkom redan under bronsåldern kan de mycket väl ha använts under senare tider.

Gården i landskapet

En av målsättningarna med undersökningen var att försöka utreda hur gården låg i landskapet i förhållande till andra fornlämningar. Var har man exempelvis begravt sina döda ?

De närmast belägna registrerade gravarna i området är två kvadratiska stensättningar (Raä 42 och 120, Arby socken) samt ett röse (Räa 42, Arby socken). Kvadratiska stensättningar brukar generellt dateras till äldre järnålder. I närliggande Kronobergs län har de dock daterats till keltisk (förromersk) järnålder och man kan förmoda att de har en liknande datering i Möre (Stenald 1989, s 15). Avståndet är stort mellan husen och gravarna. Den närmaste stensättningen

ligger c a 450 meter norr om gården. Dessa gravar kan därför knappast knytas till boplatser i Skällby.

En knapp kilometer norr ut ligger ett stort järnåldersgravfält med mellan 70 och 80 gravar, varav 27 undersöktes av Kalmar läns museum under hösten 1998 och daterades till yngre förromersk- / äldre romersk järnålder (Hallgren m fl 2000, Kristinelund). Man undersökte den östligaste delen av gravfältet, så det finns en möjlighet att gravarna i den västra delen härstammar från ett senare skede och således skulle kunna vara samtida med gården i Skällby. Detta är dock omöjligt att avgöra utan närmare undersökningar och de ansvariga grävningssledarna tror att gravfältet har en relativt snäv datering. På ett så pass stort gravfält bör dock människor från flera gårdar i trakten begravts, vilket skulle förklara det stora avståndet.

Gravfältet där de döda från gården i Skällby ligger begravda har vi med andra ord inte lyckats lokalisera. Dagfinn Skre har en teori om att gravarna från romersk järnålder / folkvandringstid i Norge främst ligger i anslutning till de största gårdarna. Han talar om huvudgårdar och underliggande gårdar och framlägger en tankegång om att de gårdar som saknar ett närliggande gravfält kan ha bebotts av trälar (Skre 1996, s 328 f). Gården i Skällby är dock en normalstor till synes självförsörjande gård och det är inte mycket som talar för att Skres teori skulle stämma i detta fall. Förmodligen ligger gravarna ännu dolda för oss.

En intressant iakttagelse är järnåldersgårdens placering i ”torpläge”. Här låg ett torp på 1700-tals kartan och här ligger ett torp idag.

Härdområdet

Härdområdet låg på åschrönet i utkanten av boplatsoområdet. Norr om härdarna är det märkbart rent från anläggningar och här tar den fossila åkermarken med röjningsrösen vid. Tre härdar i härdområdet har daterats till yngre bronsålder / förromersk järnålder. Härdarna har alltså anlagts långt tidigare än gårdsenheten.

Denna typ av härdområden utan kontext är särskilt vanligt förekommande under just yngre bronsålder / äldre järnålder (Eriksson 1998, s 228). Man kan tänka sig att härdarna representerar en aktivitetsyta som uppträder i utkanten av ett boplatsoområde, där själva bebyggelsen ligger utanför den avbanade ytan. En annan möjlighet är att byggnadstekniken inte efterlämnat några spår och att vi därigenom endast har rester av boplatser i form av härdar. Man kan också tänka sig att härdarna utgör rester efter en mer tillfällig aktivitet på platsen.

I dagens arkeologi finns två olika tolkningstrender kring härdområden. Några forskare ansluter sig till en profan, praktisk och funktionell förklaringsmodell av härdarna, medan andra anammar en mer sakral, rituell eller kultisk tolkning (Björk 1998; Thörn 1996). Det som skulle stödja en mer kultisk förklaring är härdarnas exponerade läge uppe på åschrönet, samt närheten till skålgropar och en eventuell våtmark. Härdområdena är dock inte arrangerade enligt något speciellt mönster eller av särskilt homogen karaktär.

Den skärvtsten som förekommer i två av odlingsrösen härstammar med största sannolikhet från härdområdena i härdområdet.

Fynden

Vad gäller fynden syftade målsättningen till att klargöra relationen mellan flinta och övrigt inhemskt stenmaterial, å ena sidan som belägg för importfunktioner, och å andra sidan som belägg för en kvardröjande, lokal stenteknologi, i den mån importfunktionen styrts över från flinta till metall.

Fyndmaterialet från Skällby visade sig vara alldeles för litet för att kunna besvara en så vitt ställd frågeställning. Möjligtvis kan det sammantaget med resultatet från andra utgrävningar bidra med kunskap i frågan.

Allmänt kan sägas att fyndmaterialet från undersökningen är av allmän boplatsskaraktär. Utan stratigrafiskt bundna lager och med endast en daterande ledartefakt är det svårt att säga något om dateringen av fynden. Det är dock troligt att fynden spänner över en ganska stor tidsram.

En förhållandevis stor andel flinta finns representerad i ett ganska stort antal avslag och artefakter. Viktmässigt är dock andelen flinta låg i förhållande till de lokala bergarterna porfyr och kvarts. Att man på detta sätt tillvarataget minsta lilla bit flinta tyder på att den importerade bergarten varit värdefull.

På en utgrävning i Kölbygårde i Ljungby socken, förelåg ett statistiskt stabilt fyndmaterial som bekräftar att bronsålderns stenteknologi främst baserade sig på lokala råmaterial, företrädesvis porfyr. Detta faktum har tolkats som att importfunktionen styrdes över från råflinta och flintredskap till råmetall och bronser (Gurstad Nilsson m fl 1998, rapportmanus). Det är möjligt att de porfyr- och kvartsavslag vi påträffat i Skällby härstammar från bronsålder. Det finns dock inget som talar mot att traditionen att utnyttja det lokala råmaterialet fortsatt in i järnåldern.

Det fossila åkerlandskapet

En grundläggande målsättning var att klarlägga boplatstornas och röjningsröseområdet inbördes kro-

nologi. Genom att kartera det fossila åkerlandskapet utanför vägarbetsområdet skulle det fossila landskapet kunna sättas i förhållande till det äldre kartmaterialet. Vi skulle också funktionsbestämma rösen genom att kombinera arkeologisk-stratigrafi-grafiska analyser och naturvetenskapliga metoder och på så sätt försöka beskriva vegetationshistorien och markanvändningen i området.

Kulturlandskapslämningarnas ålder

Genom en jämförelse med kartbilden från 1756 kan man slå fast att odlingslandskapet var etablerat före mitten av 1700-talet. Flera av de mest iögonfallande rösen hade redan på den tiden fått sin nuvarande form och storlek. Fyndplatserna för kolproven från röjningsrösen från förundersökningen har inte redovisats. Det äldsta provet daterades 1460-1645 e Kr. Om det hittades under rösets stenar kan det datera antingen ett äldre röjningsskede eller röjningen i samband med anläggandet av röset. Det yngre träkolsprovet daterat 1700-1920 e Kr faller inom ramen för kartornas tid. Förutom rösen, dominerar området av stenmurar längs gränser som mellan 1750 och 1930 fastlades på ett helt nytt sätt, jämfört med de äldre gårdarna och lyckorna. De långsmala åkertegarna i Hästhagen och Fårhagen ansluter till den nya gränstrukturen och är alltså i sin nuvarande utbredning yngre än 1750. De var delvis i användning på slutet av 1930-talet. Huslämningarna tillhör sannolikt ett av de torp som fanns i området under 1700-talet.

Möjligtvis finns spår av ett äldre röjningsröselandskap (och odling) på de två små impedimenten i Torpets östra del. Hypotetiskt kan dessa småområden vara rester efter odlingslandskapet runt den påträffade järnåldersgården. De förhöjda fosfatvärdena, som enligt MALs miljöarkeologiska analyser återfinns ungefär 50 meter nordost om gården, sammanfaller med området mellan de två ålderdomliga impedimenten.

Rösen inom vägområdet

Alla de undersökta rösen innanför vägarbetsområdet visade sig vara odlingsrösen. Inga underliggande gravkonstruktioner påträffades. Två av rösen innehöll en ansenlig mängd skärvig sten och ett förhistoriskt fyndmaterial. Dessa rösen hade dock inte karaktär av klassiska skärvtsteshögar. Den skärviga stenen gav snarare intryck av att vara uppkastad i ett sent skede. Förmodligen kommer den skärviga stenen och de fynd som påträffades från den närliggande boplatsten och har råkat följa med upp i röset i ett röjningsskede. I några av de väl samlade höga rösen, som finns på platsen utanför undersökningsområdet, är det dock möjligt att det döljer sig gravar.

Kartstudier har visat att det fossila odlingslandskapet *i sin nuvarande form* huvudsakligen har utvecklats under perioden 1750-1930. I en viss utsträckning finns även strukturer kvar från ett äldre odlingslandskap. Detta gäller först och främst många av de stora röjningsrösen, som fanns redan omkring 1750. Det landskap som vi möter på kartan från 1750 har troligen utvecklats i samband med båtsmansordningen, som trädde i kraft från mitten av 1600-talet. Det daterade träkolet från ett av röjningsrösen antyder emellertid att båtsmanstorpets anlades i mark som röjdes och förmodligen odlades redan

under 14-1500-talet. Kanske har vi här ännu ett exempel på den senmedeltida röjnings- och odlingsexplosion som vi har dokumenterat både vid Kölbygärde, Mören, Väsentorp och Kristinelund.

Inom ramen för våra undersökningar ingick inte att undersöka eventuella ännu äldre landskaps lämningar utanför vägarbetsområdet. Det är därför inte möjligt att besvara frågan om dessa agrara lämningar kan knytas kronologiskt till aktiviteter och bebyggelse från yngre bronsålder och romersk järnålder.

Utvärdering

Inledningsvis bör sägas att vi stått inför en svårtolkad plats genom hela undersökningsprocessen, från utredning och förundersökning till slutundersökning. Det har varit svårt att avgöra om rösen varit gravar eller röjningsrösen. Det som under förundersökningen ansågs vara den mest intressanta delen av området, söder om grusvägen, visade sig vid slutundersökningen bestå av några diffusa mörkfärgningar som troligen är delar av ett naturligt avsatt lager som sedimenterat i svackor i undergrunden. Detta område bortprioriterades i slutundersökningen. Ett förundersökningsschakt drogs rakt genom Hus 1 utan att man upptäckte några anläggningar.

Förmodligen är detta tecken på hur svårt det är att få en korrekt uppfattning om en plats genom att dra några smala schakt. Omständigheter som torka har spelat in och gjort att annars ganska tydliga anläggningar inte upptäckts.

På grund av det missvisande resultatet från utredning och förundersökning kom undersökningsplanen att baseras på en felaktig uppfattning om undersökningsområdet. Kronologiskt kom tyngdpunkten vid undersökningen att förskjutas från neolitikum / äldre järnålder till yngre bronsålder / äldre järnålder. Därmed blev somliga av de frågeställningar som ställts upp i undersökningsplanen inaktuella och vi valde att justera målsättningen med ytterligare frågor.

En av de grundläggande målsättningarna var att klarlägga boplatstornas och röjningsröseområdets inbördes kronologi. Två separata boplatstyor har trätt fram, ett härdområde från yngre bronsålder / förromersk järnålder samt en gårdsstruktur från yngre romersk järnålder / folkvandringstid. Boplatstorna tycks vara åtskiljda såväl kronologiskt som geografiskt. Härdområdet låg uppe på åschrönet i den steniga moränen och gårdsstrukturen några meter västerut, förlagd i den fina silten. Det fossila odlingslandskapet som omgav röjningsröseområdet kan hu-

vudsakligen hänföras till modern tid. Två impediment i det karterade området visade sig dock innehålla möjliga spår efter en äldre odlingsfas. Det är hypotetiskt möjligt att dessa är samtida med någon av boplatstorna.

Undersökningen avsåg att bidra till grundforskningen kring boplatser. Detta har i högsta grad lyckats. När husen påträffades fick målsättningen justeras. Vi har behandlat materialet utifrån tre nivåer, från de enskilda husen, över gårdsstrukturen, till hur bosättningsmönstret gestaltade sig i landskapet.

Beträffande frågor kring bosättning på hushållsnivå har vi, tack vare ett mycket rikt makrofossilmaterial och en givande miljöarkeologisk analys, i kombination med den arkeologiska analysen, på ett tillfredställande sätt lyckats funktionsbestämma husen.

En annan målsättning var att utreda boplatstornas kvantitativa och kronologiska relation till gravar och depåfynd. Detta har inte gått att göra eftersom vi inte har lokaliserat gårdsbebyggelsens gravar.

Vad gäller fyndmaterialet syftade undersökningen till att reda ut relationen mellan flinta och annat lokalt stenmaterial, å ena sidan som belägg för importfunktioner och å andra sidan som belägg för kvardröjande lokal stenteknologi. Vårt fyndmaterial var för litet för att kunna svara på en så omfattande fråga. Möjligtvis kan materialet från Skällby, sett samlat med fyndmaterialet från andra liknande utgrävningar, sprida ljus i frågan.

Agrarlandskapet

I E 22-projektets forskningsprogram betonas vikten av att studera äldre agrara landskap för att förstå samhällets ekonomiska och sociala förhållanden. Vilka frågor som bör prioriteras, eller framförallt hur de metodologiskt skall lösas, har däremot i liten grad diskuterats. Detta gäller både programmet och de enskilda undersökningsplanerna.

De agrarhistoriska undersökningarna har främst

koncentrerats till de områden där det bedömts finnas bäst möjlighet att få fram ny kunskap. Det har främst gällt Kölbygårde, Mören, Kristinelund och Väsentorp samt i mindre utsträckning Skällby och den stora undersökningen i Söderåkra.

Ett problem i samband med programskrivningen och vid formulerandet av undersökningsplanerna har varit de agrarhistoriska lämningarnas oklara status som fornlämningar. I samband med fornminnesinventeringarna i området på 1970-talet, bedömdes odlingsrösen inte vara fornlämningar. Främst har detta varit beroende av svårigheterna att se kronologiska eller typologiska variationer.

Detta problem kvarstod även i samband med förundersökningarna. Det var främst genom en modern tolkning av KML som länsstyrelsen öppnade möjligheten att undersöka de agrarhistoriska lämningarna.

De agrarhistoriska undersökningarna kom efter detta att koncentreras till de områden där det bedömts finnas bäst möjlighet att få fram ny kunskap. Det har främst gällt Kölbygårde, Kristinelund och Väsentorp, samt i mindre utsträckning Mören, Skällby och den stora undersökningen i Söderåkra.

Men för samtliga områden, undantaget Kristinelund, gäller att undersökningsprogrammen inför slutundersökningarna formulerades innan de berörda landskapsutsnitten hade karterats och tolkats. Först efter en sådan procedur är det möjligt att uppskatta lokalens potential till fullo. Detta medförde att de flesta slutundersökningar både planerades och utfördes med frågor och metoder som annars används på förundersökningsstadiet.

När nu resultaten föreligger, är det uppenbart att mycket ny kunskap om södra Möres äldre agrarlandskap har vunnits genom E22-projektets undersökningar. Likaledes har viktiga funktionella och morfologiska skillnader mellan röjningsrösen i olika odlingsystemer hållits i kontrasterna mellan dem. Undersökningarna har således även bidragit till resultat av mera generell karaktär.

I målsättningen för Skällby preciserades betydelsen av att försöka koppla odlingslandskapet till bebyggelselämningarna. Mycket specifika frågor ställdes, exempelvis om odlingsens etablering på platsen, kontinuitet och övergivande, samt om odlingslandskapet kunde knytas till bebyggelselämningarna från bronsålder-äldsta järnålder. Detta är stora frågor som hade krävt en betydande arbetsinsats för att kunna besvaras. Särskilt då marken i och utanför vägarbetsområdet har brukats intensivt under 1700-1900-tal.

I vanliga fall brukar man reservera frågor om det långa perspektivet och vegetationsutvecklingen till

lokaler i anknytning till våtmarker och myrar. Inom vägarbetsområdet fanns inga uppenbara partier med odlings-skikt äldre än torpbebyggelsen. Frågorna skulle alltså besvaras genom undersökning av ett fåtal stora röjningsrösen, genom ett filter av andra frågor. Det fanns alltså inte resurser avsatta till att följa upp frågan om röjningsrösenas ålder och ursprung som en särskild fråga.

Vi förväntades också utreda förhållandet mellan skärvstenshögar och / eller härdgropar som belägg för kulturkontakter gentemot Mellaneuropa och Mellansverige, eller å andra sidan gentemot Danmark – Skåne. Detta grundade sig på att ett av rösena, röse A, innehöll skärvig sten och fick en osäker tolkning som en skärvstenshög. Det hade underlättat tolkningen av röset om man redan under förundersökningen hade arbetat efter stratigrafiska principer.

Att utrymme inte fanns att göra riktade landskapsanalyser gör att det är svårt att bedöma områdets betydelse genom tiden, förutom att vi vet att det ligger utanför den historiska byns centrala inägomark. En landskaps- och kartanalys för ett större område (exempelvis Skällby-Applerum-Kristinelund) skulle gett en bättre grund för en modell för områdets utveckling.

Sammanfattningsvis kan tyckas att resultatet i förhållande till den ursprungliga undersökningsplanen är något magert. En av orsakerna till detta kan vara att många av frågeställningarna var för vitt ställda för att kunna besvaras endast utifrån resultatet från en mindre undersökning. Möjligtvis kan man med de sammantagna resultaten från projektets alla utgrävningar närma sig ett svar, som kommer att behandlas mer ingående i projektets slutpublikation. En annan viktig orsak är, som ovan nämnts, att undersökningsplanen baserades på en missvisande bild av undersökningsområdet och att den kronologiska tyngdpunkten kom att förskjutas. Vissa av frågorna blev därför irrelevanta. En slutsats som kan dras är att frågor i en undersökningsplan bör vara mera precisa än de vi ställt upp.

Vi har däremot, mot förväntan, hittat en sammanhållen gårdsbebyggelse och kunnat bidra med kunskap om den äldre järnåldersbebyggelsen. Vi har kunnat besvara frågor kring husens funktion och konstruktion, gårdens organisation, bosättnings placering i landskapet samt boplatens varaktighet. Vi har således utökat det regionala jämförelsematerialet avsevärt med ny, värdefull kunskap om den äldre järnålderns bebyggelse. De erhållna resultaten är också viktiga som små fragment i att bygga upp förståelsen av äldre tiders levnadsförhållanden och markanvändning i Möre.

Summary

During the autumn of 1998 archaeologists from the Museum of Kalmar County investigated a prehistoric settlement site, dating mainly from the early Iron Age, in the village of Skällby, Arby parish. The investigation was on commission by the Swedish National Road Administration.

Arby parish is rich in prehistoric remains, which are mostly located on impediments within the flat cultivated landscape. The loose find material from the Neolithic and the Bronze Age as well as the graves from the Early Iron Age indicates continuity in the settlement pattern. From the Late Iron Age there are hardly any traces. The excavation was located on the boundary of Möre's open cultivated plains and the inland forest.

The excavation area consisted of a cottage with four outhouses an overgrown field and a grazing area for sheep. The area is slightly undulating with a small rise stretching in an east-west direction across the northern part.

All prehistoric features that were found on the excavation were concentrated to a limited area in a garden. In total we found three houses (all with a three-aisle construction), a hearth area as well as a spread of other features and loose finds. We also found three stones with cupmarks.

The first traces of human activity on the site are Neolithic. One of the scrapers found during the preliminary excavation, as well as an arrowhead from the excavation were made from fragments of polished flint axes. Polished flint axes appear during the Neolithic.

The above mentioned flatcut arrowhead originates from the late Neolithic / early Bronze Age. Cupmarks are also often, even though they are hard to date, assigned to the Bronze Age.

The traces from the Neolithic and the early Bronze Age are so vague that they probably are the result of a temporary activity.

There was a hearth area on the top of the moraine ridge. It is possible that the hearths represent an activity on the outskirts of a settlement, where the actual remains of the houses lies outside the excavated area.

The most important result if the excavation was the traces of a farmstead from the late Iron Age/Migration Period

Another possibility is that the hearths are the remains after a more temporary activity. There seems to be a hiatus in the settlement until the Late Roman Iron age

Two of the houses found are contemporary and create together a typical farmstead. The smaller building is lying at a 90 degree angle from the main building.

The main shouse is just over 24 metres long with an entrance on the northern long side. It is located in a NE-SW direction on a slight southern slope on the border between moraine and silt. The house gives the impression of being deliberately placed to respect the local topography. With the placing of the postholes and the rich archaeobotanical remains we have managed to determine the different functions of the houses. The house has been divided into a dwelling area and a stable, where the people lived Northeast and the animals Southwest of the entrance. In the northeastern part of the house two postholes form an internal wall and on the northern side of which lies a possible storage room. Chemical analysis of the fills from the features that lie in the south-western part of the house indicate a different function. One possibility is that this area functions as a working room.

The smaller building lies a bit further down slope. The size, as well as the position of the postholes, indicates that the building probably only consisted of one room with one function. Environmental analysis shows that this house could have had some sort of cooking function. It is also possible that it might have

served as some sort of hay barn. By analyzing different functions in the buildings it is clear that this farmstead represents a self-sufficient entity. The third house differs remarkably from the other two in its character. The radiocarbon dates from this third house varied considerably and it is not possible on this evidence to say whether it is contemporary with the farmstead or not.

The fossil field landscape in and around the area consist of *fields with long and narrow parcels, larger square shaped* areas and clearance cairns in varying sizes. As such the area has the character of fossil fields with clearance cairns, and can be classified as a classic clearance cairn area, where a main criteria is that field traces in the form of *terraces and åkerhak* are missing in the often highly disturbed areas in between the cairns.

The boundaries between Skällby and the smaller units north of the village, as well as the boundaries between the cottage and grazing area are marked with 19th century stone walls. Larger, recently cleared, stones lie in part along these boundaries as well. A large portion of this lot area was still under cultivation at

the end of the 1930's. The area was at that time so open that the clearance cairns could be planned in directly from the economic map. The stonewall landscape has a completely different structure than that of the older 18th century field system.

The clearance cairns are without doubt older origin, and those most visible ones, (including the five within the excavation area, existed within the field around 1750. Remaining elements of older field clearance and possible cultivation is seen in two small impediments in the cottage's southeast and northeast part. These can hypothetically be the remains of the field system from the Roman Iron Age, or even earlier (cf. The hearth area from the Later Bronze Age).

Besides older "looking" and smaller clearance cairns across the southern impediment, there are traces of more recent settlement, probably the remains of one of "Båtmantorp" cottages which were located in the area in the 1750's. The possibility that some of these larger cairns cover older graves can not be excluded.

REFERENSER

- Björhem, N & Säfvestad, U. 1993.** *Fosie IV. Bebyggelsen under brons och järnålder.* Malmö.
- Björk, T. 1998.** Härदार på rad. I. *Fornvännen* 1998 /2: 73-79.
- Burström, M. 1995.** Gårdstankar. I: Göthberg, H. & Kylberg, O. & Vinberg, A. (red). *Hus & gård i det förurbana samhället. Artikeldel. Rapport från ett sektorforskningsprojekt vid riksantikvarieämbetet.* Stockholm.
- Eriksson, T. 1998.** Egen härd guld värd – härदार från äldre järnålder i sydvästra Uppland. I: Andersson, K. (red), *"Suinom hinc civitates" Nya undersökningar kring norra Mälardalens äldre järnålder.* Uppsala.
- Ferm, O. & Rahmqvist, S. & Thor, L. 1987.** *Det medeltida Sverige* 4:1 Småland Möre. Stockholm.
- Göthberg, H. 1995.** Huskronologi i Mälardalen. I: Göthberg & Kyhlberg & Vinberg (red), *Hus och Gård.* Stockholm.
- Gräslund, A-S. 1993.** Det vikingatida samhället – den miljö där Möres kristnande tog sin början. I: **Williams, H** (red), *Möres kristnande.* Uppsala.
- Göthberg, H. & Kylberg, O. & Vinberg, A. (red).** *Hus & gård i det förurbana samhället. Katalogdel. Rapport från ett sektorforskningsprojekt vid riksantikvarieämbetet.* Stockholm.
- Hagberg, U-E. 1979.** Den förhistoriska kalmarbygden. I: Hammarström, I. (red), *Kalmar stads historia I.* Kalmarområdets forntid och stadens äldsta utveckling. Tiden intill 1300-talets mitt. Stockholm.
- Hellberg, L. 1979.** Forn-Kalmar. Ortnamnen och stadens förhistoria. I: Hammarström, I. (red), *Kalmar stads historia I.* Kalmarområdets forntid och stadens äldsta utveckling. Tiden intill 1300-talets mitt. Stockholm.
- Karsten, P. 1994.** *Att kasta yxan i sjön. En studie över rituell tradition och förändring utifrån Skånska neolitiska offerfynd.* Acta archaeologica Lundensia. Series in 8 ° No 23, Lund.
- Kyhlberg, O. 1995.** Epilog och vision. I: Göthberg, H. & Kylberg, O. & Vinberg, A. (red). *Hus & gård i det förurbana samhället. Artikeldel. Rapport från ett sektorforskningsprojekt vid riksantikvarieämbetet.* Stockholm.
- Larsson, M. 1995.** Förhistoriska och tidigmedeltida hus i södra Sverige. I: Göthberg, H. & Kylberg, O. & Vinberg, A. (red). *Hus & gård i det förurbana samhället. Artikeldel. Rapport från ett sektorforskningsprojekt vid riksantikvarieämbetet.* Stockholm.
- Magnusson, G. (m fl) 1997.** *En väg genom tid och rum. Kulturhistoriskt undersökningsprogram. Kalmar.*
- Nilsson, M.. 1995.** Väg E 22, delen Hossmo – Söderåkra. Arkeologisk utredning, Etapp I. *Kalmar läns museum. Rapport 1995:1.* Kalmar.
- Olausson, M. 1997.** Hus och tomt i Uppland och Södermanland under yngre bronsålder och äldre järnålder. *Begyelsehistorisk tidskrift* 1997 Nr 33: 95-116.
- Rahmqvist, P. 1983.** *Gene. On the origin, function and development of sedentary Iron Age settlement in Northern Sweden.* Umeå.
- Schulze, H. 1996.** *På väg genom Möres forntid.* Arkeologisk utredning etapp II inför väg E22, delen Skällby-Mören 1995. Rapport 1996:5.
- Skre, D. 1996.** *Herredomet. Bosättning och besittelse på Romerike 200-1350 e. Kr.* Oslo.
- Stenald, S. 1989.** *Järnåldersbebyggelsen i Möre med utgångspunkt från de fasta fornlämningarna.* Seminarieuppsats. Stencil, arkeologiska institutionen. Lund.
- Säfvestad, U. 1995.** Husforskning i Sverige 1950-1994. I: Göthberg, H. & Kylberg, O. & Vinberg, A. (red). *Hus & gård i det förurbana samhället. Artikeldel. Rapport från ett sektorforskningsprojekt vid riksantikvarieämbetet.* Stockholm.
- Tesch, S. 1993.** *Houses, Farmsteads, and Long-term Change. A regional study of prehistoric settlements in the Köpinge Area, in Scania, Southern Sweden.* Lund 1993.

Thörn, R. 1996. Rituelleldar. I: Engdahl, K. & Kaliff, A. (red). *Religion från stenålder till medeltid*. Linköping

Wikstrand, P. 1993. Kristnandet och sockenbildningen i Möre belysta av ortnamnen. I: Williams, H. (red), *Möres kristnande*. Uppsala.

Winberg, G. 1979. Fornlämningarna i Kalmar kommun. I: Hammarström I, (red), *Kalmar stads historia I*. Kalmarområdets forntid och stadens äldsta utveckling. Tiden intill 1300-talets mitt. Stockholm

Ej tryckta källor

Eriksson, M. 1997. Landskapshistorisk studie för delar av E 22.

Friberg, L. & Källström, L. & Schulze, H. 1998. Härdar och gravar i Ljungby.

Danielsson, E. 1999. Vedartsanalys

Gurustad-Nilsson, H. M. Fl. Kölbygärderappen

Gustavsson et al.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 220-1618-97

Kalmar läns museums dnr: 33-749-98

Landskap: Småland

Kommun: Kalmar

Socken: Arby

Fastighet: Skällby 1:29, 8:7ss

Fornlämning: RAÄ 296, RAÄ 297

Ekonomiskt kartblad: 4G 4d Mortorp

X koordinat: 6271440

Y koordinat: 1522300

M ö h: 21-25

Fältarbetstid: 1998-09-07-1998-10-26

Antal arbetsdagar: 200

Maskintid: 178 tim

Personal: Susanna Eklund, Fredrik Grehn, Anders Gustavsson, Markus Lindberg, Lindsay Lloyd-Smith, Ellen-Anne Pedersen (kartering), Magnus Peterson, Robert Stafstedt, Ingeborg Svensson (kartering), Åsa Zetterström

Uppdragsgivare: Vägverket, Region sydöst Box 749, 391 27 Kalmar

Dia nr: Au 78: 1-176

Fynd nr: KLM 39046: 1-108

Tidigare undersökningar: Arkeologisk utredning etapp I, dnr. 783/89, 83/95 ?

Arkeologisk utredning etapp II, dnr. 868/95. Arkeologisk förundersökning, dnr 1288/1289/95.

Fynd:

Fynden förvaras i Kalmar läns museums magasin under respektive KLM- inventarienummer. Fynden finns registrerade dels i databas och dels i manuellt lappkortsystem efter socken. Så långt det har varit möjligt är fynden signerade.

Prover:

Den osteologiska analysen har utförts av Ylva Bäckström, Uppsala. Vedartsanalysena har gjorts av Erik Danielsson på Vedlab, Glava, och Ångströmlaboratoriet i Uppsala har utfört C¹⁴ – analyserna. Den miljöarkeologiska analysen har gjorts av Roger Engelmark och Johan Olofsson vid det Miljöarkeologiska Laboratoriet i Umeå. Pollenprover har analyserats av Nils-Olof Svennson i Lund. Kartexcerpering och kartanalys över området har gjorts av Marja Erikson. Ej analyserade kolprover förvaras i Kalmar läns museums magasin.

Ritningar:

Fältritningar förvaras på Kalmar läns museum. Alla ritningar har också digitaliserats i AutoCad och finns i databas samt som papperskopia.

Inmätning:

Schakt, anläggningar, meterrutor och lösfynd är inmätta med Geodimeter. Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem 2,5 gon V.

Fotomaterial:

Diabilder och svart-vita negativ finns arkiverade på Kalmar läns museum under respektive nummerserie.

BILAGOR

1. Anläggningslistor, fyndlistor sid 58
2. Beskrivning av rösen sid 69
3. Kol-14-tabell sid 71

Anläggningslista

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
101	Mörkfärgning	0,6	0,45	0,09	Oval	Skålformad	Soitg, lerblandad sand med kol, främst i ytan	Anl. 1 FU Do.1a 1995.
102	Mörkfärgning	0,35	0,35	0,05	Rund	Plan botten med en rak och en lutande sida.	Gråbrun silt, lite sot i ytan.	Anl.2 FU Do.1a 1995
103	Mörkfärgning	0,65	0,5	0,17	Oregelbunden		Gråbrun, en aning sotig, sandig silt.	Anl.3 FU 1a 1995.
104	Mörkfärgning	0,5	0,5	0,04	Rund		Brungrå sand, rikligt med kol.	Anl.4 FU Do.1a 1995.
105	Mörkfärgning	0	0	0				Ej grävd
106	Mörkfärgning	0	0	0				Ej grävd
109	Stolphål	0,5	0,23	0,15	Oval	U-formad	Grå silt	
110	Brunn	2,55	2,5	0,6	Rund	Raka sidor, plan botten	Hård brungrå kompakt lera. I mitten stenpackning. Längre ned svart humös silt. I botten vattenfyllt	Recent
111	Stolphål	0,4	0,4	0,1	Oval	U-formad	Grå silt	
201	Stolphål	0	0	0	Rund	U-formad	Primär: Ngt grusigt flammig grå/smutsig gulaktig siltig sand, med 3 flata uprättstående stenar (packning). Sekundär: Ljust grå fin silt.	I provruta nr. 65
202	Stolphål	0,5	0,42	0,25	Rundoval	Lutande sidor, plan botten	Primär: Grå till rosagrå fin silt med enstaka stora kolfragment Sekundär: Ngt ljusare grå-beige silt med fläckvis järnutfällning. Nedgrävd i ljusare gråbeige silt	Jfr Anl 208
203	Stolphål	0,4	0,28	0,12	Oval	Skålformad	Brungrå silt, fläckvis sotig med enstaka stenar	
204	Stolphål	0,37	0,3	0,29	Rund	U-formad	De översta decimetern består av brungrå silt med enstaka kolfragment. Under detta kommer en grå humös sotigt silt med inslag av kol samt skörbränd sten. Rikligt med rötter.	Jfr Anl 209, upptäcks i det grå lagret
205	Stolphål	0,25	0,25	0,06	Rund	Flack	Ljust gråbeige kompakt silt med enstaka kolfragment	Botten av stolphål ?
206	Stolphål	0,32	0,25	0,07	Rundoval	Flack	Grå , fläckvis beige, ngt sotig silt	Stolphålsbotten ?
207	Pinnhål	0,17	0,17	0,1	Rund	Spetsig	Brungrå silt	
208	Stolphål	0,42	0,42	0,18	Rund	Lutande sidor, plan botten	Grå till rosagrå (ev eldpåverkad) fin silt med enstaka kolfragment	Jfr anl 208
209	Stolphål	0,33	0,33	0,17	Rund	Skålformad	Gråsvart sotig silt, rikligt med kolfragment samt enstaka skörbrända stenar	Jfr anl 204
210	Stolphål	0,25	0,25	0,15	Rund	U-formad	Brungrå (ganska ljus) silt	Påminner om anl 201 o anl 241
211	Stolphål	0,27	0,27	0,15	Rund i	Skålformad	Primär; brungrå silt Sekundär: Brunrågul ngt ljusare silt	
212	Pinnhål	0,16	0,16	0,16	Rund	U-formad	Brungrå silt	
213	Pinnhål	0,15	0,15	0,12	Rund	U-formad	Brungrå silt	
214	Stolphål	0,26	0,26	0,13	Rund	Spetsig	Brungrå silt med enstaka kolfragment	Ingår i Hus 3
215	Stolphål	0,2	0,17	0,12	Rund	U-formad	Brungrå silt	Ingår i Hus 3
216	Stolphål	0,17	0,17	0,13	Rund	U-formad	Brungrå silt	Ingår i Hus 3
217	Hård	0,82	0,8	0,1	Rund	Flack	Brungrå ngt sotig silt, mot botten gråsvart sotig silt med kolfragment	
218	Stolphål	0,26	0,26	0,11	Rund	Skålformad	Brungrå lerig silt med stenpackning	Ingår i Hus 3, takbärande

Anläggningslista forts

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
219	Stolphål	0,25	0,25	0,09	Rund	Skålformad	Brungrå lerig silt med enstaka kolfragment, samt ett fåtal stenar	Ev, vägglinje Hus 3 ?
220	Stolphål	0,23	0,23	0,15	Rund ngt diffus	U-formad med brätte	Brungrå lerig silt	Ingår ev i hus 3
221	Stolphål	0,26	0,25	0,11	Rund	Skålformad	Gråbrun siltig lera	Ingår i Hus 3, takbärande
222	Stolphål	0,2	0,16	0,09	Rund	Skålformad	Mörkbrun humös homogen silt	Ej inmätt
223	Pinnhål	0,14	0,14	0,14	Rund	U-formad	Mörkt gråbrun humös homogen silt, med tre små stenar utmed anl kant och bottenpinnhål	Osäkert
224	Stolphål	0,2	0,2	0,1	Rund	Spetsig	Brungrå lerig silt	
225	Stolphål	0,18	0,18	0,07	Rund	Skålformad	Brungrå lerig silt	
226	Stolphål	0,22	0,22	0,13	Rund	Skålformad	Brungrå lerig silt	
227	Stolphål ?	0,26	0,19	0,09	Oval, ngt diffus	Skålformad	Grå humös silt, ngt flammig pga rottrådar	Osäkert stolphål
228	Pinnhål	0,18	0,18	0,1	Rund	Skålformad	Brungrå lerig silt	
229	Pinnhål	0,1	0,1	0,13	Rund	Spetsig och lutande	Brungrå lerig silt	
230	Stolphål	0,29	0,28	0,12	Rund	Skålformad	Ljust grå, fin homogen silt	
231	Stolphål ?	0,17	0,17	0,12	Rund	Spetsig	Gråbrun humös silt, ställvis inblandning : rostjord pga av rottrådar	
232	Pinnhål ?	0,12	0,12	0,17	Rund	Spetsig	Mörkt gråbrun humös silt med enstaka söndervittrade stenar	
233	Pinnhål	0,18	0,17	0,1	Rund	Spetsig	Brungrå lerig silt	
234	Stolphål	0,2	0,2	0,1	Rund	Lutande sidor, plan botten	Brungrå lerig silt	
235	Stolphål	0,26	0,25	0,1	Rund, diffus	Skålformad med brätte	Brungrå lerig silt med enstaka kolfragment	Ingår ev. i hus 3
236	Stolphål	0,25	0,25	0,16	Rund	Skålformad	Ljust grå fin homogen silt	Påminner om anl 230
237	Stolphål	0,2	0,2	0,14	Rund, diffus	Spetsig	Grå lerig silt	
238	Stolphål	0,28	0,28	0,12	Rund, ngt diffus	Skålformad	Brungrå lerig silt, med enstaka stenar	Angränsar till Anl 201
239	Stolphål	0,2	0,2	0,15	Rund, ngt diffus	U-formad	Brungrå mellerad ljust beige-grå silt	
240	Pinnhål	0,12	0,12	0,14	Rund	U-formad	Brungrå lerig silt	
241	Stolphål	0,28	0,28	0,23	Rund, ngt diffus	U-formad	Primär: Brun lerig silt Sekundär: Brungrå silt med enstaka stenar	Jfr A 201 och A210
242	Stolphål	0,22	0,22	0,09	Rund	Skålformad	Grå till ljust grå fin silt med enstaka kolfragment	
243	Härd	0,65	0,65	0,13	Rund	Flack med ojämn botten	Rosa-grå (förmodligen värmepåverkad) askliknande , hårt packad sotig silt med enstaka brända stenar. Mot botten av an ett lager avsvart sotig humös sandig silt	
244	Stolphål	0,21	0,17	0,11	Rundaktig, ngt diffus	Skålformad	Mörkgrå humös silt	
245	Härd	0,75	0,6	0,13	Rundoval, klart avgränsad	Flack	Mörkt brungrå något sotig sandig grusig silt med ett fåtal brända stenar. Fläckvis svartgrå sotig silt med enstaka kolfragment	Härden ligger ganska ensamt
246	Stolphål	0,2	0,2	0,14	Rund i plan	Spetsig	Brungrå sandig silt	Ingår i Hus 3
247	Stolphål	0,22	0,22	0,14	Rund och tydlig i plan	Skålformad	Gråbrun silt	Ingår i Hus 3, takbärande
248	Stolphål	0,25	0,25	0,14	Rund	Skålformad	Gråbrun silt med enstaka stenar	
249	Stolphål	0,3	0,3	0,12	Rund, diffus	Skålformad	Brungrå till beige mellerad silt	Ingår ev i Hus 3, (ev ingång)

Anläggningslista forts

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
250	Stolphål	0,22	0,22	0,14	Rund	Lutande sidor, plan botten	Mörkt brungrå silt	Ingår ev. i Hus 3, (ev vägglinje)
251	Grop ?	1,03	0	0,24	Svåravgränsad	Lutande sidor, plan botten	Yttre fyllning; Grå beige ngt flammig silt Inre fyllning; Grå svart silt med kolfragment	Grop ? Ev. svacka i det gråa lagret
252	Stolphål	0,4	0,4	0,1	Rund	Flack	Beige silt	
253	Pinnhål	0,16	0,15	0,12	Rund	Spetsig	Brungrå silt	
254	Pinnhål	0,19	0,19	0,13	Rund	Spetsig	Rosagrå silt	
255	Härd ?	1,5	0,67	0,13	Oval	Flack	Mörkt brungrå fläckvis svart sotig lerig silt med enstaka kolfragment, samt enstaka flata stenar	Underlig form för en härd, skulle kunna vara rester av en flatmarksgrav ..
256	Härd	0,55	0,54	0,11	Rund	Flack	Svart sotig silt , rikligt med kolfragment. Nedgrävd i sand	
257	Härd	0,5	0,5	0,08	Rund	Flack	Helt svart sotig silt med kolfragment	
258	Sotfläck	0,2	0,2		Rund		Svart sot blandat med sand och tryckt in i steril.	ej grävd
259	Stolphål	0,24	0,24	0,18	Rund	U-formad	Mörkt brungrå, ngt sotig, ngt humös silt med rikligt med kolfragment samt enstaka stenar	Ingår i Hus 2
260	Stolphål	0,25	0,25	0,18	Rund	U-formad	Mörkt brungrå ngt sotig silt med enstaka kolfragment, samt ett antal stenar (stenpackning)	Ingår i Hus 2
261	Stolphål	0,35	0,3	0,1	Rundoval, diffus	Flack	Gråbrun lerig silt	Ingår ev. i Hus 2
262	Stolphål	0,2	0,18	0,18	Rund och tydligt avgränsad	Spetsig	Grå silt med enstaka små kolfragment samt enstaka stenar	Ingår i Hus 2
263	Stolphål	0,24	0,24	0,16	Rund och klart avgränsad	Spetsig	Mörkt brungrå silt med enstaka kolfragment	Ingår i Hus 2,
264	Stolphål	0,24	0,24	0,21	Rund och tydligt avgränsad	Spetsig	Mörkt brungrå silt	Ingår i Hus 2
265	Härd	0,45	0,45	0,1	Rund, ngt diffus i plan	Flack	Mörkt brunt flammigt på sina ställen sotig sand. Mot botten; svart sotig silt med en skörbränd sten. Gränsen mot sterilen diffus (urlakad)	
266	Stolphål	0,26	0,26	0,14	Rund, ngt diffus begränsning	Skålformad	Ljust brungrå silt	Ingår i Hus 3
267	Stolphål	0,2	0,2	0,1	Rund,	Skålformad	Grå brun lerig silt, med enstaka stenar	Ingår i Hus 3
275	Nedgrävning	1,1	1,1	0,14	Rundaktig	Flack	Ljust grå flammig sotig sand med enstaka kolfragment	Ev. naturlig svacka
301	Härd	0	0	0				Ej grävd
302	Härd	0	0	0				Ej grävd
303	Stenlyft	0	0	0				Utgår
304	Grop	0	0	0				
305	Odlings-/skärvstesenröse	6	5,5	0	Rundaktig		Se utförlig beskrivning	
306	Odlingsröse	11	10	0			Se utförlig beskrivning	
307	Odlingsröse	14	12	0	Rund		Se utförlig beskrivning	
308	Odlingsröse	10,7	7,3	0	Oregelbunden		Se utförlig beskrivning	
309	Odlingsröse	3,5	3,5	0	Rundaktig		Se utförlig beskrivning	

Anläggningslista forts

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
310	Odlingsröse	2,6	2,3	0			Se utförlig beskrivning	
311	Odlingsröse	1,8	0,9	0	Oregelbunden		Se utförlig beskrivning	
312	Odlingsröse	2,5	2,5	0	Rund		Se utförlig beskrivning	
313	Odlingsröse	2,8	2,8	0	Rund		Se utförlig beskrivning	
314	Odlingsröse	0	0	0				
315	Stolphål	0,43	0,37	0,09	Rund	Lutande sidor, plan botten	Primär; Gråbrun lerig silt Sekundär; Mörkt grå sotig sandig silt med enstaka kolfragment	Ingår i Hus 1, takbärande.
316	Stolphål	0,52	0,42	0,19	Rundoval i plan	Lutande sidor, plan botten	Primär: Gråbrun lerig silt Sekundär: Grå sandig grusig silt med enstaka stenar	Ingår i Hus 1, takbärande
317	Stolphål	0,3	0,3	0,12	Rund, ngt diffus	Skålformad	Gråbrun lerig grusig silt	Ingår i Hus 1, takbärande
318	Stolphål	0,24	0,23	0,16	Rund, ngt diffus	U-formad	Mörkt gråbrun lerig silt med enstaka stenar	Ingår i Hus 1, takbärande
319	Stolphål	0,33	0,33	0,05	Rund	Flack	Brungrå lerig silt. Nedgrävd i gulvit lera	Ingår i Hus 1, takbärande.
320	Stolphål	0,45	0,3	0,14	Oval	Raka sidor, plan botten	Primär: Gråbrun lerig silt Sekundär: Mörkt brungrå sandig silt med enstaka kolfragment.	Ingår i Hus 1, takbärande
321	Stolphål	0,3	0,3	0,05	Rund	Flack	Brungrå lerig silt. Nedgrävd i gulvit lera.	Ingår i Hus 1, takbärande.
322	Stolphål	0,32	0,3	0,15	Rund, ngt diffus	Spetsig	Mörkt gråbrun lerig silt	Ingår i Hus 1, takbärande
323	Stolphål	0,3	0,26	0,14	Rund	Spetsig	Mörkt gråbrun lerig silt med enstaka små kolfragment i ytan	Ingår i Hus 1, takbärande
324	Stolphål	0,25	0,25	0,17	Rund	Skålformad	Mörkt gråbrun lerig silt med enstaka kolfragment samt små fragment av bränd lera. En stor	Ingår i Hus 1, takbärande
325	Stolphål	0,4	0,3	0,14	Rundoval	Skålformad	Mörkt gråbrun lerig silt	Ingår i Hus 1, takbärande
326	Stolphål	0,3	0,3	0,11	Rund, ngt diffus	Skålformad	Mörkt gråbrun lerig silt med enstaka kolfragment samt enstaka stenar i fyllningen	Ingår i Hus 1, takbärande
327	Stolphål	0,4	0,38	0,15	Rund, ngt diffus.	Spetsig	Brungrå lerig silt	Ingår i Hus 1, takbärande.
328	Stolphål	0,28	0,26	0,15	Rund	Skålformad med brätte	Mörkt gråbrun lerig silt	Ingår i Hus 1, takbärande
329	Stolphål	0,45	0,33	0,18	Oval i plan.	Oregelbunden	Primär: Gråbrun lerig silt Sekundär: Mörkt brungrå sandig silt med kolfragment och stenar.	Ingår i Hus 1, takbärande. Ev. pinnhål bredvid sth
330	Stolphål	0,37	0,33	0,2	Rund	U-formad	Mörkt brungrå lerig silt med enstaka stenar samt kolfragment	Ingår i Hus 1, takbärande
331	Stolphål	0,4	0,4	0,25	Rund, stor sten i ytan	Trattformad	Mörkt brungrå lerig silt med fragment av bränd lera, samt c:a 5 stenar som bildar stenpackning.	Ingår i Hus 1, takbärande

Anläggningslista forts

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
332	Stolphål	0,37	0,36	0,2	Rund	Spetsig	Mörkgrå humös, sotig, lerig silt, ställvis smågrusig med små kolfragment samt enstaka stenar.	Ingår i Hus 1, takbärande
333	Stolphål	0,36	0,32	0,2	Rund i plan	Spetsig	Primär: Brun humös lerig silt Sekundär: Gråbrun humös lerig silt med enstaka kolfragment samt små fragment av bränd lera mot botten av anläggningen. Ett fåtal	Ingår i Hus 1, takbärande
334	Stolphål	0,25	0,25	0,08	Rund	Skålformad	Grå lerig silt med enstaka stenar i fyllningen	Ingår ev. i Hus 1, ev ingång
335	Stolphål	0,22	0,22	0,06	Rund	Lutande sidor, plan botten	Mörkt gråbrun lerig silt	Ingår ev. i Hus 1, ev ingång
336	Stolphål	0,24	0,24	0,14	Oregelbunden	U-formad	Primär: Stenig brun silt Sekundär: Gråbrun grusig sand	jfr 337
337	Stolphål	0,2	0,2	0,22	Oregelbunden	U-formad	Primär: Stenig brun silt Sekundär: Gråbrun grusig sand, mot botten mörkt brun silt	Ligger tätintill anl 336, ev. 2 stolpar samma grop
338	Stolphål	0,7	0,36	0,12	Oval i plan, ngt diffus	Skålformad	Primär: Brungrå lerig silt med enstaka stenar Sekundär: Grå sandig silt	Ingår ev. i Hus 1, ev. ingång
339	Stolphål ?	0,25	0,23	0,06	Rund i plan, sten synlig i ytan	Flack	Mörkt gråbrun lerig silt	Ingår ev i Hus 1, ev ingång
340	Stolphål	0,21	0,2	0,9	Rund i plan, klart avgränsad	Skålformad	Grå lerig silt	Ingår ev i Hus 1, ev ingång
341	Sotfläck el. stolphål	0,35	0,32	0,1	Rund	Skålformad med brätte, på en sida	Mörkgrå humös lerig silt med enstaka kolfragment och sot. Mot botten: Mörkbrun humös lerig silt	Ingår ev. i Hus 1, ligger mellan anl 332 och anl 333.
342	Stolphål /sotfläck	0,21	0,21	0,06	Rund	Flack	Mörkt gråbrun lerig silt med enstaka kolfragment samt små bitar bränd lera	Ingår ev. i Hus 1, ev vägglinje
343	Stolphål ?	0,26	0,25	0,08	Rund	Flack	Mörk brunsvart humös lerig silt med inslag av sot och kolfragment	Ingår i Hus 1, ev takbärande
344	Stolphål	0,21	0,21	0,15	Rund	U-formad	Mörkt grå sotig lerig silt med enstaka stenar	Ligger i anslutning till Hus 1, ev utbyggnad ?
345	Stolphål	0,2	0,2	0,12	Rund	U-formad	Mörkt grå sotig lerig silt med enstaka stenar	Ligger i anslutning till Hus 1, ev utbyggnad ?
346	Stolphål	0,22	0,2	0,14	Rund	Lutande sidor, plan botten	Mörkt grå sotig lerig silt med enstaka stenar	Ligger i anslutning till Hus 1, ev utbyggnad ?
347	Stolphål	0,4	0,4	0,09	Rund	Skålformad	Primär :Brun grusig silt Sekundär : Mörkt grå silt	Ligger i anslutning till Hus 1, ev utbyggnad ?
348	Stolphål	0,24	0,26	0,13	Rund i plan	Skålformad	Grå något sotig lerig silt	Ingår i Hus 1, ev. rumsindelning , mellan Anl 331 och A330

Anläggningslista forts

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
349	Stolphål / Sotfläck	0,26	0,24	0,06	Rund tydligt avgränsad	Flack	Mörkt grå sotig, lerig silt med fragment av lerklining i ytan	Flack stolphålsrest, ingår ev i Hus 1, i ev rumsindelning mellan anl 330 och anl 331
350	Kokgrop	0,6	0,6	0,16	Rund	Flack	Mörkt grå humös lerig silt, rikligt med brända stenar i storleksordningen 0,05-0,3. I mitten en mörkare sotig silt med kolfragment, avgränsning till den	Ingår ev. i Hus 1.
351	Härd	0,75	0	0,16	Endast en del av anläggningen är synlig	Flack	Mörkt grå sotig sandig grusig silt med inslag av skörbränd sten samt bränd lera	Anläggningen uppträdde under Röse A
352	Härd	0,86	0,86	0,16	Rund och tydligt avgränsad	Flack	Svart mycket sotig humös siltig morän med kolfragment. Mot botten ; mörkbrun humös siltig morän. I anläggningen fanns enstaka skörbrända stenar	Ligger i härdområdet norr om Hus 1
353	Härd	1,88	1,78	0,2	Rund	Flack	Mörkt brun, humös, sotblandad siltig morän med enstaka kolfragment. Mot botten; svart mycket sotig, humös, siltig morän. Rikligt med skörbränd och skärvig sten. På botten en markfast	Ligger i härdområde norr om Hus 1
354	Härd	0,72	0,7	0,11	Rund, ngt diffus	Flack	Svart-brun humös sandig grusig morän med inslag av sot och kolfragment, mot botten;	Ligger i härdområdet
355	Stolphål	0,26	0,25	0,14	Rund	U-formad	Mörkt grå sotig lerig silt med enstaka stenar	
356	Stolphål	0,38	0,38	0,13	Rund	Skålformad	Brungrå ngt sotig silt	Ingår ev i Hus 1, ev vägglinje
357	Sotfläck	0,56	0,5	0,06	Rundaktig	Flack	Gråsvart sotig silt	Sotfläck, ev. bortpogad härd
359	Härd	1,25	1,05	0,12	Oval	Flack	Mörkt brunsvart humös, siltig morän, ställvis lerig. Sotkoncentrationer uppträder fläckvis	Ligger i härdområdet norr om Hus 1
360	Stolphål	0,35	0,23	0,13	Oregelbunden i plan	Skålformad	Gråbrun humös, ngt siltig morän med några få stenar. Mot botten; Ljusbrun ngt lerig silt	
361	Sotfläck	0,6	0,4	0	Oval		Svart sotig silt uppblandad med sandig steril. Två brända små stenar syns i ytan	Ej grävd. Nära anl 359.
362	Sotfläck	0	0	0	Rundaktig		Sotig färgning blandat med grusig sandig morän.	Ej grävd.
363	Sotfläck	0	0	0	Rund		Stark svart sotig färgning med kol synligt i ytan. Diffus begränsning. Anl uppblandad med matjord samt störd av rötter.	Ej grävd. Eventuell hårdrest
364	Sotfläck	0	0	0	Rund ?		Svart sotigt färgning i matjord med kolfragment synliga i ytan. Diffus begränsning samt störd av rötter.	Ej grävd
365	Sotfläck	0	0	0	Rund ?		Koncentration av träkol och sot.	Ej grävd, troligen del av samma anl som anl 366

Anläggningslista forts

A nr	Typ	Längd	Bredd	Djup	Plan	Profilform	Fyllning	Anmärkning
366	Sotfläck	0	0	0	Rund ?		Koncentration av träkol och sot men helt störd av matjord.	Ej grävd, troligen del av samma anl som anl 365
367	Stolphål	0,27	0,27	0,19	Rund	Spetsig	Gråbrun silt med inslag av bränd lera	Ligger i anslutning till Hus 1, relation oklar
368	Stolphål	0,4	0,3	0,16	Rund	Skålförmad	Mörkt grå ngt sotig silt	Ligger i anslutning till Hus 1, relation oklar

Fyndlista

Fyndnr	Sakord	Material	Sakord 2	Typ	A nr	Ruta	Vikt	Antal
1	Avslag	Porfyr Sydskandinavisk			0	0	15,3	1
2	Splitter	flinta			0	70	0,2	1
3	Bränt ben	Ben			0	69	0,1	1
4	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	0	67	17,1	1
5	Bränt ben	Ben			0	49	0,1	1
6	Avslag	Kristianstadsflinta Sydskandinavisk		Med	0	47	9,6	1
7	Spån	flinta	A-spån	bruksretusch	0	47	1,5	1
8	Bränt ben	Ben Sydskandinavisk			0	47	0,6	1
9	Avslag	flinta		Med krosspår	0	44	0,8	1
10	Avslag	Kristianstadsflinta Sydskandinavisk			0	43	1,6	1
11	Avslag	flinta			0	43	1,4	1
12	Bränt ben	Ben			0	42	0,5	3
13	Bränt ben	Ben			0	42	14,6	55
14	Bränt ben	Ben			0	42	0,3	4
15	Avslag	Porfyr Övrigt Sydskandinavisk			0	41	59	1
16	slagen	flinta		Med krosspår	0	40	8	1
17	slagen	Kvarts			0	40	6,7	1
18	Järnslag	Slagg Sydskandinavisk		Smidesslagg	0	40	23,2	2
19	Pilspets	flinta	Flintyxa	Med rak bas	0	51	0,7	1
20	Avslag	Porfyr			0	51	12,1	1
21	Avslag	Kvarts			0	51	0,7	1
22	Järnslag	Slagg			0	63	6,9	1
23	Bränt ben	Ben Övrigt Sydskandinavisk			0	36	1,8	4
24	slagen	flinta Sydskandinavisk			0	36	0,9	1
25	Kärna	flinta		Med krosspår	0	39	3,6	1
26	slagen	flinta Sydskandinavisk		Med krosspår	0	33	1,4	1
27	Avslag	flinta Övrigt Sydskandinavisk			0	33	3,3	1
28	slagen	flinta		Med krosspår	0	33	7	1
29	Bränt ben	Ben Sydskandinavisk			0	32	0,8	2
30	Splitter	flinta			0	32	0,1	1
31	Bränt ben	Ben			0	32	0,1	2
32	Bränt ben	Ben			0	30	1,4	1
33	Avslag	Porfyr Sydskandinavisk			305	0	2,1	1
34	Avslag	flinta			305	0	0,1	1
35	Skrapa	Kvarts			306	0	8,4	1
36	Bränt ben	Ben			308	0	2,7	16
37	Kärl	Keramik			308	0	3,6	1
38	Kärl	Keramik			308	0	12,9	1
39	Kärl	Keramik			308	0	100,6	6

Fyndlista forts

Fyndnr	Sakord	Material	Sakord 2	Typ	A nr	Ruta	Vikt	Antal
40	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	237	
41	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	635	
42	Bränt ben	Ben			308	0	0,2	2
43	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	6,8	
44	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	20,9	
		Sydsandinavisk						
45	Avslag	flinta			308	0	0,8	1
46	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	21,4	
47	Kärl	Keramik			308	0	15,7	9
48	Kärl	Keramik			308	0	35,3	3
49	Kärl	Keramik			308	0	33	3
50	Kärl	Keramik			308	0	10,7	1
51	Kärl	Keramik			308	0	9	1
52	Kärl	Keramik			308	0	4,8	1
53	Kärl	Keramik			308	0	3,8	1
54	Avslag	Kvarts			308	0	2,3	1
55	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	9	1
56	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	308	0	3,5	1
57	Kärl	Keramik			308	0	2,1	1
58	Järnslag	Slagg			308	0	2105	
59	Slipsten	Grönsten		Liggare	0	46	164,7	1
60	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	180	1
61	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	81,5	
62	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	46,8	1
63	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	114,5	
64	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	55,6	
65	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	75,9	1
66	Avslag	Kvarts			307	0	0,4	1
67	Avslag	Kvarts			307	0	1,8	1
68	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	7,8	1
69	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	116,3	
70	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	13,8	1
71	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	3,3	1
72	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	15,7	
73	Bryne	Sandsten			307	0	73,2	1
74	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	21,1	1
75	Föremål	Järn			307	0	17,5	1
76	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	307	0	614	
77	Järnslag	Slagg		Smidesslagg	0	34	85,6	1
78	Avslag	Kvarts			0	34	5,4	1
79	Avslag	Kristianstadsflinta		Med retusch	0	34	7,2	1
80	Splitter	Kvarts			0	50	0,4	2
81	Avslag	Kristianstadsflinta			0	50	0,6	1
		Sydsandinavisk						
82	Avslag	flinta			0	52	1,5	1
	Övrigt							
83	slagen	Porfyr			0	53	53,5	1
84	Avslag	Porfyr			0	54	13	1
85	Avslag	Porfyr			0	55	19,8	2
86	Kärl	Keramik			0	57	0,9	2
87	Malsten	Grönsten		Löpare	0	59	769,6	1
88	Avslag	Kvarts			0	62	0,3	1
89	Föremål	Järn			0	64	9,9	1
90	Avslag	Porfyr			0	0	51,7	1

Fyndlista forts

Fyndnr	Sakord	Material 1	Sakord 2	Typ	A nr	Ruta	Vikt	Antal
		Övrigt						
91	slagen	Kvarts			0	0	4,4	1
92	Avslag	Porfyr			0	0	19	1
93	Lerklining	Lera			0	0	1,7	1
94	Lerklining	Lera			0	0	12	1
95	Avslag	Kvarts			0	0	1,7	1
96	Avslag	Kristianstadsflinta			0	0	0,3	1
97	Avslag	Porfyr			0	0	13,1	1
98	Kärna	Kvarts			0	0	14,2	1
99	Avslag	Kvarts			0	0	2,7	1
100	Bränt ben	Ben			255	0	0,6	3
101	Avslag	Porfyr			0	65	0,8	1
102	Kärl	Keramik			0	0	12,5	2
		Sydsandinavisk						
103	Avslag	flinta			0	0	5,7	1
	Avslag							
	med	Sydsandinavisk						
104	krosspår	flinta			0	0	2,2	1
105	Avslag	Porfyr			0	0	35,5	1
		Sydsandinavisk						
106	Skrapa	flinta			0	0	116,6	1
107	Kärl	Keramik			0	0	4,4	1
108	Avslag	Porfyr			305	0	468,6	1
109		Järn			3250	0		1

BILAGA 2.

Beskrivning av rösen

Röse A

6 x 5,5 m.

Röset är rundaktigt i plan och uppbyggt kring ett antal markfasta block. Det största blocket är 1,20m långt, 0,7m brett samt 0,5 m högt. De flesta av de uppkastade stenarna är små och påtagligt skärviga, förmodligen skörbrända. En hasselbuske växer på den västra delen av röset. Vid förundersökningen handgrävdes ett 2 m brett schakt i öst-västlig riktning genom anläggningen. Vid slutundersökningen handgrävdes den nordvästra kvadranten av anläggningen. I fyllningen som är starkt jordblandad framkom rikligt med fynd. Fynden utgjordes av slagg, brända ben, keramik, kvarts samt flintavslag.

Det kolprov som analyserats från anläggningen visar på att röset skulle ha anlagts någon gång mellan 1805-1940. Påpekas bör dock att det är mycket svårt att hitta kol som säkert går att tillskriva anläggningen, särskilt som hasselbuskens rötter går ned genom fyllningen. Fynden som är av förhistorisk karaktär antyder snarare en bronsåldersdatering. Det är dock svårt att avgöra huruvida själva röset är anlagt i förhistorisk tid- eller om det är en relativt sen anläggning där fynden samt skärvstenen härstammar från den omkringliggande boplatsen och följt med vid uppkastningen.

Under anläggningen framkom en härd. Intressant i sammanhanget blir att invända dateringen av denna.

Röse B

11 x 10 m.

Anläggningen är i det närmaste rund. Röset är uppbyggt av 0,1-0,5 m stora stenar kring ett antal större markfasta block. Fyllningen är starkt jordblandad. Vid förundersökningen grävdes ett 5 x 1 m brett schakt in i röset från sydost för att studera rösets uppbyggnad. Vid slutundersökningen snittades den sydöstra kvadranten med maskin, varefter profilen dokumenterades genom fotografering. Marknivån under röset var högre än utanför. Röset är således uppbyggt på en naturlig förhöjning- i kombination med att marknivån utanför röset sjunkit vid uppodling.

Röse C

14 x 12 m

Misstankar fanns om att det kunde röra sig om en grav, och således rensades och dokumenterades röset noggrant. Det som tydde på att röset skulle vara en grav och inte ett odlingsröse var bla rösets storlek, ett hyfsat läge i landskapet, samt en till synes regelbun-

den form. Först rensades ett 2 m brett schakt i nord-sydlig riktning, sedan beslutades att hela röset måste rensas för att kunna få en ordentlig bild av anläggningen. Det var rikligt med jord mellan stenarna. Stenarna var ojämnt packade och föreföll vara ditlagda vid flera olika tillfällen. Där fanns rikligt med mindre stenar (0,05-0,15 x 0,10 x 0,25), måttligt med mellanstora stenar (0,15-0,4 x 0,25- 0,7). Vissa av de mindre stenarna var skärviga. I röset förekom också ett antal stora markfasta block.

Efter rensning fotograferades röset från skylift. Efter många och långa diskussioner enades vi om att röset trots sin runda form förmodligen bara var ett odlingsröse samt att det skulle snittas med maskin. Att snitta röset för hand hade varit alldeles för tidskrävande och förmodligen inte särskilt informationsinbringande. Möjligheten att det skulle kunna finnas underliggande gravkonstruktioner under det första stenlagret fanns fortfarande och schaktningen skedde under noggrant övervakande. Inga underliggande konstruktioner eller boplatslämningar påträffades. Röset visade sig vara byggt på en naturlig förhöjning och bestod i stort sett endast av ett lager sten.

Det är ganska svårt att fastställa de olika faserna i röset, men en tidig fas tycks ligga kring de stora blocken i rösets västra del. En sen halvmåneformad tillbyggnad utkristalliserar sig också tydligt i rösets östra del. Stora uppkastade block bildar en halvmåneformad ramp / mur. Det har uppstått ett glapp mellan den senare tillkomna halvmåneformade stensättningen och det tidigare röset, där ett tjockt jordlager ackumulerats. Kanske är detta ett medvetet sätt att försöka forma en uppkörsramp där man kunde köra upp med den stensläde som vi hittat i ett avuthusen ..? Många stora, sent påförda, stenblock låg uppe på röset vilket skulle bekräfta denna teorin.

Slagg påträffades ytligt i rösets centrala delar samt sporadiskt en bit ned i fyllningen. Recenta fynd såsom tegel samt del av en järnkniv gjordes ytligt i anläggningen.

På röset har ett antal stora träd stått, det största är en ek med diametern 0,6m. De inre årsringarna är breda för att vara ek och åldern överstiger troligen inte hundra år. Ett mindre träd (0,4 m i diameter) kunde ringräknas till 53 år.

Pollenprover samt makroprover togs i röse profilen och förhoppningsvis kan detta ytterligare belysa ngt om rösets olika faser.

Röse D

10,7 x 7,3 m

Efter grovrensning med borttagande av löst material visade sig röset ha en oregelbunden något toppig form. I rösets södra del fanns en utbuktning där stenen var pålagd senare. Stenen var där kraftigt skärvig / skarpkantad (möjlig sprängsten). Utbuktningen borträknad är röset i det närmsta runt (7,30 x 7,20m). Stenmaterialet i röset är heterogent. Stenen i den N-NV delen består av mindre stenar med inslag av eldpåverkade stenar. I östra delen är stenarna i allmänhet större och normalt rundade samt fyllningen mer uppblandad med jord. Det är möjligt att de mindres stenarna i den N-NV delen överlagrar en struktur liknande den östra delen.

Efter snittning av röset med maskin framgick tydligt att röset var uppbyggt kring ett antal stora markfasta stenblock. Man har kastat upp sten på och omkring block man inte mäktat rubba. Även bland den uppkastade stenen förekom en del större (0,5 -0,6 m) block.

Fynd påträffades inom begränsade områden. Strax sydost om rösets centrum framkom en koncentration av förhistorisk keramik. Keramiken har ibland två brottytor, en äldre rundslipad och en nyare kant. Nordost om rösets centrum påträffades relativt rikligt med slagg samt ugnsväggsfragment. (Slaggen är förmodligen smidesslagg och ugnsväggsfragmenten kan vara fragment från en ässja). I övrigt påträffades också flintavslag, bränt ben och kvarts (bla en kvartsskrapa). Recent material såsom tegel och glas förekommer också i röset. Fynden är troligen sekundärt placerade och har förmodligen följt med bland den uppkastade jorden. De kan möjligen härröra från förstörda äldre anläggningar, tex skärvstenshögar (detta skulle också förklara den skärviga stenen).

Röse E

3,5 x 3,5 m

Odlingsröset ligger på en terrasskant. Det är uppbyggt kring tre större block (0,9 -1,5 m i diameter). Mellan blocken ligger jord och en mängd mindre stenar uppkastade. Några av de mindre stenarna har skärvig karaktär.

Röset snittades med maskin och profilen dokumenterades.

Röse F

2,6 x 2,3 m

Röset ligger på terrasskanten. Röset består till största delen av ett enda stort block (1,2 m i diameter). Uppkastade på det stora blocket ligger 10 stenar (c:a 0,25 m i diameter). Runt halva stenblocket ligger ett 40-tal synliga stenar (0,1-0,3 m i diameter). Vissa av dessa är skärviga till karaktären.

Röset anses för litet för att snittas.

Röse G

1,8 x 0,9 m

Stensamlingen eller odlingsröset ligger ett part tre meter från terrasskanten. Röset består av ett stort block (0,9 m i diameter), fyra större stenar (0,3-0,4 m i diameter) samt fem mindre (0,1 -0,2 m i diameter) stenar.

Röse H

2,5 x 2,5

Röset ligger på terrasskanten. Det är runt till formen. Röset är uppbyggt kring ett block (1 m i diameter) som ligger i anläggningens sydöstra del. De uppkastade stenarna har varierande storlek (0,1 - 0,4 m i diameter). Flera större stenar ligger uppkastade på de mindre. Ingen eller mycket jord finns mellan stenarna. Några av stenarna har även här skärvig karaktär.

Röset snittades ej.

Röse I

2,8 x 2,8 m

Röset består i stort sett endast av ett stort stenblock (1,3 x 2,8m) i söder, med ett tio-tal stenar uppkastade i nor. En massa jord rötter och stubbar gör att det är svårt att se flera stenar i ytan.

Röset anses för litet för att snittas.

Röse J

09 x 0,5 m

Stenansamling strax norr om röse C.

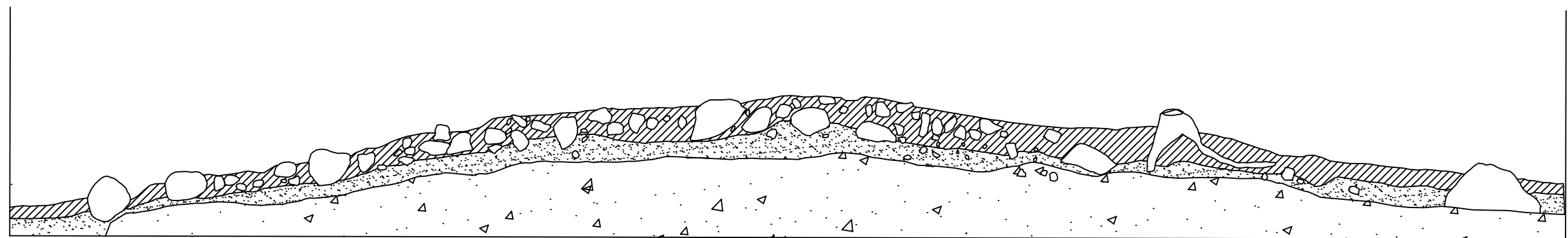
BILAGA 3.

Kol-14-tabell

¹⁴ C -TABELL					
Labb nr	KLM-nr	Anl nr	¹⁴ C-ålder BP	Kal. 1 Σ	Kal. 2 Σ
Ua-14369	K 1/554	A202	1 600 ⁺⁶⁰	400AD (1,00) 540AD	260AD (0,02) 290 AD 330AD (0,98) 600AD
Ua-14370	K 2/555	A204	1 515±55	450AD (1,00) 610AD	420AD (1,00) 640AD
Ua-14371	K 3/556	A219	765 ±60	1195AD (1,00) 1285AD	1050AD (0,03) 1090AD 1120AD (0,94) 1310AD 1350AD (0,03) 1390AD
Ua-14372	K 4/557	A245	1550±65	420AD (1,00) 570AD	380AD (1,00) 640AD
Ua-14373	K 5/558	A324	1585±65	400AD (1,00) 550A	260AD (0,02) 290AD 330AD (0,98) 610AD
U-a14374	K 6/559	A330	1640±80	260AD (0,09) 290AD 330AD (0,91) 530AD	220AD (1,00) 600AD
U-a14375	K 7/560	A 351	2230±65	390BC (0,25) 340BC 320BC (0,75) 200BC	400BC (0,98) 160BC 140BC (0,02) 120BC
U-a14376	K 8/561	A 255	1615±80	340AD (1,00) 540AD	240AD (1,00) 610AD
U-a14377	K 9/562	A350	1530±70	440AD (1,00) 600AD	390AD (1,00) 650AD
U-a14378	K11/546	A259	1690±60	250AD (0,30) 300AD 320AD (0,70) 420AD	210AD (1,00) 540AD
U-a14379	K12/565	A 256	2290±60	410BC (0,48) 350BC 310BC (0,52) 210BC	550BC (1,00) 150BC
U-a14380	K13/566	A 320	1650±70	250AD (0,16) 300AD 320AD (0,76) 460AD 480AD (0,07) 530AD	230Ad (1,00) 560AD
U-a14381	K 14/567	A 217	2145±70	360BC (0,30) 290BC 250BC (0,70) 100BC	390BC (1,00) 30BC
U-a14382	K 15/568	A 235	3385±70	1870BC (0,07) 1840BC 1770BC (0,88) 1610BC 1560BC (0,04) 1540BC	1880BC (1,00) 1520BC
U-a14383	K 16/569	A 260	1595±60	400AD (1,00) 540AD	260AD (0,02) 280AD 330 (0,98) 600AD
U-a14384	K 17/570	A 353	2440±70	760BC (0,31) 680BC 660BC (0,08) 630BC 550BC (0,58) 400BC	780BC (1,00) 400BC

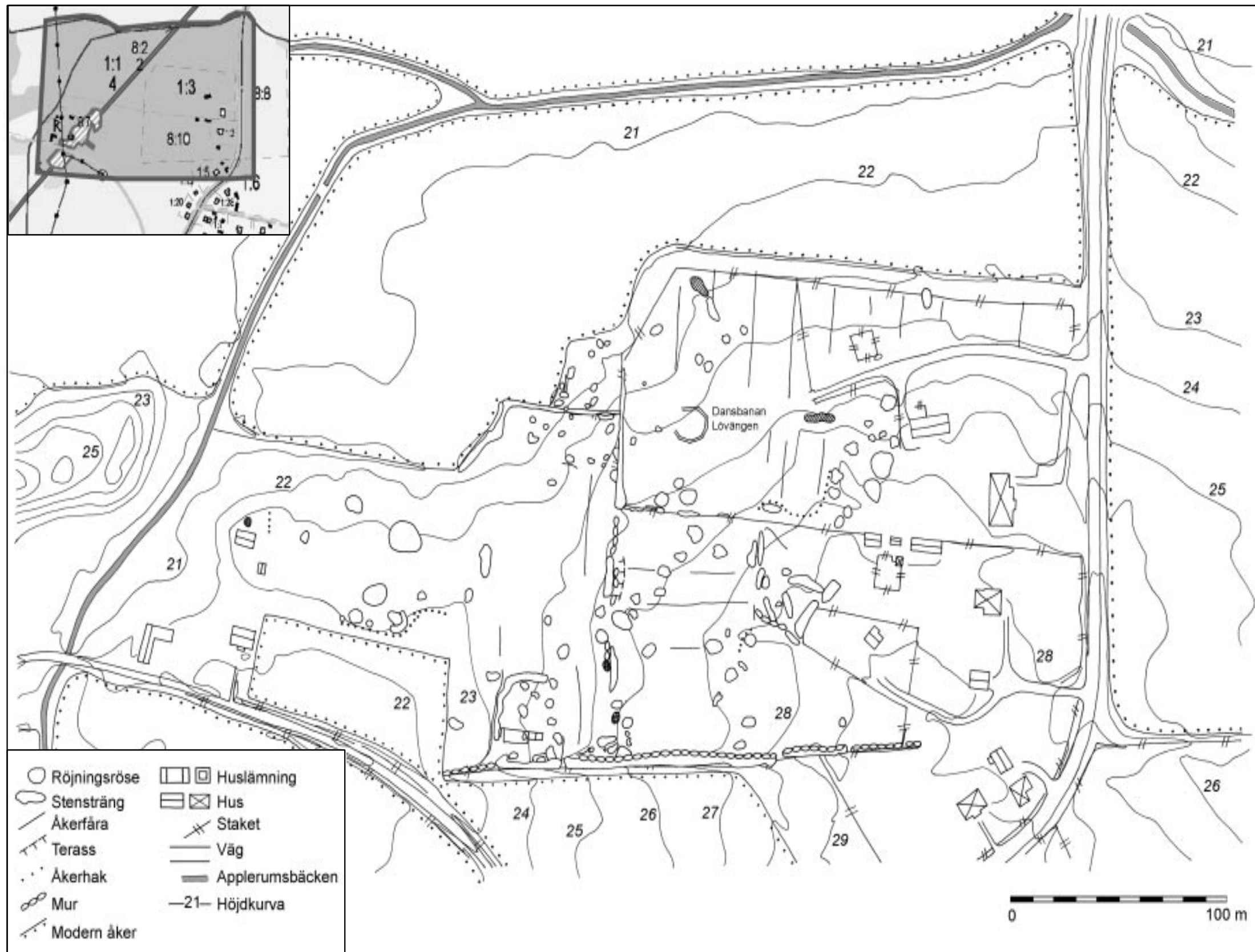
Anläggning 307. Odlingsröse från väster

- Brungrå sandig silt
- Brunorange grusig, sandig morän
- Orangevit, hårt packad grusig morän (skenhälla)

0 2,5m

Figur 36. Röse C profil. Skala 1:20

Figur 37. Tolkning av den horisontella stratigrafen i området. Skala 1:2000. Det lilla kartutsnittet visar det tolkade områdets begränsning.